

**T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**49/1 NUMARALI İSVEÇ AHİDNÂME DEFTERİNE GÖRE
OSMANLI İSVEÇ TİCARET İLİŞKİLERİ (1736-1758)**

Yüksek Lisans

Merve BEKİ

Çorum 2019

**49/1 NUMARALI İSVEÇ AHİDNÂME DEFTERİNE GÖRE
OSMANLI İSVEÇ TİCARET İLİŞKİLERİ (1736-1758)**

Merve BEKİ

**Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet DEMİRYÜREK**

Çorum 2019

KABUL VE ONAY

Merve BEKİ tarafından hazırlanan "49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre Osmanlı İsveç Ticaret İlişkileri (1736-1758)" başlıklı bu çalışma, 28.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans/ doktora/ sanatta yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Mesut ERŞAN (Başkan)

İmza

Prof. Dr. Mehmet DEMİRYÜREK (Danışman)

İmza

(Dr. Öğretim Üyesi Gökhan KAYA)

İmza

(Unvan, Adı ve Soyadı)

İmza

(Unvan, Adı ve Soyadı)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza
(Unvan, Adı Soyadı)

Doç. Dr. İlker SAKINÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdür Vekili

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı beyan ederim. (28/06/2019)

İmzası

Merve BEKİ

ÖZET

BEKİ, Merve. “49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre Osmanlı İsveç Ticaret İlişkileri (1736-1758)”(Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2019.

Osmanlı Devleti'nin sınırlarını genişletmesi, Akdeniz ve Karadeniz'de hâkimiyet kurmasının da etkisiye pek çok devlet ile siyasi ve ticari ilişkiler kurulmuştur. Osmanlı ile ticaret yapmak isteyen devletler ticari anlaşmalar yaparak bu hakka sahip olmaktadır. Osmanlı ile ticari ilişkiler geliştirmiş devletlerden birisi de İsveç'tir. Bu devlet 1737 yılında Osmanlı Devleti ile ticaret antlaşması yaparak bu hakka sahip olmuştur. Bu antlaşma sonrasında İsveçli diplomatik ve ticari aktörler Osmanlı topraklarında varlık göstermeye başlamıştır.

Çalışmamızda Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nde mevcut Osmanlı Devleti'nde ticari faaliyette bulunan İsveçliler hakkında 1736 - 1758 yılları arasında yazılmış hükümler incelenmiştir. İsveç'e verilen ahidnâmeye kadar İsveç ve Osmanlı Devleti arasındaki ilk münâsebetler ile ilgili bilgi verilerek, İsveçli diplomatik ve ticari aktörler üzerinde durulmuştur. İsveçli diplomatların ve ticaret temsilcilerinin Osmanlı gözünde statüleri ve onlara verilen ahidnâme ile sahip oldukları ayrıcalıklardan bahsedilmiştir. Bu aktörlerin buldukları yerler, karşılaştıkları sorunlar, emniyetlerini tehdit eden durumlar defterde kayıtlı hükümler ile örneklendirilerek incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, İsveç, Ticaret, Konsolos, Ahidnâme, Kapitülasyon.

ABSTRACT

BEKİ, Merve. *According To The 49/1 Number Of Sweden Ahidnâme Register; Ottoman-Sweden Trade Relations (1736-1758)*, (Master Thesis), Çorum, 2019.

When Ottoman Empire expanded its borderlands, with the help of the domination of Ottoman Empire in Mediterranean and the Black Sea, both political and commercial relations were established with lots of states. States wishing to trade with Ottoman Empire had to have this right by making commercial agreements. One of the states that developed commercial relations with the Ottomans was Sweden. This state acquired this right by making a trade agreement with the Ottoman Empire in 1737. After this treaty, Swedish diplomatic and commercial actors began to exist in the Ottoman lands.

In our research, 49/1 number Sweden Ahidname Register wick found in the Prime MinistryOttoman Archives which includes the provisions written between 1736-1758 concerning Swedes who participated in trade activities in the Ottoman Empire were analyzed. It will be given detailed information concerning of contacts between Sweden and Ottoman Empire during the period under question, in which the Swedish diplomatic and trade actors were emphasized. The status of Swedish diplomats and trade representatives from the Ottoman perspective and privileges they acquired through the ahdname (capitulation) of 1737. The physical locations of these actors, the problems they had faced, and the situations which had threatened their security were analyzed with reference to the written records of provisions.

Key words: Ottomans, Sweden, Trade, Consul, Agreement, Capitulation.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezi olarak incelediğim bu çalıőmamın tamamlanabilmesi için bana yol gösteren, yaőadığım aksaklıklarda bana sonsuz sabır gösteren ve destek olan tez danışmanım, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mehmet DEMİRYÜREK'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tüm hayatım boyunca her daim destekçim olan anneme, babama, kardeşlerime çok teşekkür ediyorum. Çorum'da yüksek lisans eğitiminin süresince destekçim olan GÖKCE, ALTAY ve TURGUT ailelerine de çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
KISALTMALAR.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM İSVEÇ AHİDNÂMESİ (1737)

1.1. 1737 OSMANLI İSVEÇ TİCARET ANTLAŞMASINA KADAR OSMANLI - İSVEÇ TARİHİ MÜNÂSEBETLERİ	4
1.2. İSVEÇ AHİDNÂMESİ (1737)	6
1.3. LEVANT ŞİRKETİ KURULUYOR (LEVANTİSKA KOMPANİET 1738)..	13

İKİNCİ BÖLÜM XVIII. YÜZYIL ORTALARINDA OSMANLI DEVLETİNDE İSVEÇLİ DİPLOMATLAR

2.1. ELÇİLER	15
2.1.1. Elçilerin Yetkileri ve Görevleri	18
2.1.2. Elçilerin Konaklaması ve İaşeleri	19
2.2. KONSOLOSLAR.....	21
2.2.1. Konsolosluk Hakkı ve İsveç Konsoloslarının İmtiyazları	27
2.2.2. İsveç Konsoloslarının Milliyetleri, Güvenliklerinin Tesisi ve Seyahat Hürriyetleri.....	30
2.2.3. Konsolosların Alacak Hakkı Sorunu ve Katledilmesi	32
2.3. TERCÜMANLAR	34
2.3.1. Tercümanların Tayini ve Hukuki Statüleri	37
2.3.2. Tercümanların Milliyetleri.....	42
2.4. HİZMETKÂRLAR.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
OSMANLI DEVLETİNDE İSVEÇLİLER VE TİCARET

3.1. TİCARET	45
3.1.1. Tüccarlar	45
3.1.2. Kaptanlar.....	49
3.1.3. Ticaretin Aracıları Simsarlar	51
3.2. TİCARETE DÜŞMAN DURUMLAR: KORSANLIK VE EŞKİYALIK	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
49/1 NUMARALI İSVEÇ AHİDNÂME DEFTERİ HÜKÜM
ÖZETLERİ (1736-1758)

4.1. DEFTER İKİNCİ KISIM	61
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	75
EKLER.....	79
EK-1:.....	79
EK-2:.....	80
EK-3:.....	83
EK-4:.....	85
EK-5:.....	86
EK-6:.....	87

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Osmanlı Devleti'nde 1734 Yılına Kadar Bulunan İsveçli Diplomatlar.	15
Tablo 2.2. XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında İsveç Elçileri	18
Tablo 2.3. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveç Konsolosluğunun Bulunduğu Yerler ve Konsolosları	24
Tablo 2.4. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveçli Elçilerin ve Konsolosların Yanında Görev Yapan Tercümanlar.....	35
Tablo 3.1. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveçli Tüccarlar.....	48
Tablo 3.2. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveçli Kaptanlar	50
Tablo 4.1. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri Hüküm Özetleri.....	55
Tablo 4.2. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri İkinci Kısım Hüküm Özetleri	61

KISALTMALAR

Kısaltmalar

A.DVN.DVE.d.	:Düvel-i Ecnebiye Defteri.
Bk.	:Bu konuda bakınız.
BOA.	:Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	:Cilt.
Çev.	:Çeviren.
Evâil	:Ayın 1. ve 10. günleri arası.
Evâhir	:Ayın 21. Ve 30. günleri arası.
Evâsıt	:Ayın 11. İle 20. günü arası.
İA.	:Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi.
H.	:Hicrî.
h.n.	:Hüküm Numarası.
M.	:Miladî.
s.	:Sayfa.
Selh	:Ayın son günü.
Sy.	:Sayı.
TDVİA.	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

ÖN SÖZ

1737 yılında Osmanlı Devleti tarafından İsveç Devleti'ne Osmanlı topraklarında ticaret serbestisi tanıyan ahidnâme verilmiştir. Söz konusu belge 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri olarak adlandırılmıştır. Çalışmamızda 1736-1758 yılları arasında yapılan Osmanlı- İsveç ticari ilişkileri 49/1 numaralı İsveç Ahidnâme Defteritemel alınarak incelenmiştir. Osmanlı Devleti ve İsveç arasında gerçekleştirilmiş olan diplomatik ve ticari ilişkiler bazı bilim insanları tarafından incelenmiştir ancak çalışmamızın konusu olan 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'ne bağlı olan hükümler daha önce çalışılmamıştır. Tezimizde 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nin içinde bulunan hükümler ayrıntılı incelenmiş olup bu konudaki eksiklik tarafımızca giderilmeye çalışılmıştır.

Tez'in oluşumunda takip edilen yöntemler şunlardır:

1. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri temin edilerek transkripsiyon çalışması yapılmıştır.
2. Transkribe edilen defter konularına göre sınıflandırılmıştır ve tabloları oluşturulmuştur.
3. Konu ile ilgili eserler incelenmiştir ve notlar alınmıştır.
4. Hicrî tarihleri Miladî tarihe çevirmek için Türk Tarih Kurumu'nun internet sitesinde bulunan tarih çeviriciden faydalanılmıştır.

<http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/>

49/1 numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nin incelendiği söz konusu çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde İsveç-Osmanlı ilişkilerine, 1737 İsveç Ahidnâmesine kadar kısaca değinilmiştir. Devamında 1737 İsveç Ahidnâmesi incelenmiş olup ticari faaliyetlerde kolaylık sağlaması düşünülen Levantiska Kompaniet kuruluşundan bahsedilmiştir. II. Bölümde İsveç Devleti'nin Osmanlı topraklarında görev yapan diplomatik temsilcileri elçiler, konsoloslar, tercümanlar ve hizmetkârlar incelenmiştir. Bu kişilerin isimleri, görev yaptıkları yerler, görev süreleri ile ilgili bilgiler tablolastırılmıştır. Söz konusu görevlilerin Osmanlı Devleti'nden elde etmiş olduğu hak ve imtiyazlar ele alınmıştır. III. Bölümde Osmanlı-İsveç ticari ilişkileri kapsamında Osmanlı coğrafyasında ticari faaliyetlerde bulunan İsveçli tüccarlar,

kaptanlar, simsarlar ile ilgili bilgiler tasnif edilerek açıklanmıştır. 49/1 numaralı İsveç Ahidnâme Defteri kapsamında Osmanlı topraklarına ticari amaçlar doğrultusunda gelen tüccarlar ve izn-i sefine ile Osmanlı topraklarına sorunsuz giriş çıkış yapabilen kaptanlar incelenmiştir. IV. Bölümde ise 49/1 numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nin içinde bulunan hükümlerin özeti yer almaktadır.

GİRİŞ

Ahidnâme sözlüklerde “Muâhede” ya da “antlaşma kâğıdı” gibi kısa tanımlamaların yanında “antlaşma şartlarını ve iki tarafın imzasını taşıyan kâğıt” olarak da ifade edilmektedir. Kütükoğlu’na göre:

“Ahidnâme, bazen karşılıklı antlaşma sonucu varılan şartları, bazende istenilen imtiyazları ihtiva etmekle beraber, tarafların birlikte imza koydukları bir belge değildir. Ancak, bir sulh anlaşması bahis konusu olduğunda tarafların delegelerince ayrı ayrı imzalanan ve tespitedilmiş şartları ihtivaeden temessüklere göre maddeleri belirlenmiş olan metnin başında padişahın tuğrasının yer aldığı bir belgedir.”¹

Osmanlı klasik dönemde yabancı devletler ile Osmanlı Devleti arasında yapılan antlaşmalara “ahidnâme” ismi verilmekteyken 19. yüzyıla gelindiğinde aynı kökten gelen “muâhede” kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Tanzimat sonrasına gelindiğinde padişah tuğrası ve hattı taşıyan ahidnâmelerde “tasdiknâme” ismi ile anılmıştır. Ahidnâmeler içerik bakımından, savaş sonrasında yapılan sulh ahidnâmeleri ve yabancı devlet tebaasının Osmanlı coğrafyasında ticaret yapabilmesi için sağlanan imtiyazları içeren ahidnâmeler olmak üzere iki bölümde incelenebilir. Ticari imtiyaz elde edilen ahidnâmeler (Kapitülasyonlar) Osmanlı Devleti sınırları içerisinde kendi bayrağı altında ticaret yapmak isteyen devletin başvurusu üzerine daha önce farklı milletler ile yapılan ahidnâmeler örnek alınmak suretiyle hazırlanırdı. Bir Osmanlı hükümdarı zamanında bir topluma birden fazla ahidnâme verilebilirdi. Bu antlaşmalardan ilki “tecdit” mahiyetindeyken sonrakilere yeni bazı maddeler eklenmekteydi.²

Ahidnâmeler ile ilgili belgeleri tanzim eden kurum Divân-ı Hümâyûn’a bağlı Âmedî kalemidir. Antlaşmaların, ahidnâme metnlerinin, yabancı elçilere, konsoloslara, tüccarlara yazılan metinlerin düzenlendiği yer burasıdır. İşte bu kaleme tutulandefterlere Düvel-i Ecnebiye Defteri adı verilmiştir. Devletlere verilen ahidnâmeler ile birlikte ahkâm, nişan ve konsoloslara verilen beratlar da bu defterlere kaydedilmiştir.³

¹ Mübahat Kütükoğlu, “Ahidnâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 1, (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 536.

² Mübahat Kütükoğlu, “Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)”, (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1994), 163-168.

³ Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, (İstanbul: Başbakanlık Basımevi, 2010), 41-42.

İsveç Devleti'ne verilen ahidnâme de bu defterler içerisinde yer almaktadır. Defter içerisinde konsoloslardan, yabancı tüccarlardan, elçilerden gelen çeşitli yazışmalar bulunmaktadır. Son dönemlerde bu defter içerisinde elçi, konsolos ve tercümanların hizmetkârlarına, oğullarına da kendilerine verilen imtiyazlar tanınmıştır. İaşelerinin karşılanması, vergi muafiyetleri, yargılama usulleri gibi belgeler de bu defter içerisinde yer almaktadır.⁴

Düvel-i Ecnebiye Defterleri'nin bulunduğu iki adet katalog vardır. 980 numaralı Bab-ı Âsafî Kataloğunda Düvel-i Ecnebiye Defterleri bulunmaktadır. 49/1 numaralı İsveç Ahidnâme Defteri ise 989 numaralı Divân-ı Hümâyûn Kataloğunda bulunan Düvel-i Ecnebiye Defterleri (A.DVN.DVE.d) arasındadır. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri (1149-1172) 1736-1758 tarihleri arasında olup 160 sayfadır. 50/2 İsveç Ahkâm Defteri (1172-1242) 1758-1826 tarihleri arasında olup 193 sayfadır. 51/3 İsveç Ahkâm Defteri (1243-1331) 1827-1912 tarihleri arasındadır. 176 sayfadır. Bahsi geçen üç defter de aynı katalog içerisinde yer almaktadır.⁵

49/1 İsveç Ahidnâme Defteri şekil bakımından ciltli ve ebruludur. Ebadı 44x60, numaralama usulü sayfa şeklindedir. Toplam numaralı sayfa sayısı 161'dir. Numaralı boş sayfalar 1, 83-87, 160, 161. sayfalardır. 17 ve 25 sayfa aralığında İsveç'le imzalanan on sekiz maddelik antlaşma metni yer almaktadır. Defterde 1736-1758 yıllarına ait olduğu tespit edilen hükümler incelenmiştir. Defterde numaralandırılmış 483 adet hüküm bulunmaktadır. İncelenen hükümler 26-99 ve 311-483 numara aralığında bulunan hükümlerdir. Defterin Osmanlı Arşiv Rehberi'nde belirtilen tariharalığı 1736-1758 olmasına rağmen 1759'dan başlayıp 1833'e kadar varan hükümlere rastlanmıştır. Bu hükümler dönem aralığımız dışında kaldıkları için incelenmeye tabi tutulmamıştır. Defterde yer alan yer ve kişi isimlerinde Osmanlıca metne bağlı kalınmıştır. Evrakta yazıldığı şekilde okunmaya çalışılmıştır. Okunamamış kelimeler nokta (...) ve soru işareti (?) konularak gösterilmiştir. Osmanlıca, Şemseddin Sami Kamûs-ı Türkî,⁶ Ferit DEVELLİOĞLU'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat ve Mehmet KANAR Osmanlı Türkçesi Sözlüğü eserlerinden yararlanılmıştır. Çalışma esnasında karşımıza çıkan yer adları için Osmanlı Yer Adları

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, 42.

⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, 42.

⁶ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 2009).

eserinden faydalanılmıştır.⁷ Defterin transkripsyonu ve incelenmesi ile ilgili tüm hata ve eksiklikler şahsım sorumluluğundadır.

Osmanlı Devleti ve İsveç Devleti arasında gerçekleşen ilişkileri anlatan çeşitli çalışmalar mevcuttur. İbrahim Baş tarafından “18. Yüzyılın İlk Yarısında Türk-İsveç İlişkileri ve Mehmet Sait Efendi'nin Elçiliği (1732-1733)” isimli çalışma hazırlanmıştır.⁸ Bu konu bağlamında yapılan diğer bir çalışma Cem Görür tarafından hazırlanan “1736-1743 İttifak Sürecinde Osmanlı-İsveç İlişkileri” isimli çalışmadır.⁹ Ayrıca 2014 yılında Mahmut Kalay tarafından Düvel-i Ecnebiye Defterleri içerisinde bahsettiğimiz “1827-1912 Tarihli İsveç Ahkâm Defteri'nin Transkripsyonu ve Değerlendirilmesi” çalışması yapılmıştır.¹⁰ 2018 yılında da Mustafa Ünver tarafından “18. Yüzyılda Osmanlı İsveç Diplomatik İlişkileri” adlı çalışma hazırlanmıştır.¹¹ Yukarıda ismini saydığımız tüm bu çalışmalar Osmanlı- İsveç ilişkileri hakkında önemli bilgiler vermekle birlikte hepsi yüksek lisans tezi şeklinde hazırlanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Güler'in çalışmalarımıza yol gösterici “1150/1737 Osmanlı-İsveç Ticaret Antlaşması” isimli makalesi bulunmaktadır.¹² Yine Doç. Dr. Serhat Kuzucu'nun “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti İle İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)” isimli çalışması bulunmaktadır.¹³ İki çalışmada da İsveç Ticaret Antlaşması incelendiği gibi Doç. Dr. Serhat Kuzucu'nun makalesinde 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri bünyesinde 3-8 sayfa aralığında bulunan Osmanlı Devleti ve İsveç arasında ticareti yapılan malların listesi ve gümrük bedelleri bulunmaktadır.

---

⁷ Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, (Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017).

⁸ İbrahim Baş, “18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı- İsveç İlişkileri Ve Mehmet Sait Efendi'nin İsveç Elçiliği (1732-1733)”, (Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2004)

⁹ Cem Görür, “1736-1743 İttifak Sürecinde Osmanlı- İsveç İlişkileri”, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2012)

¹⁰ Mahmut Kalay, “1827-1912 İsveç Ahkâm Defteri'nin Transkripsyonu Ve Değerlendirilmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2014)

¹¹ Mustafa Ünver, “18. Yüzyılda Osmanlı- İsveç Diplomatik İlişkileri” (Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, 2018)

¹² Mustafa Güler, “1150/1737 Osmanlı İsveç Ticaret Antlaşması”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2007).

¹³ Serhat Kuzucu, “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti İle İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 35, c. 13, (2016).

BİRİNCİ BÖLÜM İSVEÇ AHİDNÂMESİ (1737)

1.1. 1737 OSMANLI İSVEÇ TİCARET ANTLAŞMASINA KADAR OSMANLI- İSVEÇ TARİHİ MÜNÂSEBETLERİ

16. yüzyılın sonlarında başlayan ve 18. yüzyılın başlarında oldukça yoğun bir hal alan Osmanlı-İsveç ilişkilerinin bilinen ilk resmî başlangıcı, İsveç Kralı Sigismund Vasa'nın, Lehistan tahtına olan adaylığını desteklemesi için 1587'de Sultan III. Murad'a yazdığı mektup ile olmuştur. Lehistan'ın kral seçimleri Osmanlı'nın dış politikası ve güvenliği için oldukça önemli konular arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Osmanlı Devleti bu seçime destek vermiş ve Sigismund'un Lehistan tahtına oturmasını kolaylaştırmıştır. Kral, seçim sonucunu elçisi Jan Zamoyevski ile bildirmiştir. Taç giyme törenine davet nedeniyle Zamoyevski tekrar Osmanlı topraklarına gelmiştir. Yapılan törende Osmanlı Devleti'ni Turgut Çavuş temsil etmiştir. 1631'de Kral II. Gustav Adolf, Erdel'deki elçisi Paul Strassburgk'u İstanbul'a yollamış ve IV. Murad'ı Avusturya aleyhinde yer almaya teşvik etmiştir. O sıralarda Osmanlı Devleti, Avusturya ile ilişkilerinin bozulmasını istemediğinden dolayı bu yapılan bu girişime olumlu bir cevap vermemiştir. Aynı şekilde Kral X. Karl'ın 1656 tarihli mektubu da sonuçsuz kalmıştır.¹⁴

1699 Karlofça anlaşmasından sonra Osmanlı Devleti bir taraftan iç durumunu düzeltmeye çalışırken, bir taraftan da Ruslar'a karşı sınır kalelerini tahkim etmiştir. 18. yüzyılın başlarına gelindiğinde Fransa, Almanya ve İngiltere arasında İspanya veraset savaşları başlarken Lehistan eski gücünü kaybetmiş, İsveç ise zayıflayarak parçalanma ile karşı karşıya kalmıştır. Bu arada Rusyabüyük bir devlet olarak kendini göstermeye başlamıştır. Baltık Denizi yoluyla sıcak denizlere inmeyi isteyen Rus Çarı Büyük Petro, Danimarka kralı, Saksonya Elektörü ve Lehistan kralı ile kendi aralarında İsveç aleyhine bir ittifak oluşturmuştur.¹⁵ İsveç Kralı XII. Demirbaş Şarl, ülkesine karşı yapılan bu ittifakı bozmak için 1700 yılında Danimarka, Lehistan (Polonya) ve Saksonya'yı bertaraf etmek için harekete geçmiştir. 18 Ağustos 1700'de Danimarka kralını, 16 Eylül 1706'da Prusya ve 1707'de ise Lehistan kralını yenerek ülkesine hâkim olmuştur. Leh

¹⁴ Kemal Beydilli, "İsveç", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 23, (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 409.

¹⁵ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi (Karlofça Anlaşmasından XVIII. Yüzyılın Sonlarına Kadar)*, (Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988), 5: 147-150.

Kralı II. Ogüst (Frederikos), asıl memleketi olan Saksonya'ya kaçmıştı. İsveç Kralı Şarl, 1708 Haziran'ına kadar Ruslar'ı Lehistan'dan tamamen çıkarmıştır.¹⁶ 8 Temmuz 1709 tarihinde, Demirbaş Şarl, Kazak müttefiki Hatman Mazeppa'nın bütün gücü dağıtıldıktan ve kaleleri tahrip edildikten sonra her şeyi belirleyen Poltova Muharebesi'ni kaybetti. İki saatte İsveçlilerin korku saçan gücü tamamen yenilmişti. Rus süvarileri tam üç saat boyunca Kralı ve ordusunu takip ettiler. İsveç Kralı ve aralarında Boğdanlı gönüllülerinde bulunduğu bir grup ile birlikte Osmanlı sınırına doğru kaçarak, Osmanlı İmparatorluğuna sığınmıştır.¹⁷

Kral Şarl, Bender'de ikamet etmeye başladıktan sonra statüsünü belirlemesi amacıyla Sultan ve Sadrazamla görüşmeler yapması için elçi Martin Neugebauer'i İstanbul'a göndermiştir. Şarl ile görüşmeler yapmak amacıyla da Vali Yusuf Paşa görevlendirilmiştir. İlk görüşmelerin ardından Şarl'ın, Bender'de istediği kadar kalabileceği belirtilmiş ve kendisine yevmî 414,5 kuruş tahsisat bağlanmıştır. Şarl'a Osmanlı topraklarında bir mülteci gibi değil, bir kral gibi davranılmıştır.¹⁸ Bu dönemde her iki ülke de birbirilerini daha yakından tanıma ve birbirilerinin siyasetini öğrenme fırsatını bulmuşlardır. Bu esnada XII. Şarl'ın Bender'de ikametine devamı edebilmesi için yüklü miktarda paraya ihtiyacı vardı ve bu yüklü miktardaki para onun bütün ihtiyaçlarını karşılayacak, ayrıca memleketine dönüşünü de sağlayacaktı. Kral'a ihtiyaçları için harçlık verilmekteydi ancak bir süre sonra devlet tarafından verilen harçlığın yetmemesi üzerine Osmanlı hükümetinden borç talebinde bulunmuştur. Kralın bu isteği hükümet tarafından olumlu karşılanarak, krala 400.000 kuruş borç verilmesi kararlaştırılmıştır. Neticede borç olarak verilen para teslim edilirken, XII. Şarl parayı teslim aldığına dair bir belgeyi imzalayıp mühürlemiştir.¹⁹

Osmanlı Devleti 1711 Prut zaferinden sonra Ruslarla yapılan anlaşmaya uymayan Çar Petro'ya Aralık 1712'de üçüncü kez savaş ilan etmişti. Bu sırada Bender'de oturan Şarl, Osmanlı için hem bir sorun hem de bir ızdırap kaynağı haline gelmiştir. Osmanlı, başlarda oldukça nazik bir şekilde ama sonraları gittikçe artan bir yoğunlukla onu gitmesi için zorlamıştır ve bu amaçla da maddi desteğini çekmiştir. Kral'a Osmanlı topraklarından ayrılması için sunulan tüm teklifler reddedilince,

---

¹⁶ Tahir Sevinç, "İsveç Kralı XII. Şarl'ın Osmanlı Devleti'ne İlticası ve İkameti (1709-1714)", *History Studies*6, Issue. 1, (2014), 130-140.

¹⁷ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2009), 4: 250.

¹⁸ Güler, "1150/1737 Osmanlı İsveç", 104.

¹⁹ Sevinç, "İsveç Kralı XII. Şarl'ın Osmanlı Devleti'ne", 45-46.

nihayetinde Osmanlının sabrı tükenmiş ve Aralık 1712’de Lord Şansölye von Müller, Bender’deki komutan olan İsmail Paşa tarafından çağırılmıştır. Bu arada paşa, gerekirse Kralı kuvvet kullanarak tahliye etme emri almıştı. 1 Şubat 1713’te birçok uyarı ateşinden sonra Türklerle Tatarlar Kral’ın kampına saldırmıştır. Kral’ında katıldığı çarpışmalardan sonra Kral kırk kadar askeriyle esir alınmıştır. İsveç tarih kitaplarında bu olaya “Bender Kalabalığı” denir. Bu olaydan sonra nihayetinde kral mahiyetindekilerle ve 130 yeniçeri refakati eşliğinde 27 Ekim 1714’te beş yıl üç ayın ardından Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmıştır.²⁰ XII. Şarl’ın bıraktığı borç meselesi de yine bu dönemden kalan istenmeyen bir hediye olacaktır. Bu dönemden sonra İsveç ile Osmanlı devleti diplomatik ve ticari nedenlere bağlı olarak ilişkilerini devam ettirmişlerdir.

1.2. İSVEÇ AHİDNÂMESİ (1737)

İsveç Devleti XII. Şarl’dan kalan borç meselesinin halledilmesi ve Osmanlı Devleti ile kapsamlı bir ticaret antlaşması yapılmasını teklif ettiği bir mektup ile birlikte Baron Carl Frederik Von Höpken ve İfwar Karlson’u İstanbul’a göndermiştir. Bu mektupta tarafların tüm vatandaşlarını kapsayan bir ticaret anlaşması yapılması, İsveç Kralı XII. Şarl’ın misafir edilmesinden duyulan memnuniyet, Leh sınırı sorununun halledilmesi ve diğer Avrupalı devletlerin yapacakları ittifaklara karşı önlem alınması ile ilgili maddeler yer almaktadır. Bu elçilerin gelmesi sonucu borç konusu da görüşülmüş, yeni bir ticaret antlaşmasının da önü açılmıştır.²¹ İsveç Devleti ile borç meselesi sonunda çözüme kavuşturulmuştur. İsveç, Osmanlı Devleti’ne tam teçhizatıyla birlikte yetmiş iki top bulunan bir savaş gemisi ile birlikte 30.000 süngülü tüfek, biri havan yedi adet de top gönderecektir. Yetmiş iki topa sahip olan Sverig isimli gemi yola çıkmış fakat Cebelitarık Boğazı’nda sulara gömülmüştür. Daha sonra otuz iki topa sahip Patrioten isimli gemi 10.000 tüfek ile birlikte 1739’da İstanbul’a ulaşabilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinden İsveç Devleti’nden alacak 19.000 tüfeğe indirilerek XII. Şarl’a ait senetler teslim edilmiştir. Son olarak 6,000 tüfek Osmanlı’ya teslim edilmiş geri kalan borçtan ise Osmanlı Devleti vazgeçmiştir.²²

²⁰Sture Theolin, *The Swedish Palace in İstanbul A Thousand Years of Cooperation Between Turkey and Sweden - İstanbul’da bir İsveç Sarayı İsveç ile Türkiye Arasında Bin Yıllık İşbirliği*, çev. Sevin Okyay, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000), 37-40.

²¹Güler, “1150/1737 Osmanlı İsveç” 109.

²²Beydilli, “İsveç”, 411.

Borç sorunu bu süreç içinde hallolurken, 1736 yılına baktığımızda İsveç Devleti Osmanlı Devletine geniş kapsama sahip bir ticaret antlaşması yapılması için teklif götürmüştür. Ocak 1737 tarihinde İsveç Devleti'ne de diğer devletlere verilmiş olan âhidnâmelerin benzeri verilmiştir. Farklı istekler için ise İsveçliler sadrazama yönlendirilmiştir. Farklı maddeler talep eden İsveç Devleti'nin istekleri Osmanlı Sultanı tarafından kabul edildikten sonra İsveç kralına yollanmıştır. Kral tarafından antlaşmanın onaylanmasından sonra 16 Ağustos 1737'de yürürlüğe girmiştir.²³ Bu antlaşma sadece ticaret ve denizcilikle sınırlı kalmamıştır. Antlaşma on sekiz maddeden oluşmakta olup, tarafların karşılıklı ayrıcalıklarını belirtmektedir.²⁴ Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda Rusya'ya karşı yeni müttefikler bulma arzusu bu ticari antlaşmaların imzalanma nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.²⁵ İncelenen ticaret antlaşmasının maddeleri şunlardır.

Birinci Madde: İsveçliler ve tüccarları İsveç kralının himayesinde ve bayrağı altında tüm Osmanlı memleketinde ticaret yapabilirler. Devlet-i Âliye düşmanlarından Malta ve Livornokorsanları ile işbirliği içinde olmayacaklar. Ülkeye gidiş gelişlerinde emniyet içinde olacakları, istedikleri limanlara uğrayarak burada istedikleri kadar kalabilecekler işlerini görüp ihtiyaçlarını giderebileceklerdir. İsveç ve Osmanlı gemileri denizlerde karşı karşıya gelirlerse top atarak selamlaşacaklar bu yol ile İsveç devleti dostluğunu gösterecektir. Osmanlı Devleti gemileri de dostlukla karşılık vereceklerdir. İsveç gemileri yollarından alıkonulmayacak, herhangi bir teklif ile rencide edilmeyecekler herhangi bir eşyasına el konulmayacaktır. Boğazhisarları iskelesine çıkan İsveçli tüccarlardan gemileri yoklama bahanesiyle hiçbir akçe ücret talep edilmeyecektir. Karadan gelen İsveçli tüccarlar için de ülkeye geliş gidişlerinde karışılmayacak mal ve eşyalarına müdahale edilmeyecek ve hiç kimse tarafından rencide olunmayacaklardır.²⁶

²³ Güler, "1150/1737 Osmanlı İsveç", 109-110.

²⁴ Theolin, *İstanbulda Bir İsveç*, 53.

²⁵ Kuzucu, "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti İle", 409.

²⁶ (Evelki Madde) *İsveç taifesi ve tüccarı bilnefs seğir-ü kebir İsveç sefinelerine rükûb ile memâlik-i mahrûsemize gelen sâir tüccar taifesi İsveç Kralı himayesinde ve bayrağı altında olup madamki Devlet-i Âliye düşmanlarından Malta ve Livorno sâir korsanlık ile isâl-i mazarrâtı sa'i ecnâs-ı muhalefetin sefinelerinde bulunmayub ve mezburlara askeri yazılmış olmıya ol makuleler emvâl ve işleriyle her halde ve her zamanda devlet-i âliye diyarlarına gelmeğe kemâl emîn ve asayiş ile Devlet-i Âliye limanlarına duhule me'zun olub bir dürlü bahane ile mümane'at ve bir ferdden tâciz ve rencide olunmaya ve gelib gittikleri esnada dahi Devlet-i Âliyemiz limanlarında ve iskelelerinde kendü halleriyle diledikleri mikdar meks ve ârâm eylemek iktizâ iden mahalde sefinelerinden çıkub .... muhtaç oldukları sâir levâzımları ve hevâyiclerini bilâ-mani akçeler ile görüb satın almak câiz ola ve ruy-i deryada gerek donanmay-ı humâyûnumuz sefinelerine ve gerek sâir devlet-i âliyem bayrağın dikib devlet-i âliyemize tâbi' olan*

İkinci Madde: İsveç gemileri fırtınaya yakalandıkları zaman Osmanlı limanlarına sığınarlarsa orada istedikleri kadar kalabilecekler, paralarıyla istediklerini alabileceklerdir. Beylerbeyi, kadılar, zabitanlar onları koruyacak karadaki mallarından eşyalarından kayıplar ve elkoymalar varsa kendilerine teslim edeceklerdir. Üç yüz akçe Selâmetlik vergisi verecektir. Onun dışında kendilerinden reft, bac ve kassab akçesi, yasak kulu vergisi alınmayacak, verdikleri üç yüz akçeden fazlası istenmeyecektir.²⁷

Üçüncü Madde: İsveç kralına bağlı halktan olan ve İsveç ülkesinde doğup İsveçli olanlardan, Osmanlı Devleti karada ve denizde savaşırken düşmanla işbirliği halinde olan İsveçliler hariç, İsveç vatandaşları Osmanlı topraklarında hiçbir şekilde esir edilmeyecektir. Yanlışlıkla esir alınmış iseler İsveç elçileri ve konsolosları talep ederlerse bu kişiler onlara teslim edilecektir. Osmanlı reayasından biri İsveç Devleti sınırları içerisinde tutuklanır ise o da serbest bırakılacaktır.²⁸

Dördüncü Madde: İsveç Devleti ve ona bağlı kimselerden evli veya bekâr olanlardan, ticaretle meşgul olanlardan cizye vergisi talep edilmeyecektir. Bu vergiden

---

sefinelere İsveç sefineleri rast geldikde İsveç bayrağı diküb ve karşıdan tob ile selâmlayub dostluğun izhâr ettikde devlet-i âliyemiz sefineleri dahi layık olan vecihle dostane muâmele idub yollarından alıkoymak gibi veya bir şey teklif ve bir nesnelere gasb ve ahzi misillü taaddî ve rencide olunmalarına rıza vermeyub ancak Boğazhisarlarında ve limanlarından sâir müste'menler misillü olagelen İsveçlü haklarında dahi icrâ olunub ruy-i deryada sefineleri yoklanma bahanesiyle akçe taleb ve rencide olunmayub mu'tâd üzere tarafeynden dostane hareket olunub birbirlerine zarar-u ziyân eylemeler ve kezâlik karadan dahi memalik-i fesihat-ül mesalik Devlet-i Âliyeye bilâ-mani' gelmeleri ve gitmeleri câiz olub gerek kendülerine ve gerek emvâl ve işlerine ve gerek ticaretlerine bir dürlü mümane'at ve müdahale olunmayub bir ferden ta'ciz ve rencide olunmayalar. Muâhedât, 1: 149-150.

²⁷(İkinci Madde) İsveç sefineleri fırtına ve mazayıkta virdikde vesâir levaâzım ve mühimmatları iktizâ ettikde hazır bulunan eğer hassa gemileri eğer Gayrilerdir Deryada ve karada cümlesi mu'avenet idüb memâlik-i mahrûsemim liman ve iskelelerinde yatub zad-ı zevada ve sâir kendülerine lazım olan her ne ise akçeleriyle aldıklarında kimesne mani' ve müzâhim olmaya ve eğer bir tarik ile derya gemilerin memâlik-i mahrûsem sevâhiline atar ise ol mahalde bulunan beylerbeyler ve kadılar hükkâm ve zabitan ve sâir kullarım daima muâvenet ve himâyet idüb ve karaya düşen esvâb ve emvâleri her ne ise kendülerine teslim oluna ve esvabları garet olunmuş ise dikkat ve ihtimam ile teftiş ve tehafluz bildirilüb hakları biltamam verile memâlik-i mahrûsemde vâkî iskele ve limanlara gelen İsveçlü gemileri üç yüz akçe selâmetlik resmin verub hâdis olan reft ve bac ve kassab akçesi ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyade selâmetlik resmi taleb olunmaya. Muâhedât, 1:150-151.

²⁸(Üçüncü Madde) İsveç kralına tabi reâyâdan İsveç diyarında tevellüd idüb nefsi-i İsveçlü olanlar madamki karada ve deryada Devlet-i Âliyeye düşmanlık üzere olan harb-i askeriyle esna-i cenkde ahz olunmayalar anlardan bir ferd esir olması câiz olmaya eğer bu güne harb-i askeriyle bulunmuş değil iken sehven târikiyle esir alınıp ise İsveç elçileri ve konsolosları murâd ve taleb eyledikleri halde teftiş ve tehafluz olunub İsveçlü ettiği sabit ve nümâyân oldukda itlâk olunub elçiye ve konsolosa redd-u teslim oluna ve kezâlik ehl-i islamdan veya Devlet-i Âliyem reâyâlarından bir ferd İsveç devletinde esir olmaya eğer bu makule esir bulur ise bil-ivak ve te'hir i itlâk oluna. Muâhedât, 1:151.

muafırlar. Osmanlılardan İsveç topraklarında ikamet edenlerden de hiçbir şekilde vergi istenmeyecektir.²⁹

Beşinci Madde: İsveç elçileri konsolosların oturmaları uygun olan yerlerde konsolos tayin edebileceklerdir. Yerlerine istediklerinde başka bir konsolos ataması yaptığı zaman kimse karışamayacaktır. Elçiler ve konsolosları istedikleri yasakçıları istedikleri kimselerden alabileceklerdir. Elçiler dört tane, konsoloslar ise birer tane tercüman istihdam edebileceklerdir. Bu şahıslar cizyeden ve tekâlif-i örfiyyenin tamamından muaf tutulmaktadır. İsveç elçileri, konsolosları ve İsveçliler oturdukları evlerde kendi ihtiyaçlarına yetecek kadar şarab üretmek istediklerinde kimse karışmayacaktır. Güvenlik güçlerinden kimse eşyalarını zorla ellerinden almayacak ve zulm etmeyeceklerdir.³⁰

Altıncı Madde: İsveçli ve ona bağlı olanlardan davaları ve husumetleri olanların tercümanları ve vekilleri bulunmadan davalarına başlanmayacaktır. Dört bin akçeden fazla olan davaları ise İstanbul'da görülecektir. İsveçlilerin kendi aralarında bir çekişme durumu olduğunda kadılar ve diğer zabıtlar karışmayacaklardır. Davaları kendi elçi ve konsolosları tarafından kendi yasalarına bağlı olarak görülecektir. İsveçlilerden biri borçlu veya kefil olduğu zaman kaçarsa veya iflas ederse hüccet, borç senedi veya diğer geçerli senetlerden olmasıyla kefil olmayacak, başka birinin yakalanıp hapsedilmeyecek, bahsedilen borç o kişiden talep edilmeyecek ve kişi rencide edilmeyecektir.³¹

---

²⁹(*Dördüncü Madde*) *İsveçlü ve ona tâbî olub memâlik-i mahrûsemde mütemekkîn olanlardan eğer evlü ve ergen olsun ticaretiyle meşgul ola onlardan cizye taleb olmaya ve kezâlik memâlik-i mahrûsemde bulunan İsveçlüden cizye tekâlif-i sâire talebe olunmayub muâf ve müsellemler ola.* Muâhedât, 1:151

³⁰(*Beşinci Madde*) *İsveç elçileri memâlik-i mahrûsemden konsolos ikâmeti münâsib olan mahallere konsols tâyini ve anları tebdîl idüb yerlerine gayrilerin nasb ve murâd eylediklerinde kimesne mâni olmaya ve İsveç elçileri ve konsolosları istedikleri yasakçıları istihâb ve murâd eyledikleri kimesnelere elçi olanlar için dörder Konsolos olanlar dâhî birer tercüman istihdâm eyleyeler ve yeniçeri kullarımdan ve gayriden cebren kimesne hizmetlerine karışmaya ve İsveç elçilerinin ve konsoloslarının tercümanları cizyeden ve tekâlif-i örfiyyenin cümlesinden muâf ve müsellemler olalar ve İsveç elçileri ve konsolosları ve sair İsveçlüler sakin oldukları evlerinde kendülerinden ve adamlarından kifâf-ı nefleri için şıra sıkıp hamr itmek murâd eylediklerinde kimesne mâni olmaya ve yeniçeri kullarımdan ve gayri zabıtlardan her kim olur ise olsun bir nesnelere cebren almayub zulm ve teaddi eylemeye.* Muâhedât, 1:152.

³¹(*Altıncı Madde*) *İsveçlü ve ona tâbî' olanların da 'va ve husûmetleri ve sâir umûr-u şer'iyyeleri oldukda tercümanları veya vekilleri mevcûd olmadıkça hükkâm-ı da'vaların istimâ' ve fasl eylemeler ve dört bin akçeden ziyade olan da'vaları Asitâne-i Sa'adetimde istima' olunub gayri yerlerde istima' olunmaya İsveçlünün birbirleriyle niza'ları oldukda elçileri ve konsolosları görüp kadılar ve sâir zabıt kullarım karışmayub daima âyin ve âdetleri üzere kat-i fasl eyleyeler ve İsveçlinin biri medyûn veya kefil olub fîrar eder ise veya müflis olur ise deyn-i medyundan taleb olunmayub medyûnun yedinde hüccet-i şeriye veya memhûr-u temessük vesâir senedât-ı muteber ile kefil olmayacak aher kimesne tutulub deyn-i mezbur andan taleb ve rencide olunmaya.* Muâhedât, 1: 152.

Yedinci Madde: İsveçli ve ona bağlı olan kişilerin bezirgânları, adamları, tercümanları ve simsarları ticaret ve kefillik işleri gibi yapmak istedikleri işlemler olduğunda kadıya gidip istedikleri zaman hüccet alabilirler. Bir çekişme durumunda hüccetlerine bakılacak hüccete uygun ise davaları çözülecektir. Hüccetleri yok ise davalarına bakılmayacaktır.³²

Sekizinci Madde: Osmanlı vatandaşlarından bazı kişiler bize küfür ettiniz diyerek bir İsveçli'den şikayetiçi olursa veya başka bahaneler ile dava açarlarsa, konsolosları ve tercümanları bulunmadıkça davaları görülmeyecektir. Konsolosları tarafından bu konuda tenbih edileceklerdir. Eğer İsveçliden biri bir suç ile suçlanırsa veya kaçarsa onun yerine başka bir kimse suçlanmayacaktır. İsveçlilerin oturduğu ve bulunduğu yerlerde bir kişi öldürülürse İsveçliler üzerine bir töhmet bulunmayacaktır. O bölgelerde bulunan İsveçliler kan bahası (demdiyete) istenmesiyle rencide edilmeyeceklerdir.³³

Dokuzuncu Madde: İsveçli ve ona bağlı olanlardan İsveç bayrağı altında ticaret yapanlardan birisi Osmanlı ülkesinde öldüğünde bıraktığı mallarına, erzaklarına hazine memurları ve diğer görevliler “mal-i gaibdir” diyerek el koymayacaklardır. Mallar hangi İsveçliye vasiyet edilmişse ona verilecektir. Vasiyetsiz ölür ise İsveç elçisine veya yerli yoldaşlarına verilecektir. Orada elçi veya yerli yoldaşlarında bulunmuyor ise kadı tarafından ölen kişinin mallarının tahriri yapılarak “yed-i emîn” de saklanacak, İsveç elçisi kimi tayin eder ve gönderirse mallarının tamamı ona teslim edilecektir. Kadılar ve kassamlar tarafından kısmet vergisi istenmeyecektir.³⁴

³² (Yedinci Madde) İsveçli ve ona tâbî olan yerlerin bezirgânları ve ademlerive tercümanları ve simsarlarının memâlik-i mahrûsemde bey-ü şira ..... ve ticaret ve kefâlet hususları vesâir emr-i şer'iyeleri vâki oldukda murâdları olur ise kadıya varub sebt-i sicil ittirüb hüccet alalar bâde-niz'a olur ise hüccet ve sicile nazar idüb davaları hüccete muvaffâk ise mücib-i hüccet şer'iyeleriyle amel oluna ve madam ki kuzattan hüccetleri olmayub mücerred şahid-i zor ikamet etmekle da'vaları istim'a olunmayub daima hüccet-i şer'ie mukatezâsınca icra-yı hak oluna. Muâhedât, 1:152-153.

³³ (Sekizinci Madde) Bazı kimesneler İsveçlüye bize şetm ittiniz deyü veya âher bahane ile üzerlerine da'va ve şâhid ikâmet eylemek mûrad eylediklerinde ol makule da'va ve nez'a konsolosları ve tercümanları mevcut olmadıkça ru'yet olunmayub hilaf-ı şer'i teâddi ittirmeye ve onlara dâhî elçi ve konsolosları tarafından tenbîh oluna ki hülefâ-i şer' kimesneye şetm etmeyeler eder olur ise elçi ve konsolosları tarafından te'dib olunalar ve İsveçliden biri bir cürüm ile mütehhim olub veya fîrar eder ise onun için anın kefaletsiz âher kimesne tutulub rencide olunmaya ve İsveç tâifesinin sakın oldukları veya buldukları mahalde bir kimesne maktûl ise madamki İsveçli üzerine şer'an bir töhmet sübut bulmayaol mahalde veya ol havâlide bulunan İsveçlüler rencide ve demdiyete tekâlifi ile remiide olunmaya. Muâhedât, 1: 153.

³⁴ (Dokuzuncu Madde) İsveçlü ve ona tâbî olanlardan ve bayrağı altında yürütenlerden birisi memâlik-i mahrûsemde mürd oldukda terk eylediği emvâl ve erzâkına beytülmacılar ve sâir hükkâm mal gaibdir deyü vazı'yet ve müdâhale itmeyub her hangi İsveçlüye vasiyet eder ise ona verile vasiyetsiz mürd olur ise İsveç elçisine ve konsolosuna ve anda bulunan yerlü yoldaşlarına verile eğer ol mahalde konsolosları veya yerlü yoldaşları bulunmaz ise kadı tarafından hâlik-i mesfûrun terekisi ma'rifet-i şer'ile tahrir-u

Onuncu Madde: İsveç elçisinin getirdiği hediye ve kıyafetlerden gümrük ve bac vergisi talep edilmeyecektir. İsveçli tüccarlar karadan ve denizden Osmanlı ülkesine getirdiği ve alıp götürdüğü tüm mallardan yüzde üç vergi ödeyeceklerdir. Bu vergiyi verdikten sonra tüccarlardan başka bir şey talep edilmeyecektir. İsveç tüccarının Osmanlı ülkesine getirdiği ve alıp götürdüğü altın ve kuruş için de gümrük vergisi alınmayacaktır. Beylerbeyleri, defterdarlar ve darphane emirleri para kesme ve değiştirme tehdidi ile taarruz etmeyeceklerdir. İsveçliler Osmanlı ülkesine getirmiş olduğu çuka için Fransa, İngiltere ve Hollanda gemileriyle gelen çuka vergisi kadar vergi ödeyeceklerdir.³⁵

On Birinci Madde: İsveçlinin kendi gemileriyle Osmanlı ülkesine getirdiği eşya ve mallardan ahidnâme-i hümayûn gereği gümrüğünü verdikten sonra mallarını satmayıp Osmanlı ülkesinde başka bir beldeye veya iskeleye götürmek gerekirse o bölgede bulunan görevlileri eda tezkirelerine bakarak o mallardan tekrar gümrük vergisi istemeyecektir. Eşya ve mallarını diledikleri yerlere götürdüklerinde mani olunmayacaktır. Tüccar ise gümrüğünü ödediği malların arasına gümrüğünü vermediği malları karıştırmayacaktır. Malların değerinden fazlası istenmeyecektir. Malın değeri ne ise olması gereken gümrük alınacaktır.³⁶

On İkinci Madde: İsveç gemilerinden biri Osmanlı ülkesi iskelelerinden birine yanaştığı zaman bazı mal ve eşyalarını o bölgede ihraç ederse ve bazısını başka bir yere götürmek isterse ihraç ettiği ve sattığı eşyanın gümrüğünü verdikten sonra, iskeleden satmayıp çıkardığı eşyadan tekrar gümrük talep edilmeyecek ve başka yerlere

---

defter olunub yedd-i eminde hıfz ve ba'de İsvec elçileri kimi tâyin ve irsâl iderler ise bilcümle ona teslim olunub kadılar ve kasamlar taraflarından resm-i kısmet taleb olunmaya. Muâhedât, 1: 153-154.

³⁵ *(Onuncu Madde) İsveç elçisinin getirdükleri hedâye ve libaslarından gümrük ve bac taleb olunmaya ve tâife-i mezbûrenin tüccarı karadan ve deryadan memâlik-i mahrûseme getirdikleri ve alub götürdükleri bilcümle emtialarından sâir müste'menlere kıyâsen yüzde üç gümrüklerin o vecih üzere verdiklerinden sonra ziyade bir şey taleb olunmaya ve İsveç tüccarı memâlik-i mahrûseme getirüb ve alub götürdükleri altın ve guruştan resm-i gümrük alınmaya ve beylerbeyiler ve kadılar ve defterdarlar ve darbhane eminleri dahi dahl ve taarruz itmeyüb gurusunuzu ve altınınızı akçe-i kat ve akçeye tebdil ideriz deyû rencîde ve remîde eylemeyeler ve tâife-i mezbûre kendü sefineleriyle memâlik-i mahrûseme getirdükleri çukadan Françe ve İngiltere ve Nederlanda sefineleriyle gelen çuka gümrüğü misillü gümrüklerin edâ ideler. Muâhedât, 1: 154.*

³⁶ *(On Birinci Madde) İsveclünün kendü sefineleriyle memâlik-i mahrûseme getirdükleri eşya ve emtiâlarının bir defa ahidnâme-i humayûn mücibince gümrüğün edâ ve teslim eylediklerinden sonra ol meta'ı satmayub memâlik-i mahrûsemde bilâd-ı sâireye ve iskelesine götürmek lazım gelir ise vâsıl olduklarında ol canibde olan ümena-ü imâl daima anlarından olan edâ-i tezkirine amel idüb met'a-i mezburdan tekrar gümrük taleb eylemeyeler ve eşya ve emtiâ-i merkûmeye diledikleri mahâle götürdüklerine dâhî mümâne'at olunmayub min-ba'd bir dürlü bahaneyle kendülerinden bir şey taleb olunmaya ama tüccar taifesini ol gümrüğü verilen meta'ları içine gümrüğü alınmayan menâ-i halt itmeyeler ve gümrük eminleri İsveç tüccarının emtiâlarını diğer bahâsından ziyâde tahmin idüb diğer bahâlarıyla takdîr ve ol vecihle icâb eden gümrüğün alalar. Muâhedât, 1: 154.*

götürmesine engel olunmayacaktır.İsveçlilerden ve ona bağlı olanlardan kassabiye akçesi adı altında akçe alınmayacaktır.İsveçli tüccar İsveç gemilerine yükleyip getirdiği ve alıp götürdüğü tüm mallardan konsolotalarını İsveç elçilerine ve konsoloslarına eksiksiz vereceklerdir.Konsolos resmi ödemek konusunda diğer müste'menlere verilen müsaade İsveçliler için de aynı olarak uygulanacaktır.İsveçlilerin gemilerinde Osmanlı ülkesine barut,kurşun ve savaş aleti gibi mallardan olmayan malları gemilerine yüklemelerine kimse karışmayacaktır.³⁷

On Üçüncü Madde: İsveç elçileri tüccarlarının korunması için Osmanlı ülkesine atadıkları konsolosları haps edilmeyip, evleri mühürlenmeyip aranmayacaklardır. Bu görevlilerinin her ne davası olur ise İsveç elçileri tarafından İstanbul'da görülecektir.³⁸

On Dördüncü Madde: İsveçliden birisi Müslüman olursa, Müslüman olan İsveçlinin elinde olan mallardan başka,İsveçli başka bir kişinin malları varsa, olan eşyası alınıp İsveç'te bulunan sahiplerine gönderilmek için İsveç elçi ve konsoloslarına teslim edilecektir.³⁹

On Beşinci Madde: Fransa, İngiltere ve Hollanda ve diğer ticaret yapan yabancı tüccarlar hangi tür akçe ile alım satım yapıyorlarsa İsveçli tüccarlar da aynı tür akçe ile alım satımlarını yapacaklardır. Alışılmış olana aykırı olarak başka tür akçe talep edilerek rencide edilmeyeceklerdir.⁴⁰

On Altıncı Madde: Osmanlı Devleti ile dost olan diğer müste'menlere verilen hususlar İsveç ve ona bağlı olanlar için de uygulanacaktır. Ayinlerinin uygulanması sırasında diğer müste'menlere verilen ruhsat İsveçlilere de verilecektir. Zamanla İsveçli

---

³⁷ (On İkinci Madde) İsveç sefinelerinden biri memâlik-i mahrûsem iskelelerinden birine yanaştıkda bazı eşya ve emtiâsını ol mahalde ihrâç ve bazısını âher mahale nakl itmek murâd eder ise ihrac ve bey' eylediği eşyanın gümrüğün verdikten sonra çıkardığı eşyadan gümrük talep olunmayub o eşyayı âher mahale nakl eylesine dâhî mümane'at olunmaya ve İsveçluden ve ona tâbî olanlardan kassabiye akçesi namıyla bir akçe alınmıya İsveç tüccarı İsveç gemilerine tahmîl edüb getirdikleri ve alıp götürdükleri gümrük eline gelen cem'i metalarından konsolotaların dahi İsveç elçilerine ve konsoloslarına bi kusur eda eyleyer ve konsolata resmi hususunda sâir müste'menlere olan müsaade İsveçlü hakkında dâhî carî ola ve tâife-i mezbûre memâlik-i mahrûsemde barut ve kurşun ve alet-i harbden maada-i memnuâtıdan olmayan sâir meta' gemilerine tahmîl ettikde kimesne mümane'at eylemeye. Muâhedât,1: 155.

³⁸ (On Üçüncü Madde) İsveç elçileri tüccarlarının himâyetleri için memâlik-i mahrûsemde nasb ve tâyin eyledikleri konsolosları habs olunmayub ve evleri mühürlenmeyub aramıyeler ve her ne makule davaları olur ise Südde-i Sa'adetime arzuhal olunub İsveç elçiler ma'rifetiyle Âsitenede görüle. Muâhedât,1: 155.

³⁹ (On Dördüncü Madde)İsveçluden biri Müslüman olur ise ol Müslüman olan İsveçlunun elinde olan meta'dan gayri isveçlüden âher kimesnelerin meta'ğı olduğu sabit ve zahir ve mütehakkik olur ise o makule âherin olan eşya alunub memleket-i İsveçde sahibelerine isal olunmak için elçilerine veya konsoloslarına teslim oluna. Muâhedât,1: 155.

⁴⁰ (On Beşinci Madde) Françe ve İngiltere ve Nederlanda ve tâife-i sâirenin bey'ü şıraları cins akçe ile mu'tad olmuş ise İsveçlunun dahi bey-ü şıraları ol cins akçeleriyle olub hilaf-ı mu'tad âher cins akçe talep teklifi ile rencide olunmaya. Muâhedât,1: 155-156.

tüccarın menfaatine dair fikir ve düşüncesine imkân olmayan bazı maddeler meydana gelirse İstanbul'da oturan elçileri o maddeyi devlete bildirerek uygun görülürse diğer maddelere eklenmesi uygun görülecektir. Bu madde eski maddelere eklenerek onlar gibi itibar görecektir.⁴¹

On Yedinci Madde: İsveç kralı devleti kendi tüccarlarını korumak için Hicrî 1140(1727-1728) senesinde Cezayir Ocağı ile imzaladıkları anlaşma şartları Osmanlı Devleti koruyuculuğunda olacaktır. Cezayir Ocağı tarafından muâhede şartlarına aykırı bir hareket meydana gelir ise Osmanlı Devleti ihtimam gösterecektir. Aynı şekilde Tunus ve Trablusgarp da muâhedeye bağlı kaldıkları sürece anlaşmaya katılabilecekleridir. Bundan sonra anlaşma şartlarının ve kayıtlarının bozulmasını korumak için Osmanlı Devleti yardım edecek ve anlaşmaya aykırı davranılmasına müsaade etmeyecektir.⁴²

On Sekizinci Madde: Bu ticaret hususunun görülmesi için anlaşılmış maddelerin şartlarının senetleri iki taraf arasında mühürlendikten sonra geçerli olacaktır. Osmanlı Devleti tarafından anlaşmaya aykırı bir ferman verilmeyecektir. İsveç Kralı ve devleti de anlaşmaya aykırı davranılmasına izin vermeyecektir.⁴³

1.3. LEVANT ŞİRKETİ KURULUYOR (LEVANTİSKA KOMPANİET 1738)

Osmanlı Devleti topraklarında ticaret yapan çeşitli devletler Osmanlı'dan ahidnâme elde ettikten sonra, söz konusu coğrafyada ticaret yapabilmek için bazı şirketler kurdular. Bu şirketleri kurmaktaki en büyük amaç birçok taciri tek birçatı

---

⁴¹(On Altıncı Madde) Devlet-i Âliyemle dostluk üzere olan sâir müste'men tâifesin haklarında mürâât olunan hususlar İsvec ve ona tabi olanların haklarında dahi mer'ii ve müteber tutula ve ayinleri icrasında sâir müste'menler haklarında olan ruhsat anların haklarında dâhî carî ola ve mürür-u? zaman ile İsvec tüccarı menafî'ne dâir peşin fikir Ve mülahazası had ve imkanda olmayan bazı mevâd zuhura gelir ise Âsitane-i Sa'adetimde mükim elçileri ol maddeyi devlete arz ve ifade idüb mâkul ve münâsib görülür ise mevâd-ı sâireye ilhâki câiz ola ve ol madde-i lâhikâda dahi mavâd-ı sâbika gibi mer'î ve müteber ola. Muâhedât, 1: 156.

⁴²(On Yedinci Madde) İsvec kralı devleti kendi tüccarlarını hıfz-u sıyânet için hicret-i nebeviyenin bin yüz kırkinci senesi esnasında Cezayir ocağı ile akd eyledikleri muâhede şürutunun Devlet-i Âliye abd-ı boyund-u hamisi olub ocağ-ı mezbur tarafından her halde dostluğa müraâât olunmada bezl-i himmet? eyleye ve ocağ-ı mezbur cânibinden mâhede şürutuna muhalif hareket vukuu bulur ise İsveclünün matib-ül hatır? Olmalarına taraf-ı devletten ihtimam oluna ve kezâlik Tunus ve Trablusgarp ocaklarıyla dâhî mâhedeye riâyet olduğu takdirce şurût ve kuyûd muâhedelerine Devlet-i Âliyede hitâm verilür min-ba'adol şurût ve kuyûd muâhede nakz-u halel tareyânından musavven ve mahfûz olunmak üzere taraf-ı Devlet-i Âliyemden sarf-ı himmet ve hilâfına vaz' ve harekete cevâz verilmez. Muâhedât, 1:156.

⁴³(On Sekizinci Madde) Bu ticaret husus için .....?! akd olunan mevad şurutunun temessükleri tarafeynden mühürlendikten sonra mer'î müteber tutulub Devlet-i Âliyemiz tarafından hilâfına emr-u ferman bir vakt-u zamanda sudür etmeye ve kezâlik mumâileyh İsveç kralı ve devleti taraflarından dâhî hilâfına cevâz gösterilmeye. Muâhedât, 1: 156.

altında toplayarak daha karlı, güvenli ve sistemli bir ticaret ağı oluşturmaktır.⁴⁴ The Muscovy Company, Merchant Advenrurers, Turkish Levant Company bu şirketlerden bazılarıdır.⁴⁵ İsveçli Tacirlerde 1737 yılında Osmanlı Devleti ile ticaret antlaşması imzalandıktan sonra ilk iş olarak Osmanlı topraklarında yapacakları ticareti daha kârlı bir hale getirmek için bir ticaret şirketi kurmak istediler. 1738 yılında İsveçli diplomatlar Edvard Carlsson ve Carl Frederick Höpken öncülüğünde Levantiska Kompaniet kurulmuştur.⁴⁶ Ayrıca Levantiska Kompaniet şirketinin kurucuları şu kişilerdir: Johan Classon, Claes Grill, Samuel Worster, Mikael Hising, Gustav Kierman, Jacob Buckall, Thomas Plomgren, Anders Plomgren ve Henrik Schröder ve Son.⁴⁷

Levantiska Kompaniet isimli şirketin kurulmasıyla birlikte İsveçli tüccarların Doğu akdeniz ülkeleri ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu ile ticari ilişkiler açısından yeni bir döneme girilmiştir.⁴⁸ Bu dönemde İzmir (Smyrna) şehri İsveç- Osmanlı ticareti açısından önemli bir merkez olmuştur.

Levant şirketine verilmiş ayrıcalıkları barındıran sekiz maddelik mektup bulunmaktadır. Bu mektup İzmir’de bulunan İsveç konsoluğu ile ilgili maddeler de içermektedir. İsveç konsolosu İzmir’e gelen ve bu limandan giden her geminin yükünü kontrol etmekle görevlendirilmiştir. Konsolosun Levant Şirketi ile ilgilenmesi için de on yıllığına 2000 riksdaler maaş ödeneceği bildirilmiştir. İsveç Levant Denizcilik ve Ticareti ile ilgili olan bu belgede İsveç kralı I. Fredrik imzası bulunmaktadır. 1748 yılında bu belgenin on yıl daha uzatılması ile ilgili karar alınmıştır. Fakat Levant Şirketi rekabetin fazla olması, diğer Avrupalı devletlere göre Doğu Akdeniz limanlarına uzak olması, sürekli artan taşıma masrafları ve deniz korsanlığının da etkilemesiyle 1756 yılında faaliyetlerine son vermiştir.⁴⁹

---

⁴⁴Hakan Yazar, “2 Numaralı Mora Ahkâm Defterine Göre; Osmanlı İmparatorluğu’nda İngilizler (1717-1750)”, (Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2014),3.

⁴⁵ Orhan Burian, “Türk- İngiliz Münasebetinin İlk Yılları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, IX. Sy. 1-2 (1951), 4.

⁴⁶ Theolin, *İstanbul’da Bir İsveç*, 52.

⁴⁷ Rohat Alakom, *İstanbul ve İzmir’de İsveç İzleri (1730-1930)*, (İstanbul: Avesta Yayınları, 2014), 100-101.

⁴⁸ Alakom, *İstanbul ve İzmir’de İsveç*, 100.

⁴⁹ Alakom, *İstanbul ve İzmir’de İsveç*, 102.

İKİNCİ BÖLÜM

XVIII. YÜZYIL ORTALARINDA OSMANLI DEVLETİNDE İSVEÇLİ DİPLOMATLAR

XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti ve İsveç Devleti arasında 1737 Osmanlı İsveç Ticaret Antlaşması imzalanmasından sonra ticaret ilişkileri yoğunluk kazanmıştır. Ticaret hareketliliği içinde Osmanlı topraklarında görev yapan İsveç diplomatik temsilcilerini elçiler, konsoloslar, tercümanlar ve hizmetkârlar olarak sınıflandırabiliriz.

2.1. ELÇİLER

Elçi, bir devleti temsil etmek üzere başka bir devlet nezdinde görevlendirilmiş diplomat anlamına gelmektedir. Elçi kelimesi “halk, ülke, devlet” anlamına gelen Türkçe el yani “il” kelimesi kökünden türemiştir.⁵⁰

Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren çok çeşitli milletlerle ilişki içinde olmuştur. Rumeli ve Anadolu’daki faaliyetlerle beraber Akdeniz ve Karadeniz üzerindeki hâkimiyetin artmasıyla Venedik, Ceneviz gibi İtalyan devletleri de diplomatik ilişkiler için elçiler göndermişlerdir. Diplomatik tavırda bazı değişkenler rol oynasa da İslam hukukunun gereklerine dayanılarak hareket edilmiştir. Elçiler Osmanlı topraklarına girdikten sonra misafir kabul edilmiş her türlü ihtiyaçları karşılanmıştır.⁵¹

İsveç Devleti’nin kalıcı İsveç elçiliğinin 1734 yılında kurulmasından önce İstanbul’da görevli diplomatları tablolaştırılmıştır.

Tablo 2.1: Osmanlı Devleti’nde 1734 Yılına Kadar Bulunan İsveçli Diplomatlar⁵²

	Diplomatlar	Görev Süreleri
1	Paul Strassburg	1630-1633
2	Claes Ralamb	1656-1658
3	Gotthard Wellingk	1656-1658
4	Martin von Neugebauer	1709
5	Tomas Funck	1711
6	Christian Albert Grothusen	1714
7	Axel Reenstierna	1729-1730
8	Carl Rudenschöld	1734-1738

⁵⁰ Mehmet İpşirli, “Elçi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 11, (İstanbul, TDV Yayınları, 1995), 3.

⁵¹ İpşirli, “Elçi”, 8.

⁵² Theolin, *İstanbul’da Bir İsveç*, 185-190.

XII. Şarl'ın ölmesinden sonra soğumuş olan ilişkiler 1730'lu yıllarda tekrar hareketlilik kazanmıştır ve kalıcı ilişkiler gelişmeye başlamıştır. 1734 yılından başlayan diplomatik ilişkilerden sonra Cumhuriyet Dönemi'nde de İsveçli diplomatlar görev yapmaya devam etmiştir.⁵³ Çalışma konumuz olan 1736-1758 yılları arasında İsveç Devleti'nin Osmanlı topraklarında üç İsveç elçisi görev yapmıştır. Carl Frederik Von Höpken 1734-1738 yılları arasında maslahatgüzar olarak görev yapmıştır. 1738-1741 yılları arasında "Temsilci" ünvanı ile görev yapmıştır. 1734-1738 yılları arasında maslahatgüzar olarak görev yapan diplomat Edvard Carlsson, 1738-1745 yıllarında "Temsilci" olarak görev yapmıştır. 1747-1770 yılları arasında Gustaf Celsing mukim elçi olarak görev yapmıştır.⁵⁴

1735 tarihli hükümde Baron Honkin ve Komser Karlson olarak alınan iki beyzadeye ahidnâme gereği belgelerinin verilmesi istenmiştir.⁵⁵ Bu hüküm, adı geçen bu isimlerin Carl Frederik von Höpken ve Edvard Carlsson olduğuna işaret etmektedir. Bu kişiler 1734 yılında göreve başlamıştır. 1739 yılında parti taraftarlarının başa geçmesi ile bu kişiler elçi olarak atanmışlardır.⁵⁶ Bu iki diplomat Evâhir Şa'bân Sene 1152 (23 Kasım-1 Aralık 1739) tarihli hüküme kadar yazılan tüm hükümlerde "İsveç beyzadeleri" olarak anılmaktadırlar.⁵⁷ Bahsedilen tarihte ilk kez Baron Honkin ve Komser Karlson İsveç elçileri olarak geçmektedir.

Bu iki İsveç diplomatı Osmanlılar ile Avusturya ve Rusya'yı karşı karşıya getirmek için çaba göstermişlerse de İran ile devam eden savaşla ilgilenen Osmanlı Devleti'nden karşılık görememiştir. Fakat daha 1149 Ramazan-1736 Ocak ayında 18 maddeden oluşan bir ticaret antlaşması imzalamıştır.⁵⁸ 1739 yılında ise bir saldırı ittifakının olası olmadığını anlayarak Rusya'ya karşı bir savunma ittifakı imzalanmayı başaramıştır.⁵⁹

10 Mart 1736 tarihli İsveç kralının gönderdiği mektupta, İsveç'ten elçi göndermek uzun zaman aldığı için iki beyzadenin elçi olarak gönderildiği, biri vefat

⁵³ Alakom, *İstanbul ve İzmir'de*, 18.

⁵⁴ Theolin, *İstanbul'da Bir İsveç*, 191. Alakom, *İstanbul ve İzmir'de*, 18.

⁵⁵ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 123, h.n. 311.

⁵⁶ Alakom, *İstanbul ve İzmir'de*, 18.

⁵⁷ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 126, h.n. 328.

⁵⁸ İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi XVIII. Yüzyıl*, (Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988) 6: 220.

⁵⁹ Theolin, *İstanbul'da Bir İsveç*, 191.

ederse diğzerinin elçilik görevine devam edeceği yazılmıştır.⁶⁰ Von Höpken 1741 tarihinde İsveç'e geri çağırılmıştır. 1745 tarihinde İsveç'e geri çağırılana kadar Carlsson elçilik görevini sürdürmüştür. Temmuz 1742 tarihli hüküm "*Asitane-i Sa'âdetimde İsveç elçileri Baron Honkin ve Komser Karlson arzuhâl gönderip*" şeklinde başlamaktadır. Elçilerin isimlerinin birlikte anıldığı son hükümdür.⁶¹ Bir sonraki Aralık 1742 tarihli hükümde ise "*Asitane-i Sa'âdetimde mûkim İsveç elçisi olan Edvar Karlson*" şeklinde elçinin ismi yalnız anılmaktadır.

Carlsson'un 1745 tarihine kadar Osmanlı topraklarında elçilik görevini sürdürdüğü belirtilse de 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nde Temmuz 1746 tarihli hüküm "*Kıdvetü'l ümerâ'ül-milleti'l-mesihîyye Asitane-i Sa'âdetimde muûkim İsveç elçisi olan Edvard Karlson hutimet avâkıbühû bi-l hayr südde-i sa'âdetime mühürlü arzuhâl gönderüp*" şeklinde başlamaktadır.⁶² Bu hüküm bize Carlsson'un ülkesine dönmediği ve bahsi geçen tarihte görevini sürdürdüğünü göstermektedir.

Bu hükmün hemen sonrasında Mart 1747 tarihli hüküm "*İsveç kralı tarafından Asitane-i Sa'âdetimde İsveçlinin mesâlihlerin görmek için ta'yîn olunan Kıdvetü'l ayân'ül-milleti'l-mesihîyye De Selsin hûtimet avâkıbühû bi-l hayr südde-i sa'âdetime mühürlü arzuhâl gönderüp*" şeklinde devam etmektedir.⁶³ Bu tarihte Osmanlıca belgede De Selsin olarak anılan ve ataması yapılmış olan diplomat Gustav Celsing'dir.

Gustav Celsing, Rus baskısı ile geri çağırılan Edvard Carlsson'dan sonra, ilk etapta elçilik arşivi ile ilgilenmesi için gönderilmiştir. 1745 tarihinde İstanbul'a gelen Celsing 1747 yılında "mûkim" olmuştur. 1750 tarihinde ise temsilcilğe yükselmiştir. 1747'de atamasının yapılması ve mûkim olmasının ardından İsveçlinin işlerini görmek için atandığı ve bu sıfatla arzuhal gönderdiği görülmektedir.

23 Temmuz-1Ağustos 1752 tarihli hükümde Celsing, ilk kez elçi sıfatı ile anılmaktadır. "*Asitâne-i Sa'âdetimde mûkim İsveç elçisi olan De Selsin hutimet avâkıbühû bi-l hayr südde-i sa'âdetime mühürlü arzuhâl gönderüp*" cümlesi ile başlayan hükümde Celsing isteklerini elçi sıfatı ile bildirmeye başlamıştır.⁶⁴

İncelediğimiz tarih aralığında bulunan diplomatlar içerisinde en uzun süreli görev yapan elçi Gustav Celsing olmuştur. Diplomaside zorlu sınavlara maruz kalan İsveç temsilcisi, Bâb-ı Âli tarafından yabancılara verilen *ta'in*'in de kesilmesiyle zorluk

⁶⁰ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 6: 221.

⁶¹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 128, h.n. 336.

⁶² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 133, h.n. 363.

⁶³ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 133, h.n. 364.

⁶⁴ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 140, h.n. 393.

çekmeye başlamıştır. Gustav Celsing 1770 yılında seyahat emrini alarak 1773 yılında Osmanlı topraklarından ayrılmıştır.⁶⁵

Tablo 2.2: XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında İsveç Elçileri

1	Maslahatgüzar	Carl Frederik von Höpken	1734-1738
2	Temsilci	Carl Frederik von Höpken	1738-1741
3	Maslahatgüzar	Edvard Carlsson	1734-1738
4	Temsilci	Edvard Carlsson	1734-1745
5	Mukim, Temsilci	Gustaf Celsing	1747-1770
6	Mukim, Temsilci	Ulric Celsing	1770-1779
7	Maslahatgüzar	Gerhard Johan Balthasar von Heidenstam	1779-1783
8	Elçi	Gerhard Johan Balthasar von Heidenstam	1783-1790
9	Elçi	Pehr Olof von Asp	1791-1795
10	Maslahatgüzar	Carl Gustav König	1799-1805

2.1.1. Elçilerin Yetkileri ve Görevleri

İsveç elçilerinin Osmanlı topraklarındaki ilk görevi İsveç malları için piyasa koşullarını ve ticaret koşullarını incelemektir.⁶⁶ İsveçli elçilerin üzerine düşen sorumluluklar ile ilgili bilgiler anlaşma maddelerinin içerisinde yer almaktadır. Farklı maddelerde İsveç elçilerinin sahip olduğu haklardan bahsetmektedir. Bu maddeler üzerinden inceleme yapmak gerekirse antlaşmanın beşinci maddesinde İsveç elçileri konsolosların oturmalarına uygun yerlerde konsolos tayin edebilmektedirler.⁶⁷ 1749 tarihli hükümde elçi konsolos atamasını yapmıştır ve istediği yerlere istediği konsolosu atamasına kimsenin karışmaması istenmiştir.

“Âsitâne-i Sa’âdet’te İsveç kralının mesâlihîni görmek için tarafından ba’s ve ta’yîn olunan Deselsin hûtimet avâkıbuhû bi-lhayr südde-i saâdetime mühürlü arzuhal gönderüb memâlik-i mahrûsemden Golos ve Ermiye ve Ezdin taraflarında İsveç bayrağı altında gemileriyle gelüb giden tüccar tâifesiinin umûr ve mesâlihîni görmek(içün) kendü cinslerinden râfi’ Cozi Bartolomiyo hûtimet avâkıbuhû bi-l hayr zıkr olunan Golos iskelesine konsolos nasb ve ta’yîn olunub ahidnâme-i humâyûn mûcibince yedine berât-ı alişân virilmek bâbında inâyet rica divân-ı humâyûnda mahfûz olan ahidnâme-i humâyûn defterlerine müracaât olundukda İsveç elçileri memâlik-i mahrûsemden konsolos ikameti münâsib olan mahallere konsolos ta’yîn eyledikde kimesne mâni’ olmaya deyû mastûr ve mukayyed

⁶⁵ Theolin, *İstanbul’da Bir İsveç*, 62.

⁶⁶ Theolin, *İstanbul’da Bir İsveç*, 51.

⁶⁷ Muâhedât, 1: 152.

*bulunmağın ahidnâme-i humâyûn mucibince şurûtuyla nişân-ı humâyûn yazıldı.*⁶⁸

Antlaşma maddesinin devamında elçilerin istedikleri yasakçıları alabilecekleri ve dörder tane tercüman istihdam edebilecekleri belirtilmiştir. 1738 tarihli hükümde “*Mumâileyh arzuhâl gönderub İsveç elçileri yanlarına dört nefer tercüman istihdâm olunmak üzere ahidnâme-i hümayûnda mukayyed olub*” istedikleri tercümanları hizmete almalarına karışılmayacaktır.⁶⁹ Oturdıkları evlerde kendilerine yetecek kadar şarap satın almalarına da kimse karışmayacaktır.⁷⁰ İsveç elçisinin getirdiği hediye ve kıyafetlerden bac ve gümrük vergisi alınmayacaktır.⁷¹ İsveç elçisi aynı zamanda İsveçli ticaret aktörlerinin bir davaları olduğu takdirde, onların davalarını İstanbul’da görmekle mükelleftir.⁷²

Osmanlı Devleti’nin de elçilere uyguladığı muamelelerin bakıldığında aynı olmadığı görülmektedir. Fakat yabancı kaynakların çoğu Osmanlı Devleti’nin gelen elçilere medeni davrandığını kaydetmiştir. Ahidnâmelerine ve devletin haysiyetine uygun davranan elçilere karşı yapılan muamele, dini ve milliyet gerekliliklerine göre sürdürülmüştür. Ahidnâme şartlarına aykırı davranan elçilere de müsamahagösterilmemiştir.⁷³ Uzunçarşılı’nın tespitine göre XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı topraklarında bulunan İsveç elçilerinin maiyetleri yirmi dokuz kişi kadardır.⁷⁴

2.1.2. Elçilerin Konaklaması ve İaşeleri

İstanbul’a gelen elçiler, Çemberlitaş yakınında bulunan Elçi Hanı’nda konaklamışlardır. XVI. yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarına gelen elçilerden bir kısmı da burada ikamet etmiştir. Elçi Hanı XVII. yüzyıl başlarına dek elçilere hizmet vermişse de gelen elçilerin burada ikamet etmeyip konaklara çıkmaları buranın barınabilecek bir yer olmaktan çıktığına işaret etmektedir.⁷⁵ İsveç Devleti de elçilerin

⁶⁸BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 39, h.n. 50.

⁶⁹BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 36, h.n. 31.

⁷⁰ Muâhedât, 1: 152.

⁷¹ Muâhedât, 1: 154.

⁷² Muâhedât, 1: 155.

⁷³ İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti’nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988), 272-273.

⁷⁴ Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti’nin Merkez*, 314.

⁷⁵ Semavi Eyice, “Elçi Hanı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 11, (İstanbul, TDV Yayınları, 1995), 15-17.

konaklaması için diğer devletlerin çok daha erken tarihlerde konak yaptırdığı gibi konak yaptırmak istemekteydi. İsveç'in Osmanlı Devleti ile yaptığı ittifak sonuçlarından biri de Pera'da konak yaptırmalarına izin verilmesiydi. Konak, Celsing döneminde İsveç hükümetinin izniyle temsilcinin kira vermeden oturacağı bir yer haline geldi.

Uzunçarşılı, Karlson ve Höpken isimli iki İsveç diplomatının Osmanlı Devleti'nin verdiği on sekiz kuruş tayinat ile Galata'da oturduğu bilgisini vermektedir.⁷⁶ Ahidnâme'de bulunan hükümlerde elçiler, satın almak istedikleri şeylerin naklini Galata'da bulunan konaklarına istemektedirler. Ahidnâme gereği elçilerin yiyip içtiklerini satın almalarına ve konaklarına taşımalarına da karışılmamaktadır. Ahidnâme maddesinde "... İsveçelçileri ve konsolosları ve sâir İsveçlüler sâkin oldukları evlerinde kendülerinden ve âdemlerinden kifâf-ı nefsleri için şıra sıkıp hamr⁷⁷ itmek murad eylediklerinde kimesne mani olmaya." denilmektedir.⁷⁸ Ahidnâmen bu maddesi ile ilgili Yeniçeri ağasına, Galata voyvodasına, bostancı başı gibi görevlilere hükümler yazılmıştır. Bu hükümlerde "...kifâf-ı nefsleri için senede bir defa verile geldiği üzere beher medresi onar vukiyye olmak üzere yedi bin medre hamrdan İstanbul'a karîb iskele ve yalılardan akçesiyle iştirâ ve hanelerine nakline mümana'at olunmamak babında.." Osmanlı yöneticilerine yazılmıştır.⁷⁹

Elçilere şarap izni verildiği gibi 140 baş domuz satın almalarına da izin verilmekte idi. "*Istranca ve ol havâlilerden rızalarıyla satanlardan akçeleriyle yüz kırk re's kara canavar iştirâ ve Galatada vâki' hanesine nakl olunmasına mümane'ât olunmamak için emr-i şerîf...*" verilmiştir.⁸⁰ Elçinin satın aldığı hayvanlara ehl-i örf veya reayadan müdahale edenlerin olduğu anlaşılmaktadır. Elçinin satın aldığı hayvanların evine taşınırken sorun çıkmaması veya kimsenin müdahalede bulunmamasından kasıt haksız vergi istemine işaret etmektedir.

1740 yılında Istranca ve çevresinden 140 baş kara canavar alan İsveç elçisi ve adamları Galata bulunan ikametlerine bunları naketmek istediklerinde kayıtlı ahidnâmeye başvurulmuş evlerine taşımalarına engel olunmaması istenmiştir.

⁷⁶ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 6: 220.

⁷⁷ Hamr: Arapça "kara üzüm, şarap" anlamlarına gelmektedir. A.J: Wensinck, "Hamr", İA, c. V/1. (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1987), 195.

⁷⁸ Muâhedât, 1: 152.

⁷⁹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 127, h.n. 332.

⁸⁰ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 132, h.n. 355.

Kendilerinden bac, gümrük gibi vergiler alınmaması ve belirlenen dışında ikinci kez akçe talep edilmemesi istenmiştir. Bu hüküm bölge naibine yazılmıştır.⁸¹

İsveç elçisi kendilerine lazım olan zahireyi deniz yolu ile Galata'da bulunan ikametlerine taşımak istemektedir. Bu esnada zahirenin taşınmasında zorluk çekilmiş, ziyan olmuştur. Elçi satın aldığı zahireyi götürmek için bir Çekelve olarak anılan bir kayık satın almak istemektedir.⁸²

Yukarıda bahsi geçen örneklerden yola çıkarak İstanbul'da bulunan İsveç elçileri, İsveç Devleti ve Osmanlı Devleti arasında dostluk üzere verilmiş ahidnâme gereği iyi şartlarda yaşamakta ve görevlerini yapmaktadırlar. Osmanlı Devleti bununla birlikte kendi iâşesine dikkat ederken İsveç elçilerin de iâşesine önem vermiştir. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nde, çalışmamızı kapsayan dönem aralığında birbirini tekrar eden hükümler görülmüştür. Bu durum örnek olay tespit etme açısından sınırlılık oluşturmaktadır.

2.2. KONSOLOSLAR

Konsolos kelimesi Latince consul kelimesinin Türkçe karşılığıdır.⁸³ Kelime anlamı olarak konsolos; yabancı ülkelerde, orada bulunan yurttaşlarının haklarını koruyan, bağlı bulunduğu hükûmete siyasal ve ticari bilgileri veren dış işleri görevlisi, şehbender anlamlarını taşımaktadır.⁸⁴ Yapılan bu tanıma benzer Gökbilgin⁸⁵ ve Savaş⁸⁶ tarafından da tanımlar verilmiştir. Bilsel de “bir devletin ticari ve iktisadi faaliyetlerini ve tebaasını korumak ve gözetmek üzere yabancı memleketlere gönderilen memur” olarak konsolos kelimesini tanımlamıştır.⁸⁷

Apaydın'ın Bonfils'ten aktardığı görüşe göre konsolosluk kurumu, Akdeniz ticaretini hâkimiyeti altında tutan İtalyan denizci cumhuriyetlerinin ortaya çıkardığı bir kurumdur. Bu denizci cumhuriyetlerin Orta Doğu, Mısır, Suriye, Filistin gibi yerlerde tüccarları ve onlara bağlı olanlar, konsolos olarak adlandırdıkları temsilciyi seçerek,

⁸¹BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 127, h.n. 328.

⁸²BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 129, h.n. 339.

⁸³ M.Tayyip Gökbilgin, “Konsolos”, *İA*, c. 6, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1967), 836.

⁸⁴ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ccf130daed850.82716780

⁸⁵ Gökbilgin, “Konsolos”, 6: 836.

⁸⁶ İbrahim Savaş, “Konsolos”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 26, (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 178.

⁸⁷ Bahadır Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı-Türk Adli ve İdari Modernleşmesi*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 308.

hem başlarına yönetici hem de aralarında meydana gelecek uyuşmazlıkları da çözecek bir hâkim olarak atamışlardır.⁸⁸ Yeniçağ'da konsolosluk, Ortaçağ'da mevcudiyetini koruyan yapı ile devam etmiştir. Osmanlı Devleti Akdeniz doğusunda ve Karadeniz'de nüfuzuna sahip olduktan sonra belli başlı ticaret iskeleleri ve ticaret merkezlerinde bulunan Avrupalı tüccarlar ile etkileşime girdi. XVII. yüzyılda Batılı devletler konsolosluk anlayışlarını Osmanlı hükümetine de benimsetmeye çalıştılar.⁸⁹ XVIII. Yüzyıl sonlarına kadar Osmanlı devletinde böyle bir kurum bulunmamaktaydı. Avrupalı devletler ile siyasi ve ticari ilişkilerin artmasıyla beraber bu ihtiyaç kendini göstermiştir

Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan İsveç konsoloslarıyla ilgili 49/1 Numaralı İsveç Ahidname Defteri İsveç elçilerinin konsoloslarla ilgili tasarrufları hakkında bilgi vermektedir.⁹⁰ Bu defter bünyesinde bulunan 1150/1737 Osmanlı İsveç Ticaret Antlaşması'nın beşinci maddesinde, İsveç elçileri, konsolosların bulunmalarına uygun olan yerlerde konsolos tayin etme hakkına sahiplerdir. Yeni yaptıkları atamalara ve eski konsolosların yerlerine yenilerini istihdam ettiklerinde de müdahalede bulunulmaması istenmektedir. Bu maddeye göre İsveçli konsoloslar birer tane de tercüman istihdam edebileceklerdir. İstedikleri yasaçıkları da konsoloslar seçebileceklerdir. Cizyeden ve tekâlif-i örfiyyenin tamamından da muaftutulmuşlardır. Konsoloslar ihtiyaçları kadar şarap üretmek istedikleri zaman karışılmayacaktır ve kimse kendilerine eşyalarını alarak zulm etmeyecektir.⁹¹

Limanlara konsolos ve tercüman tayini elçilerin aracı olması ile gerçekleşmektedir.⁹² Konsolos ataması için elçi arzı gerekmektir. Elçinin arzı "*Asitâne-i Sa'âdetimde mukîm İsveç elçisi olan De Selsin hutimet avâkîbühû bi-l hayr südde-i sa'âdetime mühürlü arzuhâl gönderüp*"⁹³ şeklinde başlamaktadır. Elçi, atanacak olan konsolosu diplomatik yolla gideceği devlete bildirmektedir.⁹⁴ Adı geçen konsolosa elçinin talebi üzerine berât verilmektedir. Berâtlarda öncelik olarak konsolosun görevleri üzerinde durularak, sahip olduğu imtiyazlardan bahsedilmektedir.⁹⁵

⁸⁸ Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 308-309.

⁸⁹ Savaş, "Konsolos", 26: 179.

⁹⁰ Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, (İstanbul: Başbakanlık Basımevi, 2010), 42.

⁹¹ Muâhedât Mecmuası, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008), 1: 152.

⁹² Savaş, "Konsolos", 26:179.

⁹³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 46, h.n. 93.

⁹⁴ Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 141.

⁹⁵ Mehmet Demiryürek, "Yabancı Konsolos, Konsolos Tercümanı ve Tercüman Hizmetkârlarının Serbest Dolaşım Belgeleri: Beratlar ve Yol Emirleri (1600-1800)", *Kebikeç*, Sy. 30 (2010), 90.

1744 tarihinde yazılan bir nişân-ı hümayûnda “Sakız İskelesinde İsveç bayrağı altında gemileriyle gelub giden tüccarta ‘ifesinin umûrve mesâlihlerin görmek için” denilerek konsolosun bulunduğu iskeledeki görevinden bahsedilmiştir.⁹⁶ 1756 yılına ait başka bir konsolos atamasında konsolosun görev tanımı “Atina iskelesine İsveç bayrağı altında gemiler ile gelub giden tüccar ve sefâini kapudanlarının umurlarını rü’yet için” şeklinde yapılmıştır.⁹⁷ Defterdeki diğer konsolos atamalarında da aynı tanımlamalar kullanılmıştır. Bu tanımlamalara bakıldığında İsveç konsolosunun bulunduğu iskelelerde görevi, İsveçlilerin ve onların bayrağı altında ticaret yapan tüccar ve kaptanların işlerini görmek, sorunlarını çözmek olduğu anlaşılmaktadır.

Konsoloslara berâtsiz olma durumunda elçi talebiyleberât verilmiştir. Konsoloslar, gerekli görüldüğü yada zorunlu durumlarda görevden ayrılmış, yerlerine yenileri atanmıştır. Konsolos berâtı yenilenme isteğiyle de elçinin taleptebulunduğu durumlar olmuştur. 1739 yılında Selanik ve ona bağlı iskelelerde görev yapmak üzere İsveç milletinden Karolos Delon tayin olmuştur. Fakat bu konsolosun elinde berâtı bulunmamaktadır. Berâtsiz olan Karalos Delon’a İsveç elçileri berât talebinde bulunmuştur. Ahidnâmeye bakılarak ihtiyaca uygun olan yerlere ataması gerçekleşmiştir.⁹⁸

Konsolosluk berâtlarında, konsolosuk görevi başkasına verildiğinde makamın önceki sahibinden bahsedildikten sonra yeni atanan kişinin adı kaydedilirdi. Son olarak verilen fermanın kapitülasyonlara müracaat edilerek çıkarıldığı belirtilirdi.⁹⁹ 1755 yılına ait bir hükümde konsolos olan Karalos Delon konsolosluk hizmetini terk etmiştir. Yerine ahidnâme-i hümayûn gereğince kendi milletlerinden Mark Antuvan Delo isimli konsolos atanmıştır.¹⁰⁰ Bahsi geçen hükümde eski konsolostan ve konsolosun görevden ayrılış sebebi belirtilmiş daha sonra ahidnâme gereğince yerine uygun görülen yeni bir konsolosun ataması yapıldığı söylenmiştir. Konsolosun berâtının yenilenmesibir başka deyişle “berâtı tecdid” isteğiyle yazılmış hükümler de bulunmaktadır. 1756 yılında İsveç Ahidnâme Defteri’nde mevcut başka bir hükümde ise Golos, Urmiye ve Ezdin

⁹⁶ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 38, h.n. 43.

⁹⁷ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 46, h.n. 92.

⁹⁸ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 37, h.n. 35.

⁹⁹ Mauris H. Van den Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Hukuk Sistemi*, çev. Ali Coşkun Tuncer (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014), 92.

¹⁰⁰ BOA, A.DVN.DVE.d., 42/67.

iskelelerinde görevli konsolos Cozeb Bartolomyo'nun elindeki konsolosluk berâtının yenilenmesi istemiyle hüküm yazılmıştır.¹⁰¹

İncelemiş olduğumuz 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri içerisinde bulunan konsolos ve tercüman atama berâtlarına bakıldığında İsveç konsolarının atanmış olduğu iskelelerin ve şehirlerin isimleriyle karşılaşmaktayız. Selânik, Narde, Sakız, Hanya, Golos, Sayda, Boğazhisarları, Kandiye, Urmiye, Ezdin, Atina¹⁰² konsolosluk ataması, berât yenileme ve eski konsolosun yerine yeni konsolos atama berâtlarında adı geçen iskelelerdir. Diğer hükümlerde tercümanların, tüccarların, kaptanların vehizmetkârların karşılaştığı problemler için de konsolosun bulunması gerekmektedir. İşte bu konularla ilgili olan hükümlerde de İsveç konsolosunun bulunduğu yerlerden bahsedilmektedir. İzmir, İskenderun, İskenderiye, Kıbrıs, Halep, Akka gibi şehirler karşımıza çıkmaktadır.¹⁰³

Tablo 2.3: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveç Konsolosluğunun Bulunduğu Yerler ve İsveçli Konsoloslar

	Konsolosluk Bulunan Yerler	Konsolosun Adı	Tarih H.(M)	Sayfa/Hüküm
1	İzmir	Hakston	Evâsıt-ı Cemâziyyevvel 1151 (27 Ağustos 1738-5 Eylül 1738)	36/32
2	Selanik	Karolos Delon	Evâsıt Rebi'ülevvel 1152 (18 Haziran-27 Haziran 1739)	37/35
3	Narde	Nikola Veledi Mihail	17 Receb? 1155 (17 Eylül 1742)	37/39
4	Sakız	Demetriyos Peyano	Selh Şevval 1158 (24 Kasım 1745)	38/43
5	Hanya	Demoyiz veledi Kostantin	12 Muharrem 1160 (24 Ocak 1747)	38/45
6	Galos-Urmiye-Ezdin	Cozi Bartolmiyo	17 Cemâziyyevvel 1162 (5 Mayıs 1749)	39/50
7	Boğazhisarları	Teodor veledi Yani	23 Zilhicce 1165 (1 Kasım 1752)	41/60
8	Selanik	Mark Antuvan Delo	7 Receb 1168 (19 Nisan 1755)	42/67
9	Sakız	Loran Belaşin	28 Receb 1168 (10 Mayıs 1755)	42/68
10	Atina	Asperidon Lagosti	22 Zilka'de 1169 (18 Ağustos 1756)	46/92
11	Sakız	Ekinas veledi Loran Belaşin	23 Şevval 1170 (11 Temmuz 1757)	46/96
12	İskenderiye	Anton Tasin (İsveç konsolos vekili-Françe)	Evâ'il Rebi 'ülevvel 1160 (13 Mart -22 Mart 1747)	133/364

¹⁰¹ BOA,A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 45, h.n. 88.

¹⁰² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s.37, h.n.35, s.37, h.n.39, s.38, h.n.43, s.38, h.n. 45, s. 39, h.n.50, s.40, h.n.57, s.41, h.n. 60, s. 42, h.n.66, s.45, h.n.88, s.46, h.n.92.

¹⁰³ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s.36, h.n.32, s.133, h.n.363, s.133, h.n.364, s.137, h.n.383, s.145, h.n.410.

13	Narde	Nikoli Franko	Evâ'il Muharrem 1161 (2 Ocak-11 Ocak 1748)	135/370
14	Girit	De Flaratyo (İsveç konsolos vekili-Françe)	16 Ramazan 1162 (30 Ağustos 1749)	136/377
15	İskenderiye	Hasel Kirse (Geçiçi)	Evâhir Şa'bân 1163 (26 Temmuz- 3 Ağustos 1750)	137/382
16	Kıbrıs	Gabrola Moyergadi (İsveç konsolos vekili)	Evâhir Şa'bân 1163 (26 Temmuz-3 Ağustos 1750)	137/383
17	Yanya	Niklopol (Konsolos vekili)	Evâ'il Muharrem 1164 (30 Kasım- 9 Aralık 1750)	137/384
18	Sayda	Gotya (İsveç konsolos vekili-Françe)	Evâhir Safer 1164 (19 Ocak-27 Ocak 1751)	138/386
19	Limasol	Han Dimitriyoz (Konsolos vekili)	Evâsıt-ı Ramazan 1165 (23 Temmuz-1 Ağustos 1752)	140/393
20	Boğazhisarları	Kobro (İsveç Konsolos vekili-Françe)	Evâhir Şevval 1165 (1 Eylül -9 Eylül 1752)	140/395
21	Antalya	Pastör Françelli (İsveç konsolos vekili-Françe)	Evâ'il-i Zilhicce 1165 (10 Ekim-19 Ekim 1752)	141/396
22	Akka	Cozef Blan (İsveç konsolos vekili)	Evâhir Muharrem 1166 (28 Kasım-7Aralık 1752)	142/400
23	Nakşa	Baron De Difros (İsveç Konsolos vekili-Terkin)	Evâsıt Receb 1167 (4 Mayıs-13 Mayıs 1754)	145/412
24	Narde	Asa Nikola Franko Veledi Mihail	Evâsıt Zilka'de 1167 (30 Ağustos -8 Eylül 1754)	146/416
25	Nakşa	Baron De Difros (İsveç Konsolos vekili)	Evâhir Rebi'ülevvel 1169 (25 Aralık 1755-3 Ocak 1756)	150/440
26	Kıbrıs	Can Kalimoy	Evâhir Cemâziyelevvel 1171 (31 Ocak -9 Şubat 1758)	157/471
27	İskenderiye	Maryo (İsveç konsolos vekili)	Evâsıt Rebi'ülâhir 1172 (12 Aralık-21 Aralık 1758)	158/475

Rohat Alakom İzmir'de bulunan konsolosluk hakkında verdiği bilgilerde konsolosluğun açılış tarihinin 1735 olduğunu söylemektedir. İlk İsveç konsolosunun Henric Hackson olduğunu yıl kadar (1736-1745) İzmir'de bulunduğu bilgisini vermiştir. Hackson İzmir'i “Doğu'nun ambarı” olarak görmektedir. Aracılara ve tefecilere ihtiyaç duyulmadan İsveçli tüccarların gemilerinin İzmir limanına doğrudan gelebilmesi için çaba sarfetmiştir.¹⁰⁴Bahsedilen konsolos Henric Hackson, incelenen defter içerisinde ilk 1735 tarihli 312. hükümde karşımıza çıkmaktadır. Burada konsolos

¹⁰⁴ Alakom, *İstanbul ve İzmir'de*, 109.

vekili olarak geçmektedir.¹⁰⁵ İzmir'e gelen Aştiyom isimli kaptanın İzmir iskelesine diğer müste'menler gibi kabul edilip getirdiği ticaret mallarına ve parasıyla alıp götürdüğü mallara kimsenin müdahale etmemesi istenmiştir.

“berât-ı âlişânımla konsolos ta'yîn oluncaya değin İsveç kralı tevâbi'inden Hakston nâm İsveçli mûmâileyhimânın ma'rifetleriyle şimdilik konsolos vekîli nasb ve ta'yîn olunan merkûmun vekâleti umûruna bir kimesne müdâhale ve mûmâna'ât etmeyüp ve umûr ve hususların dahi kimesneler karışmayup ve dahl ve taarruz olunmamak bâbında hüküm-ü hümayûnum rica eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere amel olunmak için yazılmıştır.”

Bahsedilen ismin geçtiği diğer hüküm ise 1738 yılına aittir. On yıl kadar İzmir'de kaldığı da bilindiğinden İsveç ile Osmanlı Devleti 1737 Ticaret Antlaşması'nı imzaladıktan sonra da İzmir'de kalmaya devam etmiştir. Hackson'un konsolos olarak berâtsiz olduğu ve kendisine berât verilmesi talep edilmiştir. Daha sonra da konsolos olarak sahip olduğu ayrıcalıklardan bahsedilmiştir.¹⁰⁶

İsveç konsoluklarının bulunduğu yerlerde her zaman İsveç Devleti'nin kendi milletinden olan konsoloslar bulunmamaktaydı. İsveç elçisinin başka milletlerden konsolos vekili tayin ettiği durumlar görülmüştür. 1746 yılına ait İsveç elçisi Edvard Karlson arzuhalı ile yazılan hükümde İsveç'ten Halep şehrine gidip gelen tüccarın işlerini görmek ve konsolotalarını almak için France konsolosu Vered İsveç elçisi tarafından konsolos vekili tayin edilmiştir. İsveç elçilerinin konsolos ataması yapmak istediği yerlere ve atadığı konsolosları değiştirmek istediğinde kimsenin karışmaması istenmiştir. İsveç elçisinin vekil atadığı France konsolosuna da kimsenin saldırmaması, zarar vermemesi istenmiştir.¹⁰⁷

Hükümlerde İsveç elçilerinin konsolos vekili olarak atadıkları konsoloslar Fransa'nın konsoloslarıdır. Kendi konsoloslarının bulunmadığı iskelelere ticaret yapan İsveçli tüccarlar, konsolotalarını konsolos vekili olarak atanmış başka milletlere mensup konsoslara vermekteydiler.

¹⁰⁵ Osmanlıca evrakta ismi “Hakston” olarak okunmuştur.

¹⁰⁶ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 36, h.n. 32. Konsolosluk beratının tam çevirisi için Bk. EK-2.

¹⁰⁷ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 133, h.n. 362.

2.2.1. Konsolosluk Hakkı ve İsveç Konsoloslarının İmtiyazları

Osmanlı topraklarında ticaret yapan İsveçliler ve aynı şekilde diğer devletlere bağlı konsoloslar ahidnâme ile kendilerine sunulan bazı haklara, imtiyazlara sahiptirler.

İncelediğimiz hükümlerde de ahidnâmeye bağlı olarak atmaları gerçekleşmekte, verilen haklar ve ihlal edildiği durumlarda ortaya çıkan sorunlar ahidnâmeye başvurularak çözümlenmektedir. Elleri bulunan berâtlarına da bakıldığında bunlar hem konsolosların hukuki statülerini ortaya koyan belgelerdir hem de idari özelliği olan bir atama kararnamesidirler. Buna göre konsolosların görevleri, sahip oldukları yetki, imtiyazları ve muafiyetlerine ahidnâme ve yapılan antlaşmalar gereğince saygı gösterilmelidir. “Osmanlı Sultanının Sözü” olarak görüldüğü için de bu imtiyaz ve hakların ihlalinde cezalandırma da gerekmektedir.¹⁰⁸

Konsolosların can ve malları devletin güvencesi altındadır. Onların hiçbir şekilde hapsedilemeyecekleri, evlerininse mühürlenemeyeceği ahidnâmelerde yazılmıştır.¹⁰⁹ Osmanlı Devleti tarafından âhidnameye müracaat edilerek konsolosa verilmiş olanberâtta belirtilen ayrıcalıklarına, muaf tutulmuş olduğu durumlara Osmanlı yetkilileri de uymak zorundadırlar. Konsolosun berâtında yazan hakları tanıyarak bunlara müdahalede bulunulmayacaklardır. Konsolosun elinde bulunan berâta muhalif davranılmaması gerektiği de vurgulanmaktadır.¹¹⁰

1737 Osmanlı İsveç Ticaret Antlaşması'nın on üçüncü maddesinde bu konu ile ilgili madde de bu ayrıcalıkları açıkça belirtmektedir. Evlerinin aranmaması ve davalarının İstanbul'da İsveç elçileri eliyle görülmesi gerektiği söylenmiştir.¹¹¹

“İsveç elçileri tüccarlarının himâyetleri için memâlik-i mahrûsemde nasb ve ta'yin eyledikleri konsolosları habs olunmayub ve evleri mühürlenmeyub aramıyeler ve her ne makule davaları olur ise südde-i saadetime arzuhal olunub İsveç elçiler ma'rifetiyle âsitânede görüle.”

1738 tarihli hüküm bize bu durumla ilgili bilgi vermektedir. İsveç tüccarının işlerini görmek için İzmir ve ona bağlı iskelerde konsolos vekili olarak görevlendirilen Hekson berâtsiz iken önce berât talep edilmiştir. İsveç elçilerinin bir konsolos tayin

¹⁰⁸ Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 144.

¹⁰⁹ Mübahat Kütükoğlu, *Ahidnâmeler ve Ticaret Muâhedeleri, Osmanlı*, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999), 3: 331.

¹¹⁰ Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 144.

¹¹¹ Muâhedât, 1: 155.

ettiğinde kimsenin karışmaması istenmiştir. İsveç ve ona bağlı olan tüccarlar konsolotalarını bu atanmış konsolosa vereceklerdir. Adamlarının ve diğerlerinin bir suçtu olduğu takdirde kefaleti konsolostan talep edilmeyecektir. Davaları İstanbul'da görülecektir ve ahidnâmeye aykırı davranılmayacaktır. Konsolosların evleri mühürlenmeyecektir. İsveçliler arasında bir dava olduğunda da konsolosları tarafından davalarına bakılacaktır. Konsolosların mallarına, hayvanlarına ve evlerine kimse müdahalede bulunmayacaktır. Konsoloslar kendi ülkelerine bir eşya göndermek istedikleri zaman kimse karışmayacaktır. Bir mahkemeye başvurmak istediklerinde subaşılar evlerine aramak için girmeyecektir ve konsolosun ifadesini zorla almayacaktır. Mahkemeye gittiklerinde kadı tarafından davası da şartlara uygun görülecektir.¹¹²

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere konsolosların sahip olduğu hukuki, idari, siyasi ve ticari imtiyazları ve bu imtiyazların sonucunda doğan görevleri vardır. Konsoloslar kendi tabaaları aralarındaki davaları kendi kurallarına göre çözüme kavuşturmuşlardır. Davaları kendi konsoloshanelerinde görülmüştür.¹¹³ Avrupalılar ticari işlemlerini kaydettirmek için de şeriyeye mahkemelerini noter gibi kullanmıştır. Ticaret esnasında uyuşmazlık çıkması durumunda kadı huzurunda sicile kaydettirdikleri hüccetleri¹¹⁴ davalarında emsal olarak gösterebilmişlerdir. Yabancılar ve Osmanlı uyrukları arasındaki ticari anlaşmazlıklarda ise yargılama yetkisi kadıya ait olmuştur.¹¹⁵ Konsolosların ölüm, ticaret, kefalet, iflas gibi durumlarda adli görev ve yetkilerinin ortaya çıktığı durumlar olmuştur.¹¹⁶ Konsoloslar aynı zamanda buldukları yerlerde kendi tebaalarının yaşadığı bir problem durumunu, bölge ile ilgili önem arz eden gelişmeyi elçiye bildiyorlardı.¹¹⁷ Konsolosların buldukları yerlerde yazdıkları raporlar da mahallî tarih için oldukça önemli kaynaklar olmuştur. Padişah hükmü ile elçi ve konsoloslara vergileri toplama hakkı da verilmiştir. Konsolosun kendi milletinden olan tüccar gemileri konsolosun izni olmadan limandan ayrılamayacaktır.¹¹⁸ Konsolosların evlerinin zorla aranmayacağı ve zorla ifade verdirilemeyeceğini de yukarıda

¹¹² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 36, h.n. 32. Bk. EK-2.

¹¹³ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993), "Kapitülasyon" md., II: 181.

¹¹⁴ Hüccet: Osmanlı diplomatiğinde hüccet, şeri mahkemeler tarafından verilen fakat ilamdan farklı olarak hüküm ihtiva etmeyen; sadece kadı huzurunda iki tarafın anlaşmaya vardıklarına dair kadının tasdikini ihtiva eden belgedir. Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, (İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2011), "Hüccet" md., 328.

¹¹⁵ Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı*, 44.

¹¹⁶ Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 149.

¹¹⁷ *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 149.

¹¹⁸ Savaş, "Konsolos", 179.

örneklendirdiğimiz hükümde belirtmiştik. Yabancıların evlerine de sadece konsolos ve yetkilileri ile girilebilmekteydi.¹¹⁹

Ahidnâmede belirtildiği üzere İsveçli ve ona bağlı gemilerle ticaret yapanlar, İsveç konsolosuna konsolosluk hakkı adı altında bir ücret vermekteydiler. Bir bandıra adı altında taşınmış olan malların tamamından alınan konsolosluk hakkı o bandıra temsilcilerine verilirdi. Yabancı tüccarlar Osmanlılara gümrük vergisi ödemekte olduğu kadar kendi yöneticilerine ödeyecekleri bu ek vergileri de ödemekten hoşnut değildi. Konsolosluk hakkı adıyla anılan bu vergiyi ödememek için çabaladıklarıyla ilgili bilgileri defterler göstermektedir.¹²⁰ Bu hakkın oranı yüzde iki idi ve tam olarak verilmesi gerekiyordu. Hiçbir gemi limandan kendi konsolosundan izni olmadıkça ayrılamazdı.¹²¹ 1738 tarihli hükümde İzmir’de *İsveçlü ve bayrakları altında yürüyen tüccâr tâifesi iskeleye dâhl olduğu gibi gemileri iskeleye gelir gelmez “ âdet-i kadîme üzere”* konsolotalarını vermeleri gerektiği bildirilmiştir.¹²²

İsveçli konsoloslar bu hakkın alımıyla ilgili iskelelerde sorunlar yaşamışlardır. 1750 yılında İsveç tüccarının gemilerine alıp getirdiği ve götürdüğü mallarından konsolotalarını kusursuz, tam bir şekilde İsveç konsolosuna teslim etmesi gerektiği ahidnâmede kayıtlı iken Mısır İskenderiyesinde bulunan Françe konsolosu, elçinin isteği ile İsveç konsolos vekili olarak atanmıştır. Bu iskelede gümrükçü Yahudi Abram Arok İsveç gemilerinin getirdiği ve götürdüğü mallardan gümrük aldıktan sonra yeterli görmeyip tüm malından konsolota hakkını konsolos vekil benim diyerek zorla almıştır. İsveç konsolosuna gasp edilen bu hakkın teslim edilmesi istenmiştir.¹²³

1746 yılında İsveçli Martin Mok, kaptanı olduğu gemisi ile İngiltere’den Halep’te bulunan İngiliz tüccarına ulaştırılmak üzere çuka¹²⁴ yüklemiştir. Halep’e vardığında İngiliz konsolosu gemi bizim himayemizdedir diyerek İsveçli kaptandan konsolotayı almak istemiştir. Buna karşı çıkılarak mal kime ulaşmış olursa olsun konsolota hakkının İsveç konsolos vekili olan France konsolosuna verilmesi gerektiği söylenmiştir. Aksi halde İsveçli kaptanın getirdiği gümrüğe dâhil olan İngiltere

¹¹⁹ Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 150.

¹²⁰ Daniel Goffman, *İzmir ve Levanten Dünya (1550-1650)*, Çev. Ayşen Anadol- Neyyir Kalaycıoğlu, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995), 135-136.

¹²¹ Kütükoğlu, “Ahidnâme”, 1: 538.

¹²² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 36, h.n. 32.

¹²³ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 137, h.n. 381.

¹²⁴ Çuka: Yünden yapılan kumaş neveleri hakkında kullanılır bir tabirdir. Çuka yazılır çuha okunurdu. Bkz. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri*, 1: 384.

mallarını ihraç edilmeyecektir. Adet olduğu üzere konsolos vekili France konsolosuna, çukunun konsolota hakkının tamamen teslim edilmesi istenmişti.¹²⁵

2.2.2. İsveç Konsoloslarının Milliyetleri, Güvenliklerinin Tesisi ve Seyahat Hürriyetleri

Osmanlı Devleti, topraklarında devletlerinin temsilciliğini yapan Avrupalı elçilerin konsolos atamasıyla ve görevden almasıyla ilgili çok fazla müdahalede bulunmazdı. Fakat konsolosların Müslüman ve zimmi reayadan da olmaması gerekiyordu. Bu konsolosları kendi milletlerinden yani İsveçli olanlar içinden seçmek ve atamak zorundaydılar. Bunun aksinin tespiti halinde buna müsaade edilmemiş konsolosun berâtı elinden alınmıştır.

1739 tarihli hükümde Selânik ve iskelerinde İsveçli ve ona tabi tüccarın işlerini görmek için konsolos ataması yapılmış berâtsiz olduğu için berât talep edilmiştir. Atanan konsolos “*kendü cinslerinden*” Karolos Delon olmuştur. Burada “kendi cinslerinden” tabiri ile atanan konsolosun İsveçli yani müste’men¹²⁶ olmasına işaret edilmektedir.¹²⁷ Yine 1752 yılına ait başka bir örnekte, konsolos atama berâtı talep edilirken “*kendü cinslerinden kıdvetü’l a’yân’ül-milleti’l-mesihîyye Teodor veled-i Yani*” şeklinde tabir edilmiştir. Bu örneklerden İsveç elçilerin atadıkları konsolosların kendi milletlerinden olduğunu sonucuna varılmaktadır.

Ahidnâmeye göre konsoloslar kendi güvenlikleri için bir yasakçı yanlarında bulundurmaya talep edebilirlerdi. Yasakçı, iç güvenlik ve asayişini sağlamak üzere daha çok elçiliklerde görevlendirilen silahlı muhafızdır.¹²⁸ Pakalın’ın yaptığı tanıma göre yabancı devletlerin sefirleri ile konsoloslarının kavaslarına yasakçı denilmektedir.¹²⁹ İsveç ahidnâmesinde beşinci maddede bildirilen “*..konsolosları istedikleri yasakçıları istihâbve murâdeyledikleri kimesnelerden*” ifadesi İsveçli konsolosların istedikleri kimselerden istedikleri yasakçıları seçme hakkına sahip olduklarını göstermektedir.¹³⁰

¹²⁵ BOA, A.DVN.DVE.d., s. 133, h.n. 363.

¹²⁶ Müste’men: “Emin olmak güvenmek” anlamında arapça emn kökünden türemiştir. İslam ülkesine girmek isteyen yabancı gayri müslime can ve mal güvencesidir. Eman isteyen kişiye müste’min, eman verilen kimseye müste’men denir. Nebi Bozkurt, “Eman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.11, (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 75. Osmanlı ülkesinde oturmalarına müsaade olunan yabancı devlet tebası. Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri*, 2: 631.

¹²⁷ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 37, h.n. 35.

¹²⁸ Mehmet Canatar, “Kavas” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.25, (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 66.

¹²⁹ Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri*, 3: 606.

¹³⁰ Muâhedât, 1: 152.

1747 yılında İsveç elçisi talebiyle yazılmış hükümde İsveç konsoloslarının istedikleri yasakçılar seçmesiyle ilgili hüküm yazılmıştır.¹³¹ Konsolosların seçtikleri yasakçılarla ilgili incelenen tarihler arasında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Osmanlı topraklarında görev yapan konsolos ve konsolos vekillerinin, berâtlarını aldıktan sonra Osmanlı topraklarında özgürce ve güven içinde seyahat edebilmeleri için yol emirleri verilemekteydi. Yol emirleri, Osmanlı sınırları dâhilinde seyahat eden özel kişilere verilen seyahat esnasında kolaylık sağlayan belgedir.¹³² Konsolosların ve diğer görevlilerin Osmanlı topraklarında görevlerini hakkı ile yapabilmeleri için “seyahat hürriyetine” sahip olmaları olağan bir durumdur.¹³³

1754 yılında yazılan bir hükümde İsveç konsolosu ve hizmetkârlarının gittiği kazalarda işlerine müdahale edilmemesi ve gittikleri mahallerde ahidnâmeye aykırı olarak rencide edilmemesi istenmiştir.

“İsveçlü konsolos olan Nikole Franko nâm konsolos üç nefer hizmetkarlarla Asitâne-i Sa'âdetimde taht-ı kazâlarınızda azîmet murâd idenlerden her biri konsolos-i mesfûr zikrolunan mahallerdemürûr ve ubûrunda esnâ-yı râhda hilâf-ı ahidnâme-i hümayûn cizyedarlarca cizye talebiyle ve gayride âhar bahâne ile rencide olunmamak bâbında...”¹³⁴

1735 tarihli hüküm İsveçlilerin bahsedilen kazalara seyahat özgürlüğünden bahsettiği için burada örnek olarak alınmıştır. İstanbul'dan Bosna ve Venedik sınırına gidip gelen yol üzerindeki kadılara, kethüdayerlerine, yeniçeri serdarları, iskele eminleri, zabitan ve vilayet ayanlarına yazılmış hükümdür. İsveçlilerin gidiş gelişte herhangi bir kazada kendilerine, eşyalarına, hayvanlarına saldırıda bulunulmayacaktır. Cizye ve çeşitli bahaneler ile rencide edilmeyeceklerdir. Bu kişilerin o kazalardan geçip gitmelerine, serbestçe seyahat etmelerine kimse karışmayacaktır.¹³⁵

Konsolosun görevinin sona ermesine sebep olan nedenler arasında konsolosun ölmesi, görevden alınması, istifası, başka bir yere ya da başka bir memuriyete geçmiş olması, iki devlet arasındaki ilişkinin bitmesi ve konsolosluğun kaldırılması sayılabilir. Bu nedenlere konsolosluk belgesinin iptal edilmesi ve iki devlet arasındaki savaş durumu da eklenebilir.¹³⁶

¹³¹BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1 s. 39, h.n. 47.

¹³²Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri*, 3:736.

¹³³Demiryürek, “Yabancı Konsolos”, 89.

¹³⁴BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 146, h.n. 422.

¹³⁵BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 124, h.n. 314.

¹³⁶Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 146.

1755 yılında Sakız iskelesinde Demotriyos Panayo konsolosluk hizmetini bırakmıştır. Onun yerine Loran Belaşın konsolos olarak atanmıştır.¹³⁷ 1757 yılına ait hükümde ise Sakız iskelesinde İsveç konsolosu olan Loran Belaşın ölmesiyle yerine Ekinas veledi Loran Belaşın atanmıştır.¹³⁸ Konsolos değişikliğine sebep olan başka bir örnekte de İsveç elçisi 1759 tarihinde Halep şehrinde İsveçlilerin konsolosluk işlerinin görülmesi için Doden isimli France konsolosunu vekil atanmıştır. Bu vekil daha sonra kendi ülkesine döndüğünden, Halep'te bulunan Toma isimli France konsolosu elçi tarafından vekil tayin edilmiştir.¹³⁹

Elçinin hizmetinden memnun olmayıp görevden aldığı İsveç konsolosu da vardır. 1754 yılında yazılan hükümde Cozef Blan Akka şehrinde İsveç konsolos vekilliği yaparken elçi tarafından hizmetinden hoşnut olunmayıp belgesi elinden alınmıştır.

“İsveç kralının Âsitâne-i Sa’âdetimde mûkîm elçisi olan De Selsin hûtimet avâkıbuhû bi’lhayr Südde-i Sa’âdetime mühürlü arzuhâl gönderub mûmâileyhin Akka iskelesinde emr-i şerîf ile İsveç konsolosu vekîli nasb ve ta’yîn olunan Cozef Blanın hizmetinden hoşnut olmayıp konsolos vekâletinden ref’ ve fâmâba’d konsolosluk umûruna karışmamak üzere yedine verilen emrin kaydı terkin olunmak bâbında hükmü hümâyûnum rica etmeğın vech-i meşrûh üzere verilen emrin kaydı terkin olunmak emrim olmuştur.”¹⁴⁰

2.2.3. Konsolosların Alacak Hakkı Sorunu ve Katledilmesi

İsveç konsolosları ile ilgili bahsi geçen konulardan biri de konsolosların alacak haklarıdır. 1742 yılında Narde iskelesinde konsolos olan Nikola Franko Mizistre sakinlerinden Dimitri Dakravana isimli zimmî zimmetinde 1150 (1737-1738) senesinde bin beş yüz, aynı yıl yine Malolu Onla zimmetinde bir kıta senedi gereği beş yüz kuruş alacak hakkı vardır. Konsolos bu hakkı istediğinde şiddete başvurularak konsolosa zulm edilmiştir. Konsolosun elindeki borç senetlerine göre de bu hakkın ödenmesi için Mora mollasına, Zire ve Mizistre kadılarına hüküm yazılmıştır.¹⁴¹ Yine 1754 tarihli başka bir hükümde Narde iskelesinde konsolos olan Asa Nikola Franko veledi Mihail, Manastır'da oturan tüccarlardan Monla İbrahim zimmetinde bin yüz altmış senesinde bin altı yüz seksen kuruş alacak hakkı vardır. Hakkını istediğinde ödememek için

¹³⁷BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 42, h.n. 68.

¹³⁸BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 46, h.n. 96.

¹³⁹BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 158, h.n. 477.

¹⁴⁰BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 145, h.n. 410.

¹⁴¹BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 129, h.n. 337.

muhalefet edilmiştir. Başka işler için atanan Sadrazam ağa ile gidilip konsolosun hakkı bahsedilen kuruş kadar tamamen teslim alınıp, kendi mahallinde davası görülerek hakkının verilmesi için Rumeli valisi ve Manastır kadılarına hüküm yazılmıştır.¹⁴²

İsveç Ahidnâme Defteri hükümlerinde konsolosların korunması, rencide edilmemesi gibi daha önce bahsettiğimiz hak ve imtiyazları bulunmaktaydı. Fakat konsolosların buldukları şehirlerde ve limanlarda o bölgenin sakinleri tarafından katledilmeleri ile ilgili hükümler de mevcuttur. 1756 yılında Nakşa adasına gidip gelen İsveçli gemilerinin işlerini görmek için konsolos olan Baron De Difros bin yüz altmış senesinde evine giderken ada sakinlerinden zımmi, konsolosa saldırmış, darp etmiş ve kurşunlamıştır. Konsolos bir saat içerisinde ölmüştür. Katilin bulunması ve lazım olanların yapılması için Kaptan Paşa'ya ve Nakşa Kadısı'na hüküm yazılmıştır.¹⁴³

1756 senesinde adı geçen konsolos Baron De Difros'un katilleri ada voyvodası Hacı Rüstem ağa tarafından yakalanmıştır. Katillerden on üç kişi zımmiyi hapsedmiştir. Bunlardan on kişiyi ikişer, üçer yüz kuruş alarak salmıştır. Ancak üç kişi hapsedilmiş, İstanbul yakınında bir yerde birinin daha akçesi alınarak salıverilmiştir. Bu kişinin muamelelerde voyvodayı aldattığı ortaya çıkmış, salıverilen katilin yakalanması istenmiştir. Ölen konsolosun mirası için mirasçılarının İstanbul'da olduğu, mirasın bu kişilere verilmesi istenmiştir. Voyvoda'dan ise katillerin yakalanması istemi ile Derya Kaptanı ve Nakşa Kadısı tarafına hüküm yazılmıştır.¹⁴⁴

1756 yılında katledilen İsveç konsolosu Baron De Difros'un yine Nakşa adasında bulunan Karina isimli karısı ve yetimleri kendi hallerinde yaşayıp, hiçbir aykırı hareketleri yokken ada sakinlerinden bazı zımmi kişiler birlik olarak onlara suç atmıştır. Mallarını alıp zarar vermek kastıyla çeşitli yalanlarla girerek adı geçen konsolos karısına, yetimlerin evlerine müdahale etmiş saldırmaktan geri durmamışlardır. Ahidnâmeye başvurulduğunda İsveçli ve ona bağlı birisi Osmanlı topraklarında ölür ise bıraktığı mal ve erzakına beyt-ül mâlcılar¹⁴⁵ karışmayacaktır. Miras kime bırakıldı ise ona kalması için Derya Kaptanı ve Zire ve Nakşa Kadısı tarafına hüküm yazılmıştır.¹⁴⁶

¹⁴² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 146, h.n. 418.

¹⁴³ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 150, h.n. 440.

¹⁴⁴ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 151, h.n. 444.

¹⁴⁵ Beytül mâl: 1.Devlete ait hazine ve bu hazinenin bulunduğu bina. 2.Vârisi bulunmayan dolayısıyla devlet hazinesine ait olan miras. Burada ikinci kullanımına işaret edilmiştir. Bkz. Ünal, *Osmanlı Tarih*, 117.

¹⁴⁶ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 152, h.n. 450.

Antlaşmanın dokuzuncu maddesinde belirtildiği üzere konsolos öldüğünde bıraktığı mallarına, erzaklarına hazine memurları ve diğer görevliler el koymayacaklardır. Malları İsveçliden kime vasiyet edilmişse o kişi tarafından alınacaktır. İsveçli eğer vasiyetsiz ölmüşse elçisine veya yerli yoldaşlarına mirası verilecektir. Bu ikisi de bulunamış ise kadı tarafından ölenin malları “yed-i emîn” de korunup İsveç elçisi kimi görevlendirirse mallarının tamamı ona teslim edilecektir. Kadılar ve kassamlar kısmet vergisi istemeyeceklerdir.¹⁴⁷ Hükümlerde de görüyoruz ki konsolosların miras durumlarında bu maddeye uyulmaya çalışılmıştır.

2.3. TERCÜMANLAR

Arapça “trem” kökünden türemiş olan tercüman, bir dildeki ifadeleri diğer bir dile aktaran kişilere denmektedir.¹⁴⁸ Arapça’da *daturcuman*, Türkçe’de ise *tercümân* ve *tercemân* olarak kullanılmaktadır. Türkçe’nin farklı dönemlerinde ve lehçelerinde tercüman kelimesinin karşılığı olarak dilmaç kelimesi kullanılmaktaydı. Orhonlu, tercümanlar devletler arasındaki siyasi ve ticari münasebetleri oluşturan bir memur olarak çok eskiden beri tarih sahnesinde olduklarını söylemektedir.¹⁴⁹ İşte bu Türkçe tercüman kelimesinden de İsveççe ve İngilizce *dragoman*, Fransızca’da *drogman* veya *truchement* kelimesi türetilmiştir.¹⁵⁰ Orhonlu tercümanları dört sınıfa ayırmışlardır. Divân-ı Hümayûn tercümanları, eyalet tercümanları, müessese tercümanları (askeri ve eğitim), yabancı elçilik ve konsolosluk tercümanları. Konumuz içerisinde üzerinde durulacak tercüman grubu dördüncü grup olan elçilik ve konsolosluk tercümanlarıdır.¹⁵¹

Osmanlılarda tercümanın resmen ne zaman kullanıldığı ile ilgili net bir bilgi yoktur. Ancak kuruluş yıllarında buldukları coğrafi bölge düşünüldüğünde ilişkide bulunduğu devletler ile diplomatik görüşmelerde tercüman istihdam edildiği görüşü ileri sürülmektedir. Resmi görev olarak 14. yüzyıl sonlarında olduğu da belirtilmekle beraber Fatih Sultan Mehmet döneminde de resmi görev olarak ortaya çıktığı ile ilgili görüşler bulunmaktadır. Fatih dönemindeki diplomatik yoğunluk tercümanların da öneminin

---

¹⁴⁷ Muâhedât, 1: 153.

¹⁴⁸ Nebi Bozkurt, “Tercüman” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.40, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 489.

¹⁴⁹ Cengiz Orhonlu “Tercüman” *İslam Ansiklopedisi*, c. 12/1, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979), 175-176.

¹⁵⁰ Theolin, *İstanbul’da Bir İsveç*, 92.

¹⁵¹ Orhonlu, “Tercüman”, 176.

artmasına sebep olmuştur. Diplomatik temaslar esnasında diğer taraf da Türkçe bilen kişilere elçilik memurları içerisinde yer vermiştir.¹⁵²

Elçiler ve konsoloslar ahidnâme verilmiş olan devletin kendi milletinden seçtikleri için Türkçe bilmiyor olmaları olasıdır. Vazifelerinin çoğunu yerine getirebilmek için de Türkçe bilen tercümanlara ihtiyaç duymuşlardır. Tercümanların asıl ve en önemli görevi elçi ve konsolosların yazışmalarını ve konuşmalarını çevirmektir. Tercümanların ahidnâmede belirtilen görevlerinden bir tanesi de İsveçli ve ona bağlı olanların bir davası olduğunda onların yanlarında olarak davalarının görülmesi sağlanmasıydı. Tercümanları yanında olmadan hiçbir İsveçli ve tebasının davaları görülemeyecekti. Ahidnâmede geçen altıncı madde olan “İsveçlü ve ona tâbi’ olanların da’va ve husûmetleri ve sâir umûr-u şer’iyyeleri oldukda tercümanları veya vekilleri mevcûd olmadıkça hükkâm-ı da’vaların istimâ’ ve fasl eylemeyer”¹⁵³ bu duruma açıkça işret etmektedir. Davası olan tüccarların haklarını savunmak ve söylediklerini kadı mahkemesinde çevirmek için orada bulunmuşlardır. Tercümanların, bu maddeye göre elçi ve konsolosların da vekilliğini yaparak onlar için de aynı görevi icra ettiği sonucuna varabiliriz.

Tercümanlar belirlenmiş görevleri dışında bir istihbarat elemanı gibi çalışıyorlardı. Osmanlı yöneticileri ve diğer konsoloslar hakkında bilgi topluyorlardı. Bu kişilerin aynı zamanda konsolosların “gözü, kulağı ve ağzı” olduğu söylenebilir.¹⁵⁴ Boogert tercümanlar için benzer ifadeler kullanır. Tercümanlar konsoloslarına Osmanlı diplomasisi labirantlerinde öncülük eder, tavsiyelerde bulunur, istihbarat toplar ve Osmanlılar ile Avrupalılar arasındaki anlaşmazlıklarda da arabuluculuk yapmaktaydılar.¹⁵⁵

Tablo 2.4: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveçli Elçilerin ve Konsolosların Yanında Görev Yapan Tercümanlar

	Tercümanın Bulunduğu Yer	Tercümanın Adı	Tarih H.(M)	Sayfa/Hüküm
1	Elçi Yanında Baş Tercüman	Yakob veledi İlya	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	35/26
2	İkinci Tercüman	Bagos veledi Kirkor	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	35/27
3	Elçi Yanında Tercüman	Abram veledi Sahboz	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	35/28

¹⁵² Mahmut H. Şakiroğlu, “Tercüman” Osmanlılar’da, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 40, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 490.

¹⁵³ Muâhedât, 1: 152.

¹⁵⁴ Kemal Çiçek, “Osmanlı Devletinde Yabancı Konsolosluk Tercümanları”, *Tarih ve Toplum*, sy. 25/146, (1996), 178.

¹⁵⁵ Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı*, 8.

4	Elçi Yanında Tercüman	Haçador veledi Rezidol	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	35/29
5	Elçi Yanında Tercüman	Azer veledi Acor	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	35/30
6	Elçi Yanında Tercüman	Dimitri veledi Yorgaki	5 Zilhicce 1150 (26 Mart 1738)	36/31
7	İzmir	Avanis veledi Moracan	Evâsıt Zilhicce 1151 (22Mart-31 Mart 1739) Evâsıt Rebi'ülevvel 1152	36/33
8	İzmir-İkinci Tercüman	Kiryako de Kostale	(18 Haziran-27 Haziran 1739)	37/34
9	Elçi Yanında İkinci Tercüman	Yasef veledi Baroh	2 Rebi'ülâhir 1154 (17 Haziran 1741) Evâhir Zilka'de 1154	37/36
10	Elçi Yanında Tercüman	Mihail veledi Şakiri	(28 Ocak 1742-6 Şubat 1742)	37/38
11	Selanik	Yovan Dikren ve Samoel Edredi	27 Şa'bân 1155 (27 Ekim 1742)	38/40
12	Elçi Yanında Tercüman	Bagos veledi Kirkor	4 Rebi'ülevvel 1156 (28 Nisan 1743)	38/41
13	Elçi Yanında Tercüman	Ba'dasar veledi Murad	11 Şevval 1157 (17 Kasım 1744)	38/42
14	Elçi Yanında Tercüman	Nikor veledi Sadet	27 Cemâziyelevvel 1159 (17 Haziran 1746)	38/44
15	Hanya	Cuda Demoyiz Kostantin	27 Muharrem 1160 (8 Şubat 1747)	38/46
16	Halep	Ferecullah Hama	Gurre Cemâziyelevvel 1160 (11 Mayıs 1747)	39/47
17	Elçi Yanında Tercüman	Baroha veledi Abram	11 Rebi'ülevvel 1161 (11 Mart 1748)	39/48
18	İskenderiye	Yakob Bongil veledi Yakob	9 Cemâziyelevvel 1161(7 Mayıs 1748)	39/49
19	Kandiye	Lefteri veledi Pero	4 Zilka'de 1162 (16 Ekim 1749)	39/51
20	Golos-Urmiye-Ezdin	Yorgi Kondo veledi Dimo	28 Rebi'ülevvel 1163 (7 Mart 1750)	39/52
21	Narde	Yako veledi Abram	Evâ'il Zilka'de 1163 (2 Ekim -11 Ekim 1750)	40/53
22	Narde	Samoel veledi Yom Tomilyano	22 Zilka'de 1163 (23 Ekim 1750)	40/54
23	Balya Badra	Ohannes veledi Mişan	11 Muharrem 1164 (10 Aralık 1750)	50/55
24	Kıbrıs	Zaharya veledi Kabril	11 Muharrem 1164 (10 Aralık 1750)	40/56
25	Sayda	Dimitri veledi Kostandi	27 Safer 1164 (25 Ocak 1751)	40/57
26	Sayda	Abdullah veledi Abram	8 Receb 1164 (2 Haziran 1751)	40/58
27	Limasol	Covan veledi Mişel	27 Şevval 1165 (7 Eylül 1752)	41/59
28	Antalya	Kostandi veledi Yani	17 Safer 1166 (24 Aralık 1752)	41/62
29	Akka	Noma veledi Kerme Beleri	23 Cemâziyelevvel 1166 (28 Mart 1753)	42/64
30	Kandiye	Petro veledi İstefani Lefteri	14 Safer 1168 (30 Kasım 1754)	42/65
31	Elçi Yanında Tercüman	Mıgırdıç veledi Artin	18 Şevval 1168	42/69

			(28 Temmuz 1755)	
32	Elçi Yanında Tercüman	Simon Alof veledi İsak	3 Rebi'ülevvel 1169 (7 Aralık 1755)	45/85
33	Sakız	Abram veledi Simon	17 Receb 1169 (17 Nisan 1756)	45/86
34	Selanik	Pandeziz Mimhuzaker?	17 Şevval 1169 (15 Temmuz 1756)	46/95
35	Elçi Yanında Tercüman	Avadik veledi Arotin	Evâsıt Şevval 1170 (29 Haziran-8 Temmuz 1757)	47/97

2.3.1. Tercümanların Tayini ve Hukuki Statüleri

Tercümanların atama süreci, konsolosların atama usulleri gibi elçinin arzı ile başlar. Osmanlı sultanının verdiği berât ile tercüman göreve başlamaktadır. Berâtlı tercümanlar dışında sefaretle başka tercüman kullanamamaktaydılar.¹⁵⁶ Osmanlı Devleti elçilerin kimleri tercüman atadıklarına müdahale etmemiştir. Elçilerin ve konsolosların istedikleri kimselerden tercüman seçebilecekleri İsveç ahidnâmesi beşinci maddesinde belirtilmiştir. Tercümanaların istenilen kişilerden seçilmesine müsaade edilirken tercümanların sayısı elçiler ve konsoloslar için farklı belirlenmiştir. Her ne kadar istedikleri tercümana izin verildiyse de sayıları konusunda bir sınırlama söz konudur. Elçilerin dört tercüman, konsolosların ise birer tercüman edinmelerine izin verilmiştir.

*“İsveç elçileri ve konsolosları istedikleri yasakçıları istihâb ve murâd eyledikleri kimesnelere elçi olanlar için dörder Konsolos olanlar dahi birer tercüman istihdam eyleyeler.”*¹⁵⁷

Teşkilatı büyük olan elçiliklerde dört tane tercüman bulunabilirdi. Bunlar baş tercüman, ikinci tercüman, üçüncü, dördüncü tercüman diye isimlendirilirdi.¹⁵⁸ İsveç elçisi tercümanlarının da bu adlandırma içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. 1740 yılına ait iki hükümde baş tercümana iki bin medre şarap, ikinci tercümana bin medre şarap için hüküm yazılmıştır.¹⁵⁹ Bu hükümlerde tercümanların da bu sıralama içinde olduklarını görmekteyiz.

Yine benzer bir atama talebi 1737 yılında İsveç elçiler tarafından yapılmıştır. Arzuhal üzerine İsveç elçileri yanına baş tercümanlık hizmetine Yakob veledi İlya

¹⁵⁶ Kenan İnan, “Osmanlı Döneminde Yabancı Elçilik ve Konsolosluklarda Görevli Tercümanların Statüleri”, *Tarih ve Toplum*, sy. 154 (Ekim 1996), 198.

¹⁵⁷ Muâhedat, I: 152.

¹⁵⁸ Orhonlu, “Tercüman”, 181.

¹⁵⁹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 127, h.n. 330, s. 127, h.n. 331.

atanması talep edilmiştir.¹⁶⁰ İsveç elçileri yanına ikinci tercüman olarak Bagos veledi Kirkor'un atanması için 1737 yılında hüküm yazılmıştır.¹⁶¹

Osmanlı Devleti'nin tercümanlara verdiği statü neredeyse konsoloslara verdiğiinden farklı değildir.¹⁶² Tercümanlara tanınan imtiyazları verilen berâtlarında da mevcuttur. Tercümanlar konsoloslara gibi örfî tekâliften muaf tutulmuşlardır.¹⁶³ İhraç edilen mallardan alınan masdariyyevergisinden de tercümanlar etkilenmemektedir.¹⁶⁴ Ahidnâmede kayıtlı beşinci maddede “*Bu şahıslar cizyeden ve tekâlif-i örfiyyenin tamamından muâf tutulmaktadır.*” denilmektedir. Bu maddeye göre İsveçli tercümanların da bu imtiyaza sahip olduğunu görmekteyiz.

1758 tarihli bir hükümde Selânik İsveç konsolosunun yanında tercümanlık hizmetinde bulunan Samuel veledi Yom Tomilyano ticaretini yapmak için Selânik taraflarına getirdiği duhânın¹⁶⁵ ahidnâme gereği yüzde üç gümrük vergisini duhân gümrüğü eminine ödemiştir. Fakat duhan gümrüğü sarraflığına mutasarrıf İsmail tarafından ve yine Selânik sakinlerinden Seyyid Osman Ağa tercümanın getirdiği duhânın her yüküne ikişer para resm-i sarrâfiye¹⁶⁶ alırım diyerek ahidnâmeye aykırı davranmış ve tercümana düşmanlıkta bulunmuştur. Ahidnâmeye göre tercüman getirdiği malın yüzde üç gümrüğünü ödedikte sonra başka bir vergi alınmayacaktır.

1753 tarihli başka bir hükümde de İsveçli tercümana verilen bu imtiyazdan bahsedilmektedir. Bu hükümde sadece tercümanlara değil oğullarına ve hizmetkârlarına da bu muâfiyetin verildiği görülmektedir.

*“Mogi veledi Yom Tomilyano hâlen Selânik iskelesinde İsveç konsolosu yanında berât-ı şerîfimle tercüman olup ve tercümanlık hizmetinde olanlar ve oğulları ve hizmetkârları haraç ve avâriz ve kasâbiyye akçesi ve sâir rusûm ve tekâlif-i örfiyye teklifi ile rencide olunmayup ...”*¹⁶⁷

Verilen imtiyazlardan bir kısmı bu kişilerin İslam toplumu içindeki konumlarıyla ilgilidir. Tercümanların ve yanlarındaki çalışanlarının yemeleri, içmeleri, kullandıkları

¹⁶⁰BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 35, h.n. 26.

¹⁶¹BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 35, h.n. 27.

¹⁶² Apaydın, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Türk*, 163.

¹⁶³Kütükoğlu, *Ahidnameler ve Ticaret*, 3: 331.

¹⁶⁴ Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı*, 64.

¹⁶⁵Duhân: Yaprakları kıyılıp içilen ot, tütün demektir. Eskiden tütünden alınan vergiye resm-i duhân denirdi. Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri*, 1:179.

¹⁶⁶Sarrâfiye: Yapılan istikrazlarda ödenen bir nevi faiz yerinde kullanılır bir tabirdir. Pakalın, *Osmanlı Tarihi Deyimleri*, 3: 131.

¹⁶⁷BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 144. h.n. 408.

eşyalar ve giyim kuşamlarına kimse müdahalede bulunamayacaktır.¹⁶⁸1751 yılında Urmiye ve Golos iskelesinde tercüman Yorgi Kondo veledi Dimo kendi halinde olup, Golos nahiyesinde kocabaşlık iddasında bulunan Astimol veledi Nikol altı kişi Arnavud sekban gönderip ahidnâmeye muhalefet ederek tercümanın konağını basmış, öldürmek maksadı ile yaralamış ve gasp etmiştir. Gasp edilen eşyanın tercümana teslim edilmesi istenmiştir.¹⁶⁹ İsveç ahidnâmesinde hükümlerde hayvanlarına, eşyalarına kimsenin karışmaması ile ilgili de bilgiler bulunmaktadır.

Tercümanların ahidnâmeye aykırı olarak karşılaştıkları bu durumlar seyahat hürriyetlerini de etkilemekteydi. Osmanlı yöneticilerinin ahidnâmeye aykırı olarak usulsüz vergi talepleri ve tercümanların yol esnasında uğradıkları eşkıyalık faaliyetleri tercümanların karşılaştıkları iki önemli tehlikedir.¹⁷⁰

1756 yılında tercüman Barog veledi Abram kendi işi için iki hizmetkârı ile birlikte Boğdan ve Eflak'a gitmek istemiştir. Adı geçen yerlere tercüman gittiğinde ve oralarda durduğunda kendisinden ahidnâmeye aykırı bir şey istenmemesi ve cizye ve farklı bahaneler ile incitilmemesi için Boğdan ve Eflak'a giden yol üzerindeki kadılara ve zabıtlar uyarılmıştır.¹⁷¹

1757 yılında Sakız iskelesinde tercüman olan Abram veledi Simon İzmir sakinlerinden ortağı Karban ile Tokat'ta ticaret için bulunmaktadır. Dört bin beş yüz kuruşluk çuka Haymana kazasında yol esnasında eşkıyalar tarafından yağmalanarak ortağı Karban rehin alınmıştır. Tercümanın malı telef olmuştur. Anadolu ve Haymana kadılarından bu eşkıyaların bulunması istenmiş yağma olan malın tercümana teslim edilmesi istenmiştir.¹⁷²

Tercümanların evlerinin önlerine yeniçeri koyularak rahatsız edilmemeleri de toplum içindeki konumlarının bir göstergesidir.¹⁷³Aynı zamanda İsveçlilerle olan anlaşmanın altıncı maddesinde tercümanların bir davaları olduğunda dört bin akçe üzerindeki davaları da İstanbul'da görülmesi gerekmektedir.¹⁷⁴

Tercüman değişiklikleri genelde ölüm sebebiyle olmaktadır. Tercümanlık hizmetini bırakmak da elçi değişikliği nedenlerinden biridir. 1755 yılında İsveç elçisi

¹⁶⁸ İnan, "Osmanlı Dönemi'nde Yabancı", 199.

¹⁶⁹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s.139, h.n. 389.

¹⁷⁰ Demiryürek, "Yabancı Konsolos", 89.

¹⁷¹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 152, h.n. 451.

¹⁷² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 156, h.n. 466.

¹⁷³ Çiçek, "Osmanlı Devleti'nde Yabancı", 182.

¹⁷⁴ Muâhedât, 1: 152.

De Selsin yanında tercüman olan Badasar veledi Murad tercümanlık hizmetini bırakmasıyla yerine Mıgırdiç veledi Artin tercümanlık berâtı verilmiştir.¹⁷⁵

Sahibinin ölümü ile berâtlar ve tercüman kadrosu boşalmaktadır. Berâtlar, kişisel belgeler olduğu için miras yolu ile devredilemezdi. Avrupalılar berâtlarla ilgili sahibi öldüğünde bunu Osmanlı yönetimine bildirmek durumundadır. Daha sonra belgenin yeni sahibinin adı bildirilirdi. Elçinin arzuhali ile son olarak berât talep edilir, verilen yeni belge ismi bildirilen kişiye devredilmekteydi. Berâtın çıkması bir ferman ile kesinleşir ve bunlar ecnebi defterlerinde kayıt altına alınmaktaydı. Atanan kişinin kimin yargılama yetkisi altında olduğu, büyükelçinin adı, atanan kişinin ikamet ettiği yer daha sonra da görevi yazılmaktaydı.¹⁷⁶

“Âsitâne-i Sa‘âdetimde mûkîm İsveç elçisi olan De Selsin Südde-i Sa‘âdete mühürlü arzuhâl gönderüb memâlik-i mahrûsemde Narda iskelesinde berât-ı âlişân ile konsolos yanında tercüman olan Yako veledi Abram nâm tercüman mürd olmağla ahidnâme-i humâyûn mu‘cibince Narda konsolosu yanına aher tercüman nasb olunmamak şartıyla mürd mesfûrun yerine Selânik iskelesinde olan İsveç konsolosu yanında tercüman olmak üzere râfi’ Samoel veledi Yom Tomilyano nasb ve ta’yîn olunub yedine berât-ı âlişân virilmek babında inâyet rica itmeğîn ahidnâme-i humâyûn mûcibince şurûtuyla nişân-ı humâyûn yazılmıştır.”¹⁷⁷

1750 tarihli bu hükümde İsveç elçisi arzuhali ile bir iskelede ölmüş olan tercüman yerine başka bir tercüman atanmaması istenmiş, ölen tercümandan boşalan yere Samoel veledi Yom Tomilyano atanmıştır.

Ahidnâme maddelerinde ve hükümlerde tercümanların elçiler, konsoloslar ve İsveçliler gibi şarap edinme hakları mevcuttu. İsveç ahidnâmesinde beşinci maddede *“İsveç elçileri ve konsolosları ve sâir İsveçlüler sakin oldukları evlerinde kendilerinden ve adamlarından kifâf-ı nefsleri için şıra sıkıp hamr itmek murâd eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya.”¹⁷⁸* denilmektedir. Bu madde gereği elçi ve konsoloslara tanınan bu imtiyazdan tercümanların da yararlandığı görülmektedir. Edinebildikleri şarap miktarının ise tercümanların konumuna göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

1740 tarihli hükümlerde *“Baş tercümana iki bin medre hamr için sene-yi mezbûreye mahsuben vech-i meşrûh üzre”* ifadesinde elçisinin baş tercümanlık görevinde bulunan tercümanına iki bin medre şarap alma hakkı tanınmıştır. *“İkinci*

¹⁷⁵ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 42, h.n. 69.

¹⁷⁶ Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı*, 91-92.

¹⁷⁷ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 40, h.n. 54.

¹⁷⁸ Muâhedât, 1: 152.

*tercüman sene-yi mezbûreye mahsûben bin medre hamr için vech-i meşrûh üzre*¹⁷⁹ ifadesinde ise ikinci tercümanlık görevindeki tercümanın daha az şarap alma hakkına sahip olduğu görülmektedir.

Tercümanların satın aldıkları şarabı ikametlerine götürmelerine de izin verilmiştir. İkamet yerlerine satın aldıkları şarabı götürmelerinde herhangi bir sorun çıkmaması için de bu husus ayrıca belirtilmiştir. 1736 yılında yazılan hükümde İsveç tercümanlarına “*İsveç elçilerinin tercümânlarına verileğeldiği üzere beher medresi onar vukiyye olmak üzere yanlarında baş tercümân olan nâm tercümana iki bin medre ve ikinci tercümâna bin medre hamr İstanbul'a karîb iskele ve yalılarından akçeleri ile iştirâ ve hânelerine nakillerine mûmâna'ât olunmayup ve gümrük ve harc ve ...mutâlebesiyle rencide olunmamak bâbında*” hüküm yazılmıştır. Tercümanlara şarap satın almada, taşımada ve bu şarap için herhangi bir vergi talep edilmemesiyle ilgili emr-i şerif verildiği belirtilmektedir.¹⁸⁰

Evlerine sadece şarap değil sıkmalık üzümde satın alabildikleri hükümlerde mevcuttur. 1752 yılında elçinin tercümanlarına ve İsveçlilere tabi olanlara kendilerine gerektiği kadar sıkmalık üzümü Üsküdar çevresinden ve başka yerlerden satın almak istediklerinde, gemiler ile Galata'da bulunan evlerine taşınmasına mani olunmayacaktı. Bu esnada kendilerinden haraç adıyla hiçbir şey istenmeyip yalnızca altmış yük üzümün bir defada taşınmasına engel olunmaması için hüküm yazılmıştır.¹⁸¹

Tercümanların vefat etmesiyle birlikte kendisine ait malların kime geçeceği nasıl dağıtılacağı ile ilgili de bir problem kendini göstermiştir. İsveç ile yapılan antlaşmanın dokuzuncu maddesinde bu konu ile ilgili ayrıntılara yer verilmiştir. İsveç ve ona tabi olanlar veya İsveç bayrağı altında ticaret yapanlardan biri öldüğü zaman mallarına hazine memurları ve görevliler “mal-i gaibdir”¹⁸² diyerek el konulmayacaktır. Mal kime vasiyet edildi ise ona verilmelidir. Eğer bir varisi yok ise İsveç elçisine veya yerli yoldaşlarına malı kalacaktır. Kadı eliyle ölen kişinin mallarının tahriri yapılarak yed-i emîn¹⁸³ yani güvenilir olan kimse tarafından saklanacaktır. İsveçli elçinin tayin ettiği birine malları teslim edilecektir. Mirastan kadılar ve terekeyi mirasçılara taksim

¹⁷⁹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 127, h.n. 330, s. 127, h.n. 331.

¹⁸⁰ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 124, h.n. 317.

¹⁸¹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 141, h.n. 397.

¹⁸² Mal-i gaib: Kaybolan ve sahibi bulunamayan mal. Bunlar devlet hazinesine kalırdı. Ünal, “Osmanlı Tarih”, 441.

¹⁸³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları, 2011), “Yed-i Emîn” md., 1349.

edenkassamlar vergi talep etmeyeceklerdi.¹⁸⁴Tercümanlar da sahip olduğu berat gereği İsveç devletine bağlı olduğundan onların da bu muameleden faydalandığı olasıdır. İncelediğimiz defterin tarih aralığında konsolos ile ilgili miras durumunu anlatan hüküm var iken tercüman mirası ile ilgili bir duruma rastlanamamıştır.

Osmanlı Devleti gerek merkezlerde gerek eyaletlerde devletlerin kendi tayin ettikleri miktarda tercüman bulundurmasını bir prensip saymıştır. Bununla birlikte bu kişilerin tercümanlık hizmeti dışında başka bir iş yapması yasaklanmıştır. Osmanlı XVIII. yüzyıl ortalarından sonra elçiliklerin bu suistimalini fark etmiş, kontrol altına almak için girişimlerde bulunmuştur.¹⁸⁵ Tercümanlık kurumunun bozulmasıyla ilgili başlıca hususlar arasında, tercümanlara verilen imtiyazlardan faydalanmak için usulsüz tercüman beratı satın alma ve Osmanlı tebasından olanlara beratı satan elçilik ve konsoloslukların gelir elde etmeye başlamalarını alabiliriz.¹⁸⁶ Avrupalı tüccarlar geçekten tercümanlık hizmetinde bulunanlar ve unvan satın almış olanları ayırt etmek için “fahri” tercümanlar tabirini kullanmışlardır. Beratların satışa çıkarılması ise elçilere has bir imtiyazdı. Yabancı diplomatlar maaşlarının giderlerine yetmediği hallerde maaşlarını bu şekilde takviye etmekteydi.¹⁸⁷

2.3.2. Tercümanların Milliyetleri

Osmanlı Devletinde tercümanlar konsoloslar gibi pek çok ayrıcalıktan yararlınsalar dahi görevli konsolos ve tercümanların milliyetlerinde farklılık görülmektedir. Konsolosların sadece kendi milletlerinden seçilebileceğinden bahis olunmakla birlikte tercümanlar hristiyan Osmanlı tebasından seçilebilmekteydi. Beratlar içerisinde bulunan isimler bize bu bilgiyi doğrular niteliktedir. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nde adı geçen tercüman isimleri de seçilen tercümanların Ermeni, Rum, Yahudi ve Latin milletlerden olduğunu göstermektedir.

Defterde bulunan isimlerden Cozi, Bartolomiyo, Covanni, Mişel gibi isimlere sahip tercümanların Avrupalı olma ihtimalleri yüksektir. Diğer isimlerdenHaçador, Avanis,Mıgırdiç Ermeni tercümanlara, Dimitri, Kirkor, Yorgaki, Dimo, gibi isimler Rum tercümanlara, Abram, Yosef, İlya gibi isimler Yahudi tercümanlara ait isimlerdir.

---

¹⁸⁴ Muâhedât, 1: 153.

¹⁸⁵ Orhonlu, “Tercüman”, 180-181.

¹⁸⁶ Demiryürek, “Yabancı Konsolos”, 97.

¹⁸⁷ Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı*, 74-75.

Tercümanlık mevksinin en önemlisi Bab- Âli tercümanı olabilmektir. Bu tercüman başı olmak anlamına gelmektedir. İsveç sarayının ilk sahibi Alexandre Ghika bu mevkide bulunmuştur. Bab-ı Âli ile yabancı bir elçilik arasında gerçekleşen hassas bir görüşmede iki tarafın da tercümanı yani Osmanlı Devleti'nin iki Hristiyan milletinden olan tercümanlar bulunup, görüşme bu kişiler tarafından yürütülmektedir. İşte bu ehl-i zimmet olan tercümanların giyimlerinde de milletlerine göre farklı renkler tercih ettikleri belirtilmektedir. Ermeni tercüman kırmızı, Rum mor, Yahudi ise siyah giymektedir. Üzerlerine de temsil ettiği milletin rengi ve rozetini takmaktadırlar.¹⁸⁸

Yunanca, Latince, Macarca'yı çok iyi bilen İbrahim Müteferrika bir süre Osmanlı hizmetinde tercüman olarak bulunmuştur.¹⁸⁹ İstanbul'daki ilk İsveç tercümanı da matbaa ile Osmanlı İmparatorluğu'nu tanıştıran İbrahim Müteferrikadır. Müteferrika ayrıca Osmanlı-İsveç görüşmelerinde bulunmuştur.¹⁹⁰ Daha sonra Bender'de XII. Karl'a hizmet etmiş tercüman olan Alexandre Amira İsveç elçiliğinde göreve başlamıştır.

18. yüzyılda İgnatus Mouradgea d'Ohsson (Muradcan Tosunyan), Pierre Camcioğlu, Antoine Testa ve Antoine Murad İsveçlilere tercümanlık yapmıştır.

2.4. HİZMETKÂRLAR

İsveçli diplomatlar statüsünde en alt sırada adını sayabileceğimiz grup hizmetkârlardır. Elçinin, konsolosun ve tercümanın yanında görev yapmaktadırlar. İsveç Ahidnâme Defteri'nde bu görevlilerden "hizmetkâr" olarak bahsedilmektedir ve yaptıkları işlerle ilgili sınırlı bilgiler verilmektedir. İsveç Ahidnâme Defteri'den hizmetkârlar ilgili oldukça sık hükümlere rastlanmaktadır. Tercümanların beratlarında bulunan ifadelerde tercümanlara tanınmış ayrıcalıklarda oğulları ve hizmetkârları da bu kapsama alınmıştır. Nitekim belirtilen *Moiz Kostantin hâlen berât-ı şerîfimle Hânya iskelesinde tercüman olup ve tercümanlık hıdmetinde olanlar ve oğulları ve hıdmetkârları haraç ve kasâbiye akçesi ve sâ'ir rüsum ve tekâlif-i örfîyye teklifi ile rencîde olunmamaları*¹⁹¹ tercümanlık beratı şartı gereğidir.

Hükümde de yazıldığı gibi İsveçlilerin sahip olduğu pek çok haktan hizmetkârlar da faydalanmaktadır. Kendilerine hususi verilmiş bir berat örneği görülememiş olmakla

¹⁸⁸ Theolin, *İstanbul'da Bir İsveç*, 79.

¹⁸⁹ Erhan Afyoncu, "İbrahim Müteferrika", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.21 (Ankara: TDV Yayınları, 2000), 324.

¹⁹⁰ Alakom, *İstanbul ve İzmir'de*, 32.

¹⁹¹ BOA,A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 135, h.n. 374.

beraber yanında buldukları görevlilerin beratlarında adı geçmiştir. Hizmetkârlar haraç, avâriz, kasâbiye gibi vergilerden muaf olmakla birlikte, serbest ve güvenli bir şekilde yolculuk yapma hakkına da sahiplerdi. Hizmetkârlar ile ilgili bu konuda kaleme alınmış hükümler İsveç Ahidnâme Defteri'nde mevcuttur. Fakat şahıslar değişse de birbirini tekrar eden bilgilerdir ve sınırlıdır. Hizmetkârlar alt sınıf görevliler olmalarından dolayı görevleri ile ilgili bilgilerimiz de eksik kalmaktadır. Yanında bulunduğu temsilcilerin beratlarında hizmetkârların adının geçmesiyle birlikte kendilerine hususi verilmiş yol hükümleri de vardır.

Örneğin 1754 yılında elçinin hizmetinde olup, kendi hizmetleri için gönderdiği hizmetkârı Kostantin Rolo, Kara Kaya(Karye?) kazasına geldiğinde İstanbul'dan adı geçen kazaya varıncaya kadar geçtiği yerlerde kendisine mani olunmamasın istenmiştir. Kendisi ile beraber yardımcılarının da duraklaması engellenmeyecektir. Bu hizmetkârın incitilmemesi, korkutulmaması için hüküm yazılmıştır.¹⁹²

---

¹⁹² BOA,A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 145, h.n. 414.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM OSMANLI DEVLETİNDE İSVEÇLİLER VE TİCARET

3.1. TİCARET

17. ve 18. yüzyıllarda imparatorluğun dış ticareti Doğu Avrupa ve Doğu Akdeniz bölgesinde yoğunluk göstermekteydi. Güneydoğu Asya ile Hindistan transit ticaret yollarının 17. yüzyıldan sonra Hint ve Atlantik okyanusuna doğru kayması Suriye ve İran karayolundan gelen kervan ticaretini olumsuz yönde etkilemiştir. 18. Yüzyıl sonuna kadar Osmanlı Devleti Karadeniz ticaretini elinde tutarak ülkelerin bayraklarını taşıyan ticaret gemilerinin izine bağlamıştır. Doğu Avrupa ve Doğu Akdeniz bölgeleri ile karşılaştığımız zaman Batı Avrupa ile yapılan ticaret sınırlılık göstermekteydi. Batı Avrupa ile ticareti ise 18. yüzyılda Sanayi Devrimi ile birlikte gelişme göstermiştir. Daha sonra kendini gösterecek olan gelişmelerin de habercisi olacaktır.¹⁹³

17. ve 18. yüzyıllarda Kuzeybatı Avrupa'da yükselmekte olan devletlerden Hollanda, İngiltere ve Fransa'nın ticaret şirketleri arasındaki yarış, Doğu Akdeniz ticaretine de olumlu bir şekilde yansımıştır.¹⁹⁴ 18. yüzyılda Osmanlı Devleti de kapitülasyonları birçok Avrupalı devletlere vermeye başlamıştır. Bundaki amacı, Habsburglara ve Ruslara karşı müttefik elde etmek istemesidir. Bu durum ticaretin büyümesi ile gelişmesini sağlamak açısından yararlı bulunmuştur.¹⁹⁵

3.1.1. Tüccarlar

Yabancı tüccar grupları, bir *millet* ve *taife* olarak yani belli bir temsilci yahut konsolosa bağlı, örgütlü özerk bir grup ya da topluluktur. Konsoloslara sultan tarafından verilen beratlarla bu grupların imtiyazları onaylanarak alınan kararların Osmanlı yöneticileri ile iş birliği içerisinde yürütülmesi garantisi verilirdi. Daha ileriki tarihlerde

¹⁹³ Şevket Pamuk, *Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi 1500-1914*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2017), 162-163.

¹⁹⁴ Pamuk, *Osmanlı-Türkiye İktisat*, 163.

¹⁹⁵ Halil İnalçık, *Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı: Kapitülasyonlar ve Ticaret*, Doğu Batı Makaleler I, (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2018), 262.

ise kendilerine tanınan kapitülasyonlar ile konsoloslar elçi vekilleri konumuna gelmiş ve Avrupa tüccarının da bütün işlerini idare etme,gözetme konumuna yükselmişlerdir.¹⁹⁶

Kapitülasyonların Avrupalı tüccarlara sağladığı imtiyazlar içerisinde önemli görülmekte olan ayrıcalıklar, imparatorluk sınırları içerisinde ticaret ve yolculuk yapmak, mallarını bir yerden başka bir yere götürmek, ülkelerinin bayrağı ile ticaret yapabilmek gibi haklardı. 17.ve 18. yüzyıllarda kapitülasyonla verilen hakların da genişlemeye başlamasıyla, kendi mahkemelerini kurma hakkı elde etmişler, ticari sıkıntılarını bu mahkemelerde görme hakkı da edinmişlerdir. Avrupalı tüccarların ödemesi gerekli olan gümrük vergisi de en alt seviyede tutulmuştur.

49/1 numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nde İsveçliler ile imzalanan ticaret anlaşmasının onuncu maddesi bu husus ile ilgilidir. İsveçli tüccarların kara ve denizden getirdiği ve götürdüğü malları üzerinden sadece yüzde üç vergi alınacaktır. Bu gümrük vergisi dışında başka bir vergi İsveçli tüccarlardan talep edilmeyecektir. Getirip götürdüğü altın ve gümüş için de vergi talebinde bulunulmayacaktır. Çuka vergisini de İngiltere, Fransa ve Hollanda ne kadar ödüyorsa İsveçliler de o kadar ödeyeceklerdir.¹⁹⁷

1738 yılında İzmir konsolosu Hackson'a gönderilen beratta İsveçli tüccarlar ve İsveçe bağlı olanların âhidnameye uygun olarak karada ve denizde yaptıkları ticarete kimsenin karışmaması istenmiştir. Kendilerinden yine ahidnâmede kayıtlı olan ücret dışında hiçbir şey istenmeyecektir. Eşyalarından, yasakçılar tarafından herhangi bir şey alınmayacak, gümrük ve bac, yasak ve geliş gidiş vergisi istenmeyecektir.¹⁹⁸

1744 yılında İsveçli tüccar gümrüğünü verip eda tezkiresini aldıktan sonra malını satmak istediğinde kimse karışmayacaktır. Malını bir şehirden başka bir şehre taşıırken,elindeki eda tezkiresine bakılacak, sonrasında tekrar gümrük vergisi istenmeyecek yüzde üç vergi yeterli olacaktır.¹⁹⁹

İzmir'de tüccar olan Palmo ve Hebe isimli tüccarlar mallarının yüzde üç gümrük vergilerini ödemişlerdir. Tüccarlara gümrüklerini ödedikten sonra “*eda tezkiresi*”²⁰⁰ adında gümrüklerini ödediklerine dair bir belge verilmekteydi. Elleri bu belge olduğu halde mallarını Antalya'da bulunan ortaklarına götürdüklerinde, gümrükte eda

---

¹⁹⁶ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi- I 1300-1600*, çev. Halil Berktaş, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018), 230-231.

¹⁹⁷ Muâhedât, 1: 154.

¹⁹⁸ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 36, h.n. 32.

¹⁹⁹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 130, h.n. 342.

²⁰⁰ Bir vergi, resim, iltizam bedelinin, bir borcun, kiranın ödendiğini belgelemek üzere verilen tezkirelere “*eda tezkiresi*” denir. Mübühâ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, 257.

tezkiresine itibar edilmemiş kendilerinden tekrar gümrük vergisi talep edilmiştir. Oysa İsveç ahidnâmesinde bulunan maddelerden bir tanesi de bu konu ile ilgilidir. İsveçli tüccarlar bir kere gümrüğünü ödediği malı Osmanlı ülkesi içerisinde başka bir yere götürmek istediğinde kendisinden tekrar gümrük talep edilmeyecekti. İstisna olarak, gümrüğünü verdiği mallar ile vermediklerini birbirine karıştırmayacaktı.²⁰¹

Edirne’de duran tüccar Simon Todori iki hizmetkârı ile birlikte Edirne’den Filibe,Sofya taraflarına gitmek istediğinde geçtiği kazalarda kendilerine, atlarına, davarlarına saldırılmayıp, kendilerine muhalefet edilmemesi istenmiştir. Kendi akçeleri ile herhangi bir şey satın almak istediklerinde karışılmayacak, ahidnâmeyle ayrıklı olarak cizye ve diğer vergiler istemi ile rencide olunmayacaklardı.²⁰² O bölge yöneticilerine yazılmış olarak bu tüccara yol hükmü verilmiş, sorunsuz seyahat etmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Galata’da ikamet eden tüccar Palmo’nun, Siginosli Bali isimli kaptanın kontrolünde bulunan gemi içerisinde yirmi top²⁰³ basma şayak,²⁰⁴ yirmi kantar demir, tel, bir sandı çini tabak, bir sandık içinde kahve tepsisi, tütün kutusu ve etrafı örtülü bir Frenk iskemlesinden oluşan malları bulunmaktaydı. Gemi İstanbul’a gelirken şiddetli fırtınaya yakalanmış, Limni adasında karaya oturmuştur. Gemiden kurtulan eşyaları ise gümrük emini ve zabıtlar almıştır. Kurtulan eşyanın İsveçli tüccara teslim edilmesi istenmiştir. Bu mal ve kıyafetlerinden yağmalanan oldu ise bu konu ile ilgili de sorumluların bulunması istenmiştir.²⁰⁵

Yabancıların şikâyet ettiği durumlardan en önemlisi Osmanlı yöneticilerinin, gümrük eminlerinin ücret ve hediyeler istemesi olarak görülüyordu. Buna Arapça kökenli olan, zorla ve keyfi olarak el konulan şey anlamına gelen, *awân* sözcüğünden türetilmiş olan *avani* denilmektedir. Konsoloslar en sonunda bunları karşılayabilmek için tüccardan topluca *cottimo* adı verilen bir para toplamaktaydı. Zaman geçtikçe bu bedel düzenli hale gelmiştir. Bu durumdan oldukça muzdarib olan Avrupalı tüccarlar ise kapitülasyonlara ısrarla yeni maddeler ekletmek ve bu durumdan kurtulmak istiyorlardı.²⁰⁶

---

²⁰¹ Muâhedât, 1: 154.

²⁰² BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 157, h.n. 472.

²⁰³ Top: 20 arşun =13m, 50 arşun= 32.5 m. İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Eko*, 469.

²⁰⁴ Şayak: Çuha’dan daha seyrek iplikleri verev dokunan bir çeşit yün kumaş. Ünal, *Osmanlı Tarih*, 637.

²⁰⁵ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 150, h.n. 443.

²⁰⁶ İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik*, 231.

İsveçlilerin imtiyaz sahibi diğer Avrupalı devletler gibi Doğu Akdeniz, onun özelinde de İstanbul, İzmir ve Halep'e önem verdiği düşünülebilir. Ticaret ile ilgili İzmir şehrinde bulunan ilk İsveç konsolosu Henrik Hackson 1737 yılında Türk- İsveç Ticaret Antlaşması imzalandığında İsveç'in kâr sağlayarak yün, pamuk, ipek, kahve ve pirinç karşılığında demir, çelik, bakır, pirinç ve kürük ihraç edebileceğini bildirmişti.²⁰⁷

Asmund Palm, Chritian Hebbe gibi tüccarlar İsveç levant şirketinin İzmir'deki işlerini yürütmekteydiler. Palm, Levant şirketinin İzmirde 20 yıllık (1738-1756) temsilcisi olarak kalmıştır. Levant şirketi İzmir'de faaliyetlerini durdurmasından sonra İstanbul'da geçmiş ticari faaliyetleri İstanbul'da sürdürmüştür.²⁰⁸

Tablo 3.1: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveçli Tüccarlar

	Tüccarların Ticaret İçin Geldikleri Yerler	Tüccarlar İsmi	Tarih H.(M)	Sayfa/Hüküm
1	İzmir	Germen	Evâsıt Ramazan 1157 (18 Ekim-27 Ekim 1744)	131/347
2	İzmir	Palmo	Evâhir Zilhicce 1160 (24 Aralık 1747-1 Ocak 1748)	134/369
3	İskenderiye	Can Batsredo	Evâhir Zilhicce 1160 (24 Aralık 1747-1 Ocak 1748)	134/369
4	İzmir	Bilerde Yasni	Evâ'il Rebi'ülahir 1169 (4 Ocak-13 Ocak 1756)	150/442
5	İzmir	Palmo Vehbe	Evâsıt Muharrem 1171 (25 Eylül-4 Ekim 1757)	157/469

Defterde İsmi geçen tüccar sayısı azdır. Hükümlerde genellikle ismen değil İsveçli tüccarlar denilerek ticaret yapanlardan bahsedilmiştir.

İki ülke arasında yapılan ticarete adı geçen mallara baktığımızda başlıca olarak tiftik, yün, deri gibi hayvansal ürünler görülmektedir. Anason, tarçın gibi baharat türleriyle birlikte portakal, mandalina, limon gibi turunçgiller de bulunmaktadır. Kumaş, kumaş boyası, ip gibi tekstil maddeleri, bakır, demir gibi madenler de başlıca ticareti yapılan ürünler arasında sayılabilir. Osmanlı yetkilileri bu ürünlerin piyasasına karşılık gelecek değerini belirlemiş, gümrük bedellerinin buna göre alınmasını sağlamıştır.

²⁰⁷ Theolin, *İstanbul'da Bir İsveç*, 53.

²⁰⁸ Alakom, *İstanbul ve İzmir'de*, 103.

Yapılan bu çalışma ile tüccar ile gümrük memuru ile İsveçli tüccar arasında doğabilecek anlaşmazlıklar da önlenmiş olmaktadır.²⁰⁹

3.1.2. Kaptanlar

49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri'nde en sık karşılaştığımız görevlilerden birisi de ticarete aktif rol oynayan kaptanlardır. Diğer Avrupa ülkelerine göre Akdeniz liman şehirlerinden daha uzak olan İsveçlilerin ticaret için Osmanlı ülkesine gelen gemileri daha uzun yol katetmekteydi. İsveç Devleti ve Osmanlı Devleti arasında yapılan deniz ticaretinin, 1738'de İsveç Levant Şirketi'nin kurulması ve 1756 yılında falliyetlerini sonlandırmasına kadar bu şirket eliyle sürdürülmüş olduğu fikrini vermektedir. İsveçli görevlileri de satın aldıkları bazı ürünleri taşımada zorluk çekmiş, onları deniz yoluyla taşımak için Çekelve²¹⁰ satın almak istediklerini bildirmişlerdir.

Defterde, kaptanlar ile ilgili kendi isimleri, gemilerinin isimleri, bazı durumlarda taşıdıkları yükler, hangi limandan gidip geldikleri gibi pek çok bilgi yer almaktadır. Bu da Osmanlı yönetiminin kaptanlara verdiği önemle ilgili bize ipuçları vermektedir. Kaptanlar sadece Osmanlı yönetimi için değil mallarını taşıdıkları Osmanlı ve İsveç tüccarları için de önemlidir. Osmanlı Devleti iki ülke arasında uzun bir yolculuk yapan bu gemiler ile ilgili bazı gereklilikler öne sürmüştür. İzn-i Sefine belgesi de bu gerekliliklerden bir tanesidir.

İzn-i sefine, Osmanlı Devleti'nde geminin seyrüseferi için verilmiş olan izindir. Çanakkale ve İstanbul Boğazlarından geçecek gemilere verilen gidiş dönüş serbestliğini ifade etmektedir. Kara yolu için alınan yol hükmü veya mürur tezkiresinine karşılık gelmektedir.²¹¹

Bir izn-i sefine örneği 1744 yılında kaptan Olovs Berlina Dali? için yazılmıştır. Hüküm Boğazhisarları naibine ve kale dizdarlarına hitap edilerek yazılmıştır.

“Asitâne-i Sa'âdetimde mukîm İsveç elçisi olan Edvar Karlson hutimet avâkıbühû bi-l hayr südde-i sa'âdetime mühürlü arzuhâl gönderüpİsveç tüccarı sefâini kapudanlarından Olovs Berlina Dali nâm kapûdan rükûb olduğu Konfordiya tâbir olunur sefinesiyle Asitâne-i Sa'âdetime getirdiği ve alıp götürdüğü emti'a ve eşyasının ahidnâme-i hümayûn mûcibince gümrüğün virüb yedine edâ tezkiresi verilmekle

²⁰⁹ Kuzucu, “ XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti İle”, 410.

²¹⁰ Çekelve: İki direkli ve on yedi metre civarında büyük filika ve yük gemisi. Hızlı giden nakliye gemilerinden birisidir. Buna *cerbe* de denirdi. Ünal, *Osmanlı Tarih*, 164.

²¹¹ İdris Bostan, “İzn-i Sefine”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 23, (İstanbul, TDV Yayınları, 2001), 542.

*kapudân-ı mesfûr vilâyetine âzim ve râhî olmağın mürûruna mümâna'ât olunmamak bâbında hükm-ü hümâyûnum rica etmeğın ahidnâme-i hümâyûn mûcibince amel olunmak için hüküm yazılmıştır.*²¹²

İsveçlilerin gemilerine verilen izn-i sefinelerden yola çıkarak İstanbul'a gelen İsveç gemileri ile ilgili bazı çıkarımlara varabiliriz.

Tablo 3.2: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterine Göre İsveçli Kaptanlar

İskele	Kaptanın Adı /Gemi Adı	Tarih H. (M.)	Sayfa / Hüküm	
1	İzmir	Aştiyom	Evâhir Safer 1148 (13 Temmuz-21 Temmuz 1735)	123/311
2	İstanbul	Askapom	Evâhir Zilhicce 1150 (11 Nisan-20 Nisan 1738)	125/321
3	İstanbul	Askapom	Evâ'il Zilhicce 1151 (12 Mart-21 Mart 1739)	126/325
4	İstanbul	Bakman	Evâhir Safer 1151 (10 Haziran-18 Haziran 1738)	126/326
5	İstanbul	Vamağran	Evâhir Rebi'ülahir 1153 (16 Temmuz-24 Temmuz 1740)	126/327
6	İstanbul	Corci Donbar	Gurre-i Cemâziyelevvel 1156 (23 Haziran 1743)	129/338
7	İstanbul	Olovs Berlina Dali	Evâhir Şevval 1157 (27 Kasım-5 Aralık 1744)	131/348
8	İstanbul	Enriko Plat / La Prenses Olorika	Evâsıt Zilka'de 1158 (5 Aralık-14 Aralık 1745)	132/356
9	İstanbul	Tomas Doglas /Adolf Frederik Gosta	Evâhir Rebi'ülahir 1159 (13 Mayıs-21 Mayıs 1746)	132/357
10	İskenderun	Martin Mok	Evâhir Cemâziyelâhir 1159 (11 Temmuz-19 Temmuz 1746)	133/363
11	İstanbul	Olak Sansoy / Anna Katerina	Evâhir Safer 1161 (20 Şubat-29 Şubat 1748)	135/371
12	İstanbul	Yohan Lonkren	Evâhir Rebi'ülevvel 1161 (21 Mart-30 Mart 1748)	135/373
13	İstanbul	Solensk Mozi / Stokholm	Evâ'il Zilka'de 1162 (13 Ekim-22 Ekim 1749)	136/378
14	İstanbul	Plat / Olorika	Evâhir Ramazan 1165 (2 Ağustos-11 Ağustos 1752)	140/394
15	?	Aryon Askalin / Olornika Eleonore	Evâsıt Zilka'de 1167 (30 Ağustos-8 Eylül 1754)	145/415
16	İstanbul	Arot Balsın / Lisa Kolaspo	Evâsıt Safer 1168 (27 Kasım-6 Aralık 1754)	147/425
17	İstanbul	Corci Ros / Furtuba	Evâ'il Receb Sene 1168 (13 Nisan-22 Nisan 1755)	147/426
18	İstanbul	Yakman / Konti de Tesen	Evâhir Şevval 1169 (19 Temmuz-27 Temmuz 1756)	153/453
19	İzmir	Petri	Evâsıt Muharrem 1171 (25 Eylül-4 Ekim 1757)	157/469
20	Garp	Andres Habrek / İstokholm	Evâhir Muharrem 1172	159/481

²¹² BOA,A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 131, h.n. 348.

	Ocağı- İstanbul Cezayir Garp Ocağı- İstanbul		(24Eylül-3 Ekim 1758)	
21		Matyas / Taysal Komosi (Kalyon)	Evâhir Muharrem 1172 (24 Eylül-3 Ekim 1758)	159/482

Bu tablodan yola çıkarak İstanbul'a gelmiş olan İsveç ticaret gemileri hakkında izn-i sefinelerin bize sundukları kadar bilgi sahibi olunabilmektedir. Fakat içerisinde ne tür mallar taşıdıkları hakkında fikir sahibi olunamamaktadır. Yılda gelen İsveç gemileri bir ya da ikiyi geçmediği için bu gemilerin tek seferde ağır yük ile fazla mal getirmiş olabileceği düşünülebilir.

Kaptanlara uygulanan gerekliliklerden biri de Boğazlardan geçen tüm kaptanların vermesi gereken Selametlik adı altında alınan vergi idi. Limanı terk ederlerken bu akçeyi ödemek zorundalardı. İsveç'e verilen Ahidnâme'nin ikinci maddesinde kaptanların 300 akçe selametlik vergisi vermesi gerektiği söylenmektedir. Aynı zamanda İsveç gemileri fırtınaya yakalandıklarında Osmanlı limanlarına sığınarlarsa orada istedikleri kadar kalabilecekler akçeleriyle istediklerini de alabileceklerdir.²¹³

Kaptanlar bazen ödemeleriyle ilgili haksız kazanç elde etmeye çalışan görevliler ile de karşılaşmıştır. 1742 tarihinde Mısır valisi ve İskenderiye kadısına yazılan hükümde İsveçli kaptanlarından yüzde üç gümrük vergisi ve üç yüz selametlik akçesi dışında başka bir vergi talep olunmayacaktır denilmektedir.²¹⁴

1737 tarihli başka bir örnekte ise Mısır'a bağlı İskenderiye'de İsveçli kaptanlar yüzde üç vergisini verip selametlik akçesini ödemeye de razı oldukları halde gümrük emini bununla yetinmeyip başka vergiler istemi ile rencide edilip ahidnâmeye aykırı davranmışlardır.²¹⁵

3.1.3. Ticaretin Araçları Simsarlar

Simsar, Arapça kökenli bir sözcük olup ticaret komisyoncusu anlamına gelmektedir.²¹⁶ Ayrıca koruyan, gözeten, alıcı ile satıcı arasındaki aracı anlamına geldiği

²¹³ Muâhedât, 1: 150.

²¹⁴ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 125, h.n. 319.

²¹⁵ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 125, h.n. 319. Bir hüküm diğer hükümün altına eklenmiştir ve tek numara verilmiştir.

²¹⁶ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce3d72797d510.81310314, 21.05.2019. Mehmet Kanar, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, (İstanbul: Say Yayınları, 2011), 406.

gibi işin, mesleğin ehline de simsar denilmektedir. Bir yöreyi avucunun içi gibi bilen kişiye ise simsarül- arz adı verilir.²¹⁷ Simsarlar arabulucu kişilerdi ve yabancı tüccarların bulunduğu her şehirde bulunmaktaydılar. Bu kişiler, kendi hesaplarına ticaret yapan kimseler oldukları için yabancı tüccarların bulunmadığı şehirlerde de bulunabiliyorlardı. Simsarların etnik ve dini yapılarına baktığımızda Müslümanlardan oluşmadıkları, genelde Yahudiler ya da Osmanlı Hristiyanları'ndan meydana geldikleri görülmektedir. Bu kişiler Osmanlı coğrafyasında ticaretin ne şekilde yapıldığına oldukça hâkim kimselerdi ve ticari değeri olan malların nerelerde uygun fiyata nasıl bulunabileceği, fiyatlarının ne şekilde belirleneceği gibi konuları çok iyi bilirdiler. Simsarlar bazı durumlarda İngiliz tüccarların ortaklarıyken, duruma göre ise sadece belli bir ücret karşılığında bunlara yardım eden aracılarda olabilmekteydiler. Nitekim kelime olarak simsar tam da bu anlama gelip ve bir anlaşmanın tarafları arasında onlardan müvekkil olanın adına aracılık yapan kimseler olarak bilinmekteydiler²¹⁸. Kapitülasyonların sağladığı ayrıcalıklar onları kapsamasa da yine de yararlanmanın bir yolunu bulmuşlardır.

18. yüzyılın ortalarına doğru yabancıların ve tercüman vergi muafiyetlerinden simsarlarda yararlanabilmiştir. İsveç Ahidnâme Defteri'nde 1752 tarihinde yazılmış olan hükümde İzmir tüccarlarından Palmo ve Heye'nin simsarlarından dört kişi Rekayil, Oheryesav, Daniel ve İshak hiçbir hataları yokken, işleri ile uğraşmaktayken bazı art niyetli kişiler tarafından suçlanmış, rahatsız edilmiş ve hizmetleri engellemiştir. Simsarların zararının karşılanması istenmiştir. Simsarlara suç niyetinde olanların def edilmesi istenmiştir. Bununla birlikte ahidnâme gereği bezirgânların adamları, tercümanları ve simsarları alışveriş, veresiye, ticaret gibi durumlarında sorun yaşamamak için kadıya gidip hüccet almalıydılar.²¹⁹ Simsarlar da görülmektedir ki tüccara, tercümana verilen bazı haklardan faydalanmıştır.

Simsarların yanı sıra birde mahzenciler vardı. Bunlarda simsarlarla paralel çalışıp aynı haklardan yararlanmaktaydılar. Etnik ve dini bakımdan simsarlar gibi onlarda Yahudiler ile Osmanlı Hristiyanları'ndan seçilirlerdi. Batılı kaynaklarda ise

---

²¹⁷ Cengiz Kallek, "Simsar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 37, (İstanbul, TDV Yayınları, 2009), 215.

²¹⁸ Yazar, "2 Numaralı Mora Ahkâm Defteri", 63.

²¹⁹ BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 139, h.n. 391.

simsar ve mahzenci aynı anlamda kullanılmıştır. Bunlar genellikle yabancı tüccarlar tarafından istihdam edilmekteydiler.²²⁰

3.2. TİCARETE DÜŞMAN DURUMLAR: KORSANLIK VE EŞKİYALIK

İsveç Devleti'nin Osmanlı Devleti ile yaptığı deniz ticaretindeki en büyük tehlike korsanlık faaliyetleridir. Korsanlık kelimesinin aslı Latince kökenli İtalyanca'dan gelen "corsaro" kelimesidir. Bu kelimedden Batı dillerine de aktarılmıştır.²²¹ Korsanlık konusu içerisinde "korsanlık" ve "deniz haydutluğu" terimi birbirine karışmaktadır. Korsanlık, özel bir geminin harbe taraf olmuş devletlerden birisinin müsaadesini alarak diğer devletekarşı ve savaş kurallarına uygun bir şekilde harbe katılmasıdır. Korsan bu iş için bir ücret talep etmemekte, savaşta elde edilen ganimetten büyük bir pay almakta idi. Korsan gemisi özel bir kişi idaresinde olması ile savaş gemisi özelliğinden, devlet müsaadesi ile bir belge alarak savaştığı için de deniz haydutluğu tanımından ayrılmaktadır.²²²

Korsanlık devletler tarafından himaye edilen bir sistem olduğu için, ticaret yaparken güvenlik isteyen devletler antlaşma sayesinde ticaretlerinin güvenliğini tehdit eden bu faaliyetlere önlemlerini almış olmaktadırlar. Osmanlı Devleti de Cezayir ve Tunus korsanları kendisine bağlı olduğu için onların korsanlık yapmalarını yasaklamaktaydı. Herhangi bir anlaşma maddesinde geçmeyen, böyle bir yükümlülüğü olmayan devletler için ise korsanlık yapmalarına göz yummuştur.²²³

İsveç Ahidnâme Defteri on yedinci maddesinde İsveç kralı tüccarlarını korsanlık faaliyetlerinden korumak için Cezayir Ocağı ile anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşma gereği Osmanlı Devleti koruyuculuğu altında olacaklardır. Cezayir Ocağı tarafından Ahidnâme şartlarına aykırı bir hamle gelirse Osmanlı Devleti duruma ihtimam gösterecektir. Aynı şekilde Tunus ve Trablusgarp da ahidnâme şartlarına uyduğu sürece antlaşmaya katılabileceklerdir. Osmanlı Devleti yardım edecek ve antlaşmaya aykırı durumlara izin vermeyecektir.²²⁴

²²⁰Boogert, *Kapitülasyonlar ve Osmanlı*, 69.

²²¹Nebi Bozkurt, "Korsan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 26 (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 210.

²²²Seha Meray, "Bazı Türk Antlaşmalarına Göre Korsanlık Deniz Haydutluğunun Yasaklanması", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c. 18, Sy. 3, (1963), 105.

²²³İlber Ortaylı, "1727 Osmanlı- Avusturya Seyrû Sefâin Sözleşmesi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c. 28 Sy. 3, (1963) 99.

²²⁴Muâhedât, 1: 156.

Osmanlı Devleti'nin verdiği ahidnâmelerde, yabancı tüccara denizde serbest dolaşma ayrıcalığı ve müslüman gemilerden gelensaldırıllara karşigüvende olma, limanlarda demirleme, sahillerde bulduklarındatümihtiyacını giderme, gemi tayfasının da her türlü angarya işten muaf tutulması ayrıcalıkları verilmiştir. Ayrıca denizde ve karada korunmaları ve herhangi bir durumda yardım edilmeleri, gemilerin karaya oturması durumunda kendilerini ve mallarını güvenceye almaları, korsanlara karşı himaye edilmeleri, korsanların verdiği zararlarının ödenmesi de bu ayrıcalıklar içerisinde.²²⁵

Örneğin 1738 tarihli hükümde, korsanlar İsveç gemilerini ve adamlarını karada ve denizde yağmaladıktan sonra kendi taraflarına gönderirlerse kadılar ve zabitler İsveç gemilerinin yağmalanan eşyalarını korsan eşkıyasının elinen kurtaracak, İsveç konsolosuna teslim edecektir.²²⁶

İster dini ideolojiler sebebiyle, isterse de devletlerin milli ekonomik çıkarları, isterse de bir çapul hareketi olarak meydana gelmiş olsun, korsanlık faaliyetleri Akdeniz'de Venedik, İspanya ve Osmanlı Devleti gibi eksi güçlü denizci devletlerin yıkıma uğramasına neden olmuştur.²²⁷

Eşkıyalık hareketleri ise kara yolu ile ticaret yapan tüccarların en çok sorun yaşadığı durumlarda biri idi. İsveçliler Osmanlı sınırları içerisinde ticaret yaparken eşkıyalık saldırılarına uğramış, zarar görmüşlerdir. 1744 yılında İzmir'de tüccar olan Germen, taşrada altı kişinin saldırısına uğramıştır. Darp edip tüfek ile dört yerinden yaralamışlardır. Bu eşkıyalara İzmir mollası ve voyvodasının müdahale etmesi için hüküm yazılmıştır.²²⁸

Ticareti olumsuz etkileyen bir durum da Osmanlı yerel yöneticilerinin ve görevlilerinin, İsveç Devleti'nin diplomatik ve ticaret aktörlerinden usulsüz isteklerde bulunmaları ve İsveçli görevlilerin alacaklarını zamanında tahsil edememeleridir. Çalışmamız içerisinde bu konuya yer verilmiştir. Bu durum, denizde korsanlık tehlikesi, karada eşkıyalık sorunu ve ahidnâmeye aykırı davranışlarla karşı karşıya kalma problemlerine işaret etmektedir

---

²²⁵ İncalcık, *Osmanlı'nın Avrupa ile Bar*, 266.

²²⁶ BOA,A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 36, h.n. 32.

²²⁷ İncalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekono*, 457.

²²⁸ BOA,A.DVN.DVE.d., 49/1, s. 131, h.n. 347.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 49/1 NUMARALI İSVEÇ AHİDNÂME DEFTERİ HÜKÜM ÖZETLERİ (1736-1758)

Tablo 4.1: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri Hüküm Özetleri

Sayfa/ Hüküm	Tarihler H. (M.)	Konu-Özet	
1	35/26	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	Baron Honkin ve Komsar Karlson arzuhali üzere İsveç elçileri yanında baş tercümanlık hizmetine Yakob veledi İlya(Elya) atanması.
2	35/27	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	İsveç elçileri yanına ikinci tercüman olarak Bagos veledi Kirkor'un atanması.
3	35/28	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	İsveç elçileri yanında tercümanlık hizmetine Abram veledi Sahbos'un atanması.
4	35/29	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	İsveç elçileri yanında tercümanlık hizmetine Haçador veledi Rezidol'un atanması.
5	35/30	12 Şevval 1149 (13 Şubat 1737)	İsveç elçilerinin dört nefer tercüman bulundurabilecekleri kayıtlı olup ve Azer veledi Acor'un İsveç elçileri yanında tercümanlık atanması.
6	36/31	5 Zilhicce 1150 (26 Mart 1738)	İsveç elçilerinin dört nefer tercüman bulundurabilecekleri kayıtlı olup ve Dimitri veledi Yorgaki'nin İsveç elçileri yanına tercüman olarak atanması. İsveçli tüccarın işlerini görmek için İzmir ve ona bağlı iskelelerde konsolos vekili Hristiyan Hakston berâtsiz olup eline berât verilmesi istenmiştir. Ahidnameye göre İsveç elçileri bir konsolos tayin ettiğinde kimsenin mani olmaması, Hakston, adı anılan iskelelerde konsolos olup İsveç ve onlara tabi tüccarın işleri olduğunda o işleri görmesi, tüccar taifesi ve ona bağlı olanlar iskeleye geldiklerinde adet olduğu üzere konsolota vermesi istenmiştir. Adamlarının borcu ve suçları için kefaleti konsolostan talep olunmayacaktır. Konsolos ve adamlarına gazele bir dava olursa on bin akçeden ziyade mahkeme defterine geçen hüküm belgesi almayıp borç senedi alınmayacaktır. Çeşitli davaları olursa asitane-i saadette görülecektir.? Ahidnameye aykırı bir iş yapılmayacaktır. Konsolos talep ederse İsveçli olup Müslüman olmuş ise azad olunacak, kendi dininde ise serbest bırakılacaktır. Korsanlar İsveç gemilerini ve adamlarını karada ve denizde yağmaladıktan sonra taraflarına gönderirlerse kadılar ve zabıtlar İsveç gemilerinin yağmalanan eşyalarını korsan eşkiyasının elinen kurtararak İsveç konsolosuna teslim edeceklerdir. Bu işi yapanların asitane-i saadete gönderilmesi gerekmektedir. Karadan ve denizden gelen İsveçli tüccara kimse karışmayıp ticaretlerini yapması ve ahidnamede belirtilen dışında hiçbir para talep edilmemesi istenmiştir. Eşyalarından iskele yasakçılarının bir şey almaması, gümrük, bac, yasak ve gidiş-geliş akçesi alınmaması, konsolosları haps edilip
7	36/32	Evâsıt-ı Cemâziyyevvel 1151 (27 Ağustos 1738-5 Eylül 1738)	

			evlerinin mühürlenmemesi, tüm davalarının İstanbul'da görülmesi ve kendi aralarından davaları olursa konsoloslarının ilgilenmesi ve dışarıdan kimsenin karışmaması istenmiştir. Mallarına hayvanlarına ve evlerine dokunulmaması, sağlam bir şekilde gidip gelmeleri, ihtiyaçlarını kendi paralarıyla almalarına müssade edilmiştir. Kendi vilayetlerine bir eşya göndermek istediklerinde mani olunmaması gerektiği belirtilmiştir. Konsolos bir işi için mahkemeye başvurmak istediğinde subaşı tarafından zorla evine girilmemesi ve ifadesinin alınmaması ve mahkemeye gitmek istediğinde kadı tarafından davasının şartlara uygun görülmesi istenmiştir.
8	36/33	Evâsıt Zilhicce 1151 (22Mart-31 Mart 1739)	İzmir'deki İsveç konsolosu yanına Avanis veledi Moraca 'nın tercüman olarak atanması.
9	37/34	Evâsıt Rebi'ülevvel 1152 (18 Haziran-27 Haziran 1739)	İzmir şehrinde bulunan İsveç konsolsu yanında ikinci tercüman olan Frenk asıllı Kiryako de Kostale'nin berâtsiz kalması sebebiyle eline yeni berât verilmesi.
10	37/35	Evâsıt Rebi'ülevvel 1152 (18 Haziran-27 Haziran 1739)	Selanik ve ona bağlı iskelelerde Karlos Delon'un konsolos olarak atanması.
11	37/36	2 Rebi'ülâhir 1154 (17 Haziran 1741)	İsveç elçileri yanında ikinci tercüman olan Bagos veledi Kirkor'un hizmetini yerine getirememesinden dolayı yerine Yasef veledi Baroh'un tercüman olarak atanması.
12	37/37	Evâhir Ramazan 1154 (30 Kasım 1741-9 Aralık 1741)	İsveç elçileri yanında tercümanlık hizmetinde olan Abram veledi Sahboz'un ölümüyle yerine Mosan veledi Cercis'in tercüman atanması .
13	37/38	Evâhir Zilka'de 1154 (28 Ocak 1742-6 Şubat 1742)	İsveç elçileri yanında tercümanlık hizmetinde olan Azeri veledi Acor 'un ölümüyle yerine Mihail veledi Şakiri tercüman atanması.
14	37/39	17 Receb? 1155 (17 Eylül 1742)	Narde iskelesinde İsveçli tüccarların işlerini görmek amacıyla Nikola veledi Mihail'in konsolos olarak atanması.
15	38/40	27 Şa'bân 1155 (27 Ekim 1742)	Selanik'te İsveç konsolosu yanına Yovan Dikren ve Samoel Edredi'nin tercüman ataması.
16	38/41	4 Rebi'ülevvel 1156 (28 Nisan 1743)	Elçi Edvar Karlson'un yanlarındaki tercüman Haçador veledi Zahrap ölümüyle yerine Bagos veledi Kirkor'un tercüman olarak atanması.
17	38/42	11 Şevval 1157 (17 Kasım 1744)	Elçi Edvar Karlson'un yanlarındaki tercüman Dimitraki veledi Yorgaki hizmeti terk etmesi ve yerine tercüman olarak Ba'dasar veledi Murad'in tercüman olarak atanması.
18	38/43	Selh Şevval 1158 (24 Kasım 1745)	Elçi Edvar Karlson arzuhali ile Sakız iskelesine Demetriyos Peyano'nun konsolos olarak atanması.
19	38/44	27 Cemâziyelevvel 1159 (17 Haziran 1746)	Elçi Edvar Karlson arzuhali ile Mihail veledi Şükri? İsimli tercümandan hoşnud olunmadığından görevden uzaklaştırılması, yerine Nikor veledi Sadet'in tercüman olarak atanması.
20	38/45	12 Muharrem 1160	Hanya iskelesine İsveçli tüccarların işleyle

		(24 Ocak 1747)	ilgilenmesi için Demoyiz Veledi Konstantin'in konsolos olarak atanması.
21	38/46	27 Muharrem 1160 (8 Şubat 1747)	Hanya iskelesine atanan konsolosun yanına bir adet tercüman ihtiyaç olmasıyla Cuda Demoyiz Konstantin'in tercüman olarak atanması.
22	39/47	Gurre Cemâziyelevvel 1160 (11 Mayıs 1747)	İsveç elçileri ve konsolosları istedikleri yasakçıları seçebilecekler elçi olanlar için dörder tane, konsoloslar ise birer tercüman istihdam edebileceklerdir. Halep iskelesine gidip gelen İsveçli tüccarlar için ise Françe konsolosu İsveçlinin vekili tayin edilmiştir. Bu vekil yanına tercüman olarak Ferecullah Hama atanmıştır.
23	39/48	11 Rebi'ülevvel 1161 (11 Mart 1748)	Elçi yanında bulunan tercüman Bagos veledi Kirkor ölümüyle yerine Baroha veledi Abramın tercümanlığa atanması.
24	39/49	9 Cemâziyelevvel 1161 (7 Mayıs 1748)	Mısır iskenderiyesinde İsveç konsolosu yanında bir tercümana ihtiyaç olmakla Yakub Bongil veledi Yakob tercüman olarak atanması.
25	39/50	17 Cemâziyelevvel 1162 (5 Mayıs 1749)	Golos, Urmiye ve Ezdin İskelerinde Golos iskelesine Cozi Bartolomiyo'nun konsolos olarak atanması.
26	39/51	4 Zilka'de 1162 (16 Ekim 1749)	Kandiye iskelesinde İsveç konsolosunun bir tercümana ihtiyaç duymasıyla Lefteri veledi Pero'nun tercüman olarak atanması.
27	39/52	28 Rebi'ülevvel 1163 (7 Mart 1750)	Golos Urmiye ve Ezdin İskelerinde konsolos yanında bir tercümana ihtiyaç duymasıyla Yorgi Kondo Veledi Dimo'nun tercüman olarak atanması.
28	40/53	Evâ'il Zilka'de 1163 (2 Ekim -11 Ekim 1750)	Narde iskelesinde konsolosun bir tercümana ihtiyaç duymasıyla Yoko Veledi Abram'in tercüman olarak atanması.
29	40/54	22 Zilka'de 1163 (23 Ekim 1750)	Narde konsolosu yanında tercüman olan Yoko veledi Abram'ın ölmesiyle yerine başka bir tercüman atanmaması şartıyla ölen tercümanın yerine Selanik iskelesinde tercüman olan Samoel veledi Yom Tomilyano'nun tercüman olarak atanması.
30	40/55	11 Muharrem 1164 (10 Aralık 1750)	Balya Badra iskelesinde konsolos vekili yanına Ohannes veledi Mişan'ın tercüman olarak atanması.
31	40/56	11 Muharrem 1164 (10 Aralık 1750)	Kıbrıs iskelelerindeki konsolos vekili yanına Zaharya Veledi Kabril'in tercüman olarak atanması.
32	40/57	27 Safer 1164 (25 Ocak 1751)	Sayda iskelesinde bulunan İsveçli tüccarların ve kaptanların işlerini görmek ve konsolosluk vergisini almak için Françe konsolosu vekil seçilmiş ve bu vekilin yanına İsveç dilini bilen bir tercümana ihtiyaç duyulması üzere Dimitri veledi Kostandi'nin tercüman olarak atanması.
33	40/58	8 Receb 1164 (2 Haziran 1751)	Sayda iskelesinde Françe konsolosu yanında tercüman olan Dimirti veledi Kostandi'nin ölmesiyle yerine Sayda iskelesi yanına başka tercüman atanmaması şartıyla Halep şehrinde İsveç konsolos vekili yanından Abdullah veledi Abram'ın tercüman olarak atanması.
34	41/59	27 Şevval 1165 (7 Eylül 1752)	Kıbrıs adasında bulunan Limasol iskelesine Tan Dimitriyoz İsveç konsolos vekili tayin edilmiştir

35	41/60	23 Zilhicce 1165 (1 Kasım 1752)	ve onun bir tercümana ihtiyacı olmasıyla Covan Veledi Mişel'in tercüman olarak atanması.
36	41/61	17 Safer 1166 (24 Aralık 1752)	Boğazhisarları iskelelerine İsveçli tüccar ve kaptanların işlerini görmek için Teodor veledi Yani'nin konsolos olarak atanması.
37	41/62	21 Safer 1166 (28 Aralık 1752)	Antalya iskelesindeki İsveçli tercümanların ve kaptanların işlerini görmek üzere bu iskelede konsolos vekili tayin edilmişti bu konsolosun bir tercümana ihtiyaç duyması ile Kostandi veledi Yani'nin tercüman olarak atanması.
38	41/63	23 Cemâziyelevvel 1166 (28 Mart 1753)	Akka iskelesinde konsolos vekili bir tercümana ihtiyacı ile Yorgi veledi Pano'nun tercüman olarak atanması.
39	42/64	23 Cemâziyelevvel 1166 (28 Mart 1753)	Antalya iskelesinde konsolos vekili yanında tercüman olan Kostandi veledi Yani ölümüyle yerine Medine şehrinde İsveç konsolos vekili yanında tercüman olan Ferecullah veledi Corci'nin atanması.
40	42/65	14 Safer 1168 (30 Kasım 1754)	Akka iskelesinde konsolos vekili yanında tercüman olan Yorgi veledi Pano'nun ölümüyle yerine Halep şehrinde İsveç konsolos yanında tercüman olan Noma veledi Kerme Beleri'nin tercüman olarak atanması.
41	42/66	Evâ'il Rebi'ulevvel 1168 (16 Aralık-25 Aralık 1754)	Kandiye iskelesinde İsveç konsolos vekili yanında tercüman olan İstefani Lefteri veledi Petro'nun ölmesiyle yerine Petro veledi İstefani Lefteri'nin tercüman olarak atanması.
42	42/67	7 Receb 1168 (19 Nisan 1755)	Girid adasında bulunan Kandiye iskelesinde tercüman olan Petro veledi İstefani Lefteri'nin tercümanlık berâtının yenilenmesi.
43	42/68	28 Receb 1168 (10 Mayıs 1755)	Selanik ve ona bağlı iskelelerde konsolos olan Karlos Delon'un konsolosluk hizmetini bırakmasıyla yerine İsveçli Mark Antuvan Delo'nun konsolos olarak atanması.
44	42/69	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	Sakız iskelesinde konsolos olan Demetriyos Peyano konsolosluk hizmetini bırakmasıyla yerine kendi milletlerinden Loran Belaşın 'in konsolos olarak atanması.
45	42/70	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İsveç elçisi De Selsin'in yanında bulunan tercümanı Ba'dasar veledi Murad tercümanlık hizmetini bırakmasıyla yerine Mıgırdiç veledi Artin'in tercüman olarak atanması.
46	43/71	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	Selanik konsolos yanında tercüman olan Samogi veledi Yom Tomilyano'nun tercümanlık berâtının yenilenmesi.
47	43/72	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İsveç elçisi De Selsin yanında baş tercüman olan Yakob Veledi İlya'nın tercümanlık berâtının yenilenmesi.
48	43/73	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İsveç elçisi De Selsin yanında ikinci tercüman olan Yasef veledi Baroh'un tercümanlık berâtının yenilenmesi.
49	43/74	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İsveç elçisi De Selsin yanında ikinci tercüman olan Mosan veledi Cercis'in tercümanlık berâtının yenilenmesi.
			İsveç elçisi De Selsin yanında tercüman olan Baroh veledi Abram'ın tercümanlık berâtının yenilenmesi.

50	43/75	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İsveç elçisi De Selsin yanında tercüman olan Nekor veledi Saden'in eski tercümanlık berâtının yenilenmesi.
51	43/76	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	Mısır İskenderiyesinde tercüman olan Yakob Bongil veledi Yakob'un tercümanlık berâtının yenilenmesi.
52	44/77	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İzmir şehrinde tercüman olan Avanis veledi Moracan'ın tercümanlık berâtının yenilenmesi.
53	44/78	18 Şevval 1168 (28 Temmuz 1755)	İzmir şehrinde konsolos yanında ikinci tercüman olan Kiryako de Kostale'nin tercümanlık berâtının yenilenmesi.
54	44/79	12 Cemâziyelâhir 1168 (26 Mart 1755)	Halep şehrinde tercüman olan Fercullah veledi Hama'nın tercümanlık berâtının yenilenmesi.
55	44/80	12 Cemâziyelâhir 1168 (26 Mart 1755)	Halep şehrinde tercüman olan Abdullah veledi Abram'ın tercümanlık berâtının yenilenmesi.
56	44/81	12 Cemâziyelâhir 1168 (26 Mart 1755)	Halep şehrinde tercüman olan Ferecullah veledi Corci'nin tercümanlık berâtının yenilenmesi.
57	44/82	12 Cemâziyelâhir 1168 (26 Mart 1755)	Halep şehrinde tercüman olan Noma veledi Kerme Beleri'nin tercümanlık berâtının yenilenmesi.
58	45/83	12 Cemâziyelâhir 1168 (26 Mart 1755)	Balya Badra iskelesinde tercüman olan Ohannes veledi Mişan'ın tercümanlık berâtının yenilenmesi.
59	45/84	2 Safer 1169 (7 Kasım 1755)	Boğazhisarları iskelesinde konsolos olan Teodor veledi Yani'nin konsolosluk berâtının yenilenmesi.
60	45/85	3 Rebi'ülevvel 1169 (7 Aralık 1755)	İsveç elçisi yanına tercüman olarak Simon Alof veledi İsak'ın atanması.
61	45/86	16 Cemâziyelevvel 1169 (17 Şubat 1756)	Sakız iskelesinde konsolos yanında Abram veledi Simon'un tercüman olarak atanması.
62	45/87	17 Receb 1169 (17 Nisan 1756)	Boğazhisarları iskelesinde konsolos yanına Abraham veledi Arotin'in tercüman olarak atanması
63	45/88	Gurre-i Ramazan 1169 (30 Mayıs 1756)	Golos Urmiye Ezdin iskelelerinde bulunan konsolos olan Cozeb Bartolomyo'nun (Cozi Bartolomiyo?) konsolosluk berâtının yenilenmesi.
64	45/89	Gurre-i Ramazan 1169 (30 Mayıs 1756)	Golos Urmiye Ezdin tarafları iskelerinde tercüman olan Yorgi Kondo veledi Dimo'nun tercümanlık berâtının yenilenmesi.
65	46/90	10 Ramazan 1169 (8 Haziran 1756)	Kıbrıs adası iskelelerinde tercüman olan Zaharya veledi Kabril'in tercümanlık berâtının yenilenmesi.
66	46/91	10 Ramazan 1169 (8 Haziran 1756)	Kıbrıs adasında bulunan Limasol iskelesinde tercüman olan Covanni veledi Mişel'in tercümanlık berâtının yenilenmesi.
67	46/92	22 Zilka'de 1169 (18 Ağustos 1756)	Atina iskelesine İsveçli Asperidon Lagosti veledi Nikolo'nun konsolos olarak atanması.
68	46/93	17 Şevval 1169 (15 Temmuz 1756)	Hanya iskelesinde konsolos olan Demiyoz(Demoyiz) Kostantin'in konsolosluk berâtının yenilenmesi.
69	46/94	17 Şevval 1169 (15 Temmuz 1756)	Hanya iskelesinde tercüman olan Cuda Demoyiz Kostantin'in tercümanlık berâtının yenilenmesi.
70	46/95	17 Şevval 1169 (15 Temmuz 1756)	Selanik iskelesinde tercüman olan Samuyel Ederti yerine Pandeziz Mimhuzaker'in tercüman olarak atanması.

71	46/96	23 Şevval 1170 (11 Temmuz 1757)	Sakız iskelesinde konsolos olan Loran Belaşın ölmesiyle yerine Ekinas veledi Loran Belaşın'ın konsolos olarak atanması.
72	47/97	Evâsıt Şevval 1170 (29 Haziran-8 Temmuz 1757)	İsveç elçisinin yanında tercüman olan Baroh veledi Abram'ın ölmesiyle yerine Avadik veledi Arotin'in tercüman olarak atanması.
73	47/98	8 Rebi'ülevvel 1172 (9 Kasım 1758)	Halep şehrinde tercüman olan Nume veledi Germebeleri'nin tercümanlık berâtının yenilenmesi.
74	47/99	20 Rebi'ülâhîr 1172 (21 Aralık 1758)	İsveç elçisinin yanında tercüman olan Musan veledi Cercis'in tercümanlık berâtının yenilenmesi.

4.1. DEFTER İKİNCİ KISIM

Tablo 4.2: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri İkinci Kısım Hüküm Özetleri

Sayfa/ Hüküm	Tarihler H. (M.)	Konu-Özet	
1	123/311	Evâhir Safer 1148 (13 Temmuz-21 Temmuz 1735)	İsveç beyzadelerinden Baron Honkin ve Komser Karlson'a ahidnâme şartları gereği belgelerinin verilmesi. İsveçli Aştıyom isimli kaptandan yüzde üç gümrük alınması.
2	123/312	Evâhir Safer 1148 (13 Temmuz-21 Temmuz 1735)	Aştıyom isimli kaptanın İzmir'e bir kıta kalyon meta ve eşya ile İzmir'de ticaret yapmasına engel olunmaması ve işleri için Hakston isimli İsveçlinin konsolos vekili tayin edilmesi.
3	123/313	Evâ'il Rebi'ülevvel 1148 (22 Temmuz-31 Temmuz 1735)	Elçi ve adamları için 3 bin hamr satın alınması ve evlerine nakli.
4	124/314	Evâ'il Rebi'ülevvel 1148 (22 Temmuz-31 Temmuz 1735)	İsveçliler için yol hükmü.
5	124/315	Evâhir Receb 1148 (7 Aralık -16 Aralık 1735)	Müste'menlerden yüzde üç gümrük alınması.
6	124/316	Evâsıt Receb 1149 (15 Kasım-24 Kasım 1736)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
7	124/317	Evâsıt Receb 1149 (15 Kasım-24 Kasım 1736)	İsveç beyzadeleri yanlarında baş tercüman olana iki bin ikinci tercüman bin medre hamr satın alınması ve nakledilmesi.
8	124/318	Evâsıt Receb 1149 (15 Kasım-24 Kasım 1736)	İsveç beyzadeleri kendileri ve adamları için hamr nakletmesi.
9	125/319	Sayfa üstü hüküm tarihi: Gurre-i Safer 1155 /7Nisan 1742	Sayfa üstü: Adı geçen iskelelerde yüzde üç gümrük vergisi ve üç yüz akçe selametlik vergisi dışında başka bir vergi talep olunması yasaktır. İsveç elçisi iltimasıyla Mısır Valisine ve İskenderiye kadısına ferman yazılmıştır.
10	125/320	319:Evâsıt Zilka'de 1150 (2 Mart – 11 Mart 1738)	319.Hüküm: İsveçli kaptanlardan yüzde üç gümrük dışında bir şey istenmemesi.
11	125/321	Evâsıt Zilka'de 1150 (2 Mart – 11 Mart 1738)	İsveçli tüccara yol hükmü.
12	125/321	Evâhir Zilhicce 1150 (11 Nisan-20 Nisan 1738)	İsveç kaptanlarından Askapom'a izn-i sefine verilmesi.
13	126/323	Fi tarihi mezbur	Lehli Petroski Türkçe bilmeyip gitmesinde zorluk çıkartılmasından dolayı İsveç tebalarından Alasil Nikon isimli bir kişinin maiyetine atanması.
14	126/324	Evâsıt Cemâziyelevvel 1151 (27 Ağustos -5 Eylül 1738)	Müste'menin öldüğü bildirilip mirasına ahidnâme şartlarına uygun muamele edilmesi.
15	126/325	Evâ'il Zilhicce 1151 (12 Mart-21 Mart 1739)	İsveç kaptanlarından Askapom için izn-i sefine verilmesi.
16	126/326	Evâhir Safer 1151 (10 Haziran-18 Haziran 1738)	İsveç kaptanlarından Bakman için izn-i sefine verilmesi.
17	126/327	Evâhir Rebi'ülahir 1153 (16 Temmuz-24 Temmuz 1740)	İsveç kaptanlarından Vamağraman için izn-i sefine verilmesi.

17	127/328	Evâhir Şa'bân Sene 1152 (23 Kasım-1 Aralık 1739)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
18	127/329	Evâ'il Zilhicce 1153 (17 Şubat-26 Şubat 1741)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
19	127/330	Evâ'il Zilhicce 1153 (17 Şubat-26 Şubat 1741)	Baş tercümana iki bin medre hamr için yazılmıştır.
20	127/331	Evâ'il Zilhicce 1153 (17 Şubat-26 Şubat 1741)	İkinci tercümana bin medre hamr için yazılmıştır.
21	127/332	Evâ'il Ramazan 1153 (20 Kasım-29 Kasım 1740)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
22	127/333	Receb Sene 1554 (Eylül-Ekim 1741)	Baş tercümana iki bin medre şarap için yazılmıştır.
23	127/334	Receb Sene 1554 (Eylül-Ekim 1741)	İkinci tercümana bin medre şarap için yazılmıştır.
24	128/335	Evâsıt Receb 1154 (22 Eylül -1 Ekim 1741)	İsveçli tüccarlardan yüzde üç gümrük dışında başka bir şey istenmemesi.
25	128/336	Evâ'il Cemâziyelevvel 1155 (4 Temmuz -13 Temmuz 1742)	Halepten İstanbul'a göç edip hala İsveç elçilerinin yanında tercümanlığa devam eden Mosi Veledi Cercis'e saldırılıp rahatsız edilmesi.
26	129/337	Evâhir Şevval 1155 (19 Aralık- 27 Aralık 1742)	Narde iskelesinde konsolos olan Nikoli Franco'nun Mizistre Sakinlerinden Dimitri Dakravana'dan bin beş yüz, Malolu Onlo'dan beş yüz kuruş alacak hakkı olması.
27	129/338	Gurre-i Cemâziyelevvel 1156 (23 Haziran 1743)	İsveç kaptanlarından Corci Donbar için izn-i sefine verilmesi.
28	129/339	Evâsıt Cemâziyelevvel 1156 (3 Temmuz-12 Temmuz 1743)	İsveç elçisine satın aldıkları zahireyi taşımaları için Çekelve satın almalarına izin verilmesi.
29	129/340	Evâhir-i Ramazan 1156 (8 Kasım-17 Kasım 1743)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
30	129/341	Evâhir Zilka'de 1156 (6 Ocak-15 Ocak 1744)	Narde İskelesinden İsveç konsolosu olan Raskalı Nikol Franco veledi Mihail'in eşya ve malına el koyan Seyit Mehmet Sait'in konsolostan yüzde üç gümrük dışındışında bir şey talep etmemesi.
31	130/342	Evâsıt Rebi'ülâhir 1157 (24 Mayıs-2 Haziran 1744)	Bir kere gümrük ödeyip eda tezkiresi alan tüccarın, başka iskele ve şehirde mal satmak istediğinde tekrar gümrük istenmemesi.
32	130/343	Evâsıt Rebi'ülâhir 1157 (24 Mayıs-2 Haziran 1744)	İsveçli hizmetinde görev yapan Lehli Nikol için yol hükmü.
33	130/344	Evâsıt Rebi'ülâhir 1157 (24 Mayıs-2 Haziran 1744)	Narde Konsolosu Dasfali Nikola Franko'nun Koloz gümrük emini Mehmet Ağa tarafından yüzde üç gümrük vergisi dışında vergi talebiyle rencide edilmesi.
34	130/345	Evâsıt Rebi'ülâhir 1157 (24 Mayıs-2 Haziran 1744)	Narde'de İsveç konsolosu olan Dasfali Nikola Franko hizmetinde olan hizmetkârların cizye talebiyle rencide edilmesi.
35	131/346	Evâhir Cemâziyelâhir 1157 (1 Ağustos-9 Ağustos 1744)	Macar tercüman Aleksî Tedri'nin Boğdan voyvodası olan Mihail voyvoda ile arasında borç anlaşmazlığı.

36	131/347	Evâsıt Ramazan 1157 (18 Ekim-27 Ekim 1744)	İzmir’de tüccar Germen’in bir kişi at için binici, bir kişi tercüman ve bir hizmetkârının taşrada altı kişi tarafından tüfekle saldırıya uğraması.
37	131/348	Evâhir Şevval 1157 (27 Kasım-5 Aralık 1744)	İsveç kaptanlarından Olovs? Berlina Dali?’nin Konfordiya isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
38	131/349	Evâhir Zil’kade 1157 (26 Aralık-4 Ocak 1745)	Elçi ve adamlarının 140 re’s kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
39	131/350	Evâhir Rebi’ülevvel 1158 (23 Nisan-2 Mayıs 1745)	İzmir’de İsveçli taciri öldüren dokuz kişi eşkiyadan dört kişi yakalanmış diğer beş kişi kaçmıştır. Kaçan eşkiyadan diğer tacirlerin korunması.
40	131/350	Mükerrer. Evâhir Rebi’ülahir 1158 (23 Mayıs-31 Mayıs 1745)	Mirahur tabir edilen bir kişiye ve hizmetkârlarına yol hükmü.
41	132/351	Evâsıt Şevval Sene 1158 (6 Kasım-15 Kasım 1745)	Elçi hizmetinde bulunan mirahura yol hükmü.
42	132/352	21 Şevval 1158 (16 Kasım 1745)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
43	132/353	21 Şevval 1158 (16 Kasım 1745)	Baş tercüman olanlar iki bin medre hamr verilmesi.
44	132/354	21 Şevval 1158 (16 Kasım 1745)	İkinci tercümana bin medre hamr verilmesi.
45	132/355	21 Şevval 1158 (16 Kasım 1745)	Elçi ve adamlarının 140 re’s kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
46	132/356	Evâsıt Zilka’de 1158 (5 Aralık-14 Aralık 1745)	İsveç kaptanlarından Enriko Plat’ın La Prenses Olrika isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
47	132/357	Evâhir Rebi’ülahir 1159 (13 Mayıs-21 Mayıs 1746)	İsveç kaptanlarından Tomas Doglas’ın Adolf Frederik Gosta isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
48	132/358	Evâ’il Cemâziyelevvel Sene 1159 (22 Mayıs-31 Mayıs 1746)	Edvard Yepin ve Bas Berkim Etvayi ve onlarla birlikte gidecek olan Sifal isimli adamına yol hükmü.
49	133/359	Evâ’il Cemâziyelâhir 1159 (21 Haziran-30 Haziran 1746)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
50	133/360	Fi tarih-i mezbur	Baş tercüman olana iki bin medre hamr verilmesi.
51	133/361	Fi tarih-i mezbur. Evâsıt Cemâziyelâhir 1159	İkinci tercüman olana bin medre hamr verilmesi.
52	133/362	(1 Temmuz-10 Temmuz 1746)	Halep şehrine Françe konsolosu Vered’in konsolos vekili olarak atanması.
53	133/363	Evâhir Cemâziyelâhir 1159 (11 Temmuz-19 Temmuz 1746)	İsveç kaptanlarından Martin Mok İngiltere’den İskenderun iskelesine oradan Halep’e ulaştırılmak üzere İngiliz tüccarlar için çuka yüklemiştir. Geminin konsolosluk hakkı İngiltere tarafından istenmiştir. İsveçli kaptanın konsolosluk hakkını İsveç konsolosuna verilmesinin bildirilmesi.
54	133/364	Evâ’il Rebi’ülevvel 1160 (13 Mart -22 Mart 1747)	İskenderiye’de France konsolosu olan Anton Tasin’in İsveç konsolos vekili olarak atanması.
55	134/365	Evâhir Şevval 1160 (26 Ekim-3 Kasım 1747)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
56	134/366	Fi tarihi mezbur	Baş tercüman olanlara adı geçen sene için iki bin

57	134/367	Fi tarihi mezbur	medre şarabın verilmesi.
58	134/368	Evâhir Şevval 1160 (26 Ekim-3 Kasım 1747)	İkinci tercüman olanlara adı geçen sene için bin medre şarabın verilmesi. Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
59	134/369	Evâhir Zilhicce 1160 (24 Aralık 1747-1 Ocak 1748)	İzmir'de Palmo isimli tacir İsveç'ten getirdiği demirden üç yüz kantar demiri bölüp Mısır İskenderiyesine ortağı olan Can Batsred'ya göndermek istemiştir. İskenderiye'ye vardığında İskenderiye gümrük emni tarafından Abram Avan isimli tüccarın elinde olan eda tezkiresine itibar edilmeyip demirin bir miktarına el konulup ahidnameye aykırı olarak yüzde sekiz gümrük talep edilmiş bu tüccara zulüm edilmiştir.
60	135/370	Evâ'il Muharrem 1161 (2 Ocak-11 Ocak 1748)	Narde İskeleyesinde konsolos olan Nikoli Franko isimli konsolos Yenişehir sakinlerinden Monla Mehmet, Monla Ahmet ve Mehmet isimli kişilere iki bin iki yüz otuz kuruş borç vermiş meblağdan ancak beş yüz kuruş alabilmiştir. Kalanın tahsil edilmesi istenmiştir.
61	135/371	Evâhir Safer 1161 (20 Şubat-29 Şubat 1748)	İsveç kaptanlarından Olak Sansoy'un Anna Katerina isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
62	135/372	Evâhir Rebi'ülevvel 1161 (21 Mart-30 Mart 1748)	İsveç beyzadelerinden Danyel Frederik Kiltram ve Karlo Frederik Kiltram için yol hükmü.
63	135/373	Evâhir Rebi'ülevvel 1161 (21 Mart-30 Mart 1748)	İsveç kaptanlarından Yohan Lonkren'e izn-i sefine verilmesi.
64	135/374	Evâhir Muharrem 1162 (11 Ocak-20 Ocak 1749)	Hanya İskeleye tercümanı Codada Moiz Konstantin hizmetkârlarından İlya veledi Katri'ye yol hükmü.
65	136/375	Evâsıt Cemaziyelevel? 1162 (29 Nisan-8 Mayıs 1749)	İsveçli Margos Biyorlenk isimli doktor ve işleri için bir kişi hizmetkârına yol hükmü.
66	136/376	Evâhir Receb 1162 (7 Temmuz-16 Temmuz 1749)	İsveç elçilerinin kendileri için 7 bin medre hamrın satın alınması ve nakledilmesi.
67	136/377	16 Ramazan 1162 (30 Ağustos 1749)	Girit adasına France konsolosu De Flaratyo'nun İsveç konsolos vekili olarak atanması.
68	136/378	Evâ'il Zilka'de 1162 (13 Ekim-22 Ekim 1749)	İsveç kaptanlarından Solensk Mozi'nin Stokholm isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
69	136/379	Evâhir Zilhicce 1162 (2 Aralık-10 Aralık 1749)	Kandiye İsveç konsolos vekili yanında tercüman olan İstefan Lefteri'nin konsolosun işleri için Kandiye'de ikamet ederken saldırıya uğramaması.
70	137/380	Evâsıt Rebi'ülevvel 1163 (18 Şubat-27 Şubat 1750)	İsveçli Hasel Kirde isimli doktor bir kişi müste'men hizmetkârına yol hükmü.
71	137/381	Evâhir Rebi'ülevvel 1163 (28 Şubat -9 Mart 1750)	Mısır İskenderiyesi'nde oturan France konsolosu konsolos vekilinden gümrükçü Abram Arok isimli Yahudi gümrük emininin konsolota haklarını gasp etmeye çalışması.
72	137/382	Evâhir Şa'bân 1163 (26 Temmuz- 3 Ağustos 1750)	İskenderiye'ye İsveç konsolosu atanana kadar yerine gönderirken Hasel Kisre isimli İsveçlinin geçici olarak atanmasına müdahale edilmemesi. Hüküm altı yazı: Bahsedilen konsolos vatanına geri dönmekle yerine ihraç için vekâlet emri yazılmıştır.
73	137/383	Evâhir Şa'bân 1163	Evâhiri-Cemâziyelevvel Sene 1171 (31 Ocak-9 Şubat 1758 Kıbrıs iskelelerinde İsveç konsolos vekili olan

		(26 Temmuz-3 Ağustos 1750)	Gabrola Moyergadi isimli İsveçli konsolos vekili olarak atanması.
74	137/384	Evâ'il Muharrem 1164 (30 Kasım- 9 Aralık 1750)	Yanya iskelesine Niklopol isimli konsolos vekili atanması.
75	138/385	Evâ'il Safer 1164 (30 Aralık 1750-8 Ocak 1751)	Ohannes veledi Mişan isimli tercüman vekilinin Halep iskelesine atanması.
76	138/386	Evâhir Safer 1164 (19 Ocak-27 Ocak 1751)	Sayda iskelesinde France konsolosu olan Gotya'nın İsveç konsolos vekili olarak atanması.
77	138/387	Evâhir-i Cemâziyelevvel 1164 (17 Nisan-26 Nisan 1751)	İzmir'de Palmo ve Hebe isimli tüccarlar mallarının yüzde üç gümrüğünü ödeyip, eda tezkiresini aldıktan sonra malları Antalya'daki ortağı Pastör'e tezkere ile gönderdiğinde tekrar gümrük istenmemesi.
78	138/388	Evâsıt Şa'bân 1164 (4 Temmuz- 14 Temmuz 1751)	İsveçli olanlara ve yasakçalarına yol hükmü.
79	139/389	Evâsıt Şa'bân 1164 (4 Temmuz-14 Temmuz 1751)	Urmiye ve Golos iskelelerinde tercüman olan Yorgi Kondo veledi Dimo'ya, Astimol veledi Nikole isimli kişi Arnavud sekbani gönderip tercümanın konağını basıp öldürmek kastı ile saldırmıştır. Gasp edilen eşyanın tercümana iade edilmesi ve tercüman sıhhatinin bildirilmesi istenmektedir.
80	139/390	Evâhir Şa'bân 1164 (15 Temmuz-23 Temmuz 1751)	Urmiye ve Golos iskelelerinde tercüman olan Yorgi Kondo veledi Dimo'ya, Astimol veledi Nikole isimli kişi Arnavud sekbani gönderip tercümanın konağını basıp öldürmek kastı ile saldırmıştır. Gasp edilen eşyanın tercümana iade edilmesi ve tercüman sıhhatinin bildirilmesi istenmektedir. Adı geçen iskelede bulunan konsolos tüccarın güvenlik ve rahatlarının bozulduğu belirtilmiş voyvodadan emin ve rahatlarının sağlanacağını bildirilmesi için yazılmıştır.
81	139/391	Evâ'il Rebi'ülevvel 1165 (18 Ocak-27 Ocak 1752)	İzmir'de bulunan İsveç tüccarından Palmo ve Heye'nin simsarları olan Revail ve Oyerhesav ve Daniel ve İshak Alkasi isimli dört nefer simsarlar suçlanmış ve zarar görmüşlerdir. İsveçlinin bezzirganları, adamları, tercümanları ve simsarları kadıdan hüccet alarak davalarının hüccete göre görülmesi.
82	140/392	Evâhir Reb'ülevvel 1165 (7 Şubat-16 Şubat 1752)	Palmo ve Hiye isimli iki İsveç bezirgânlarının adamı Yuhan Torenzi için yol hükmü.
83	140/393	Evâsıt-ı Ramazan 1165 (23 Temmuz-1 Ağustos 1752)	Limasol iskelesinde Han Dimitriyoz İsveçli konsolos vekili olarak atanması.
84	140/394	Evâhir Ramazan 1165 (2 Ağustos-11 Ağustos 1752)	Sayfa kenarı: Emr-i şerif verilerek İsveç elçileri konsolos ikameti uygun olan yerlerde konsolos tayin olanların yerlerine başkalarını almak istedikleri kimse mani olmasın diye yazılmıştır.
85	140/395	Evâhir Şevval 1165 (1 Eylül -9 Eylül 1752)	İsveç kaptanlarından Plat'ın Olrika isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
86	141/396	Evâ'il-i Zilhicce 1165 (10 Ekim-19 Ekim 1752)	Boğazhisarlarında İsveç elçisini vekili olarak bulunan France konsolosu olan Kabro'nun Sebatay Haim isimli adamı konsolos vekilinin yanında hizmetle meşgul iken hizmeti engellenmemesi.
87	141/397	Evâ'il Zilhicce 1165	Antalya iskelesine Françe konsolosu Pastör Françelli'nin konsolos vekili olarak atanması.
			Elçinin tercümanlarına ve tabi olanlarına gerektiği

		(10 Ekim-19 Ekim 1752)	kadar sıkmalık üzümün satın alınıp evlerine nakledilmesi.
88	141/398	Evâhir Zilhicce 1165 (30 Ekim-7 Kasım 1752)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
89	141/399	Evâsıt Muharrem 1166 (18 Kasım-27 Kasım 1752)	İzmir'de ticaret için bulunan İsveç bezirgânlarından Palmo ve tüccar Seyyid Kasım arasında alacak davası.
90	142/400	Evâhir Muharrem 1166 (28 Kasım-7Aralık 1752)	Akka iskelesinde Cozef Blan'ın İsveç konsolos vekili olarak atanması.
91	142/401	Evâhir-i Muharre 1166 (28 Kasım-7Aralık 1752)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
92	142/402	Evâsıt Rebi'ülevvel 1166 (16 Ocak-25 Ocak 1753)	İsveçli İstefan Şekre ve Alber Frederik Lezorof isimli iki kişi ile birlikte iki müste'men hizmetkârına yol hükmü.
93	142/403	Evâsıt-ı Rebi'ülevvel 1166 (16 Ocak-25 Ocak 1753)	İsveçli İstefan Şekre ve Alber Frederik Lezorof isimli iki kişi ile birlikte iki müste'men hizmetkârına yol hükmü.
94	143/404	Evâhir Rebi'ülevvel 1166 (26 Ocak-4 Şubat 1753)	Selanik İsveç konsolos tercümanı Samuel Orti ve hizmetkârı Abram oğlu Yude için yol hükmü.
95	143/405	Evâhir Rebi'ülevvel 1166 (26 Ocak-4 Şubat 1753)	Bir sureti yine adı geçen tercümanın diğer hizmetkârı Oshil oğlu Yude için açıklanan şartlarda başka emr-i şerif yazılmıştır.
96	143/406	Evâsıt Cemâziyelâhir 1166 (15 Nisan-24 Nisan 1753)	Kasım bin Mehmed ile müstemem Edmond Nalmo ile davasının konsolos ve tercümanların hazır bulunarak görülmesi.
97	144/407	Evâsıt Cemâziyelâhir 1166 (15 Nisan-24 Nisan 1753)	Selanik iskelesinde tercüman olan Samogi veledi Yom Tomilyano'nun işlerini görmek için hizmetkârı Moize Grain veledi Salmon Graini'ne yol hükmü.
98	144/408	Evâsıt Ramazan 1166 (12 Temmuz-21 Temmuz 1753)	Selanik iskelesinde tercüman olan Samogi veledi Yom Tomilyano isimli tercümanın hizmetkârı Yako veledi İshak'tan cizye talep edilmesi.
99	144/409	Evâsıt Zilhice 1166 (9 Ekim-18 Ekim 1753)	Elçi ve adamlarının sıkmalık üzüm satın alıp evlerine nakletmesi.
100	145/410	Evâhir Rebi'ülevvel 1167 (16 Ocak-25 Ocak 1754)	Akka İskelesine İsveç konsolos vekili tayin olan Cozef Blan hizmetinden hoşnut olunmayıp konsolos vekâletinden alınıp verilen emrin kaydı silinmesi için yazılmıştır.
101	145/411	Evâhir-i Safer 1167 (18 Aralık-26 Aralık 1753)	Elçinin yanında tercüman olan Marok veled-i Abram'ın Avram veled-i Mazliyan isimli hizmetkârı için yol hükmü.
102	145/412	Evâsıt Receb 1167 (4 Mayıs-13 Mayıs 1754)	Terkin: Tercümanın Osmanlı reayasından olduğu belirlenmiş olduğu için berâti iptal edilmiştir. Terkin:Üstü çizilmiş
103	145/413	Evâsıt-ı Receb 1167 (4 Mayıs-13 Mayıs 1754)	Nakşa iskelesinde Baron Delastik de Vigoros'un konsolos vekili olarak atanması.
104	145/414	Evâhir Receb 1167 (14 Mayıs -23 Mayıs 1754)	Elçi tercümanı Nikol Veled-i Saden'in hizmetkârı Danil Veled-i Haçader'e yol hükmü.
105	145/415	Evâhir-i Zilkaade 1167 (9 Eylül-18 Eylül 1754)	Elçinin hizmetkârı Kostantin Rolo için yol hükmü.
		Aynı rakamla numaralandırılmış diğer hüküm: Evâsıt Zilka'de	Narde'de İsveç konsolosu olan Nikole Franko veledi Samayil isimli konsolosun Zirohle köyünden Papano Yoti Kanoso veled-i Baba Edri, Zinderor köyü sakinlerinden Olganber veledi Lond isimli kişilerden yirmi dört bin kuruş alacağı vardır. Papano Yoti ölmüştür. Borcu mirasçılarının ödemesi

		1167 (30 Ağustos -8 Eylül 1754)	istenmiştir.
106	146/416	Evâsıt Zilka'de 1167 (30 Ağustos -8 Eylül 1754)	İsveç elçisi arzuhalidir. İsveç kaptanlarından Aryon Askalin? İsimli kaptan bulunduğu Olornika Eleonore ismiyle anılan gemisine adet olduğu üzere emr-i şerif yazılmıştır.
107	146/417	Evâsıt Zilka'de 1167 (30 Ağustos -8 Eylül 1754)	Narde'de İsveç konsolosu olan Asa Nikola Franko veledi Mihail isimli konsolos İnebahtı kazası sakinlerinden Estimati Kondoblo isimli kişiden bin kuruluş alacağı olup istediğinde zorluk çıkarması.
108	146/418	Evâhir-i Zilka'de 1167 (9 Eylül-18 Eylül 1754)	Narde'de İsveç konsolosu Asa Nikola Franko veled-i Mihail isimli konsolos, Selanik'te oturan Hayim Sason isimli Yahudi'den Bin yüz eli kuruluş alacak hakkı olup, borcunu istediğinde zorluk çıkması.
109	146/419	Evâhir Zilka'de 1167 (9 Eylül-18 Eylül 1754)	Narde'de İsveç konsolosu Nikola Franko veled-i Mihail isimli konsolos, Manastır'da oturan tüccarlardan Monla İbrahim'den bin altı yüz seksen kuruluş alacak hakkı olup, borcunu istediğinde zorluk çıkması.
110	146/420	Evâhir Zilka'de 1167 (9 Eylül-18 Eylül 1754)	Narde'de İsveç konsolosu Nikola Franko veledi Mihail isimli konsolos, İnebahtı kazasına bağlı tüccarlardan (evrakta isim boş) isimli kişiden bin kuruluş alacak olup borcu istediğinde zorluk çıkması.
111	146/421	Evâ'il Muharrem 1168 (18 Ekim-27 Ekim 1754)	Elçi ve adamlarının altmış yük üzümü satın alıp evlerine nakletmesi.
112	146/422	Evâ'il Muharrem Sene 1168 (18 Ekim 1754-27 Ekim 1754)	Narde konsolosu Nikola Franko ve tercümanları Karlı ili sakinlerinden Yafi Kolmi ve Nikofelo Kocma isimli zimmiler birbirlerine kefil olarak on iki bin kuruluş borç almışlardır. Konsolos alacak hakkını istediğinde zorluk çıkarılması.
113	146/423	Tarih 2	Narde'de İsveçli konsolos olan Nikola Franco'nun üç kişi hizmetkârına yol hükmüdür.
114	147/424	Evâ'ili Muharrem 1668 (18 Ekim 1754-27 Ekim 1754)	Adı geçen konsolosun üç kişi müste'men hizmetkârıyla işlerini görmelerine engel olunmaması için yazılmıştır.
115	147/425	Evâsıt Safer 1168 (27 Kasım-6 Aralık 1754)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
116	147/426	Evâ'il Receb Sene 1168 (13 Nisan-22 Nisan 1755)	İsveç kaptanlarından Arot Balsın'ın Lisa Kolaspo isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
117	147/427	Evâ'il Şa'bân 1168 (13 Mayıs-22 Mayıs 1755)	İsveç kaptanlarından Corci Ros'un Furtuba isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
118	147/428	Evâ'il Şa'bân 1168 (13 Mayıs-22 Mayıs 1755)	Narde konsolosu Nikola Frenko veledi Mihail, Cevati ve Pavlo Koşari isimli zimmilere bin iki yüz kuruluş borç vermiştir. Alacaklı oldukları öldüğünden dolayı mirasçıları İspilyo ve Zakiri Koşiro isimli kişilerin borcu terekeden vermesi istenmiştir.
119	147/429	Evâ'il Şa'bân 1168 (13 Mayıs-22 Mayıs 1755)	Narde konsolosu Nikola Franko veledi Mihail El Hac Abdi ağa ismiyle anılan kişiye iki bin yüz kırk kuruluş borç vermiştir. Alacak hakkını istediğinde zorluk çıkması.
			Narde konsolosu Nikola Franko veledi Mihail konsolosun ortağı Narde sakinleri kocabaşlarından Yani Galomi ve Sefogli Koçka'ya on iki bin kuruluş

			borç vermiştir. Alacak hakkını istediğine zorluk çıkması.
120	147/430	Evâ'il Şa'bân 1168 (13 Mayıs-22 Mayıs 1755)	Narde'de İsveç konsolosu olan Nikola veledi Mihail Narde sakinlerinden Sratdomor Kopni isimli zımmilere on iki bin seksen kuruş borç vermiştir. Konsolos alacak hakkını istediğinde zorluk çıkması.
121	148/431	Evâ'il Şa'bân 1168 (13 Mayıs-22 Mayıs 1755)	Narde'de İsveç konsolosu olan Nikola veledi Mihail, Narde tüccarlarından Monla İbrahim'e bin altı yüz seksen kuruş borç vermiştir. Alacak hakkını istediğinde konsolosa zorluk çıkarılmıştır.
122	148/432	Evâ'il Zilka'de 1168 (1 Ağustos -18 Ağustos 1755)	Selanik iskelesinde konsolos yanında tercüman olan Samugel Molyano'nun haksız yere hapse atılması.
123	148/433	5 Zilhicce Sene 1168 (12 Eylül 1755)	Elçi ve adamlarının altmış yük sıklık üzümlü satın alıp evlerine nakletmesi.
124	148/434	Evâ'il Muharrem 1169 (7 Ekim-16 Ekim 1755)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi
125	148/435	Evâ'il Safer 1169 (6 Kasım-15 Kasım 1755)	İsveç kaptanlarından Andres Solson Kaynapa isimli kaptan ölmüştür. Ölmesi sonucu Borona Yorgen isimli bir kıta gemi, on dört adamı ve Tunus Ocağı tarafından gelen yükleriyle İstanbul'a gelip geri o tarafa gitmek istediği gemisine izn-i sefine verilmiştir.
126	148/436	Evâsıt Rebi'ülevvel 1168 (26 Aralık- 4 Ocak 1754)	Girit adasında Kandiye'de oturan tercüman İstefani Lefteri'nin ölmesiyle yerine Petro Veled-i İstefani Lefteri'nin atanması.
127	149/437	Evâ'il Muharrem 1169 (7 Ekim 1755-16 Ekim 1755)	Boğazhisarlarında elçi vekili olan konsolos Teodor'un Sitası Hayim isimli hizmetkârına zarar verilmesi.
128	149/438	Evâhir Muharrem 1169 (27 Ekim 1755-5 Kasım 1755)	İsveçlinin gemileriyle getirdikleri eşya ve mallardan bir defa ahidnâme gereği gümrüğünü vererek o eşyaları satmayarak sonra ülkede başka bir yere ve iskeleye götürmek gerekirse tekrar kendilerinden gümrük talep edilmemesi.
129	150/439	Evâhir Safer 1169 (26 Kasım- 4 Aralık 1755)	İsveç konsoloslarından Nikola Franko, Eğriboz kalesi sakinlerinden Miralay Osman Ağa'ya yüz altmış iki kuruş borç vermiştir. Kişi ödmeden önce ölmüş terekisi mirasçısı olanlara geçmiştir. Konsolos alacağını istediğinde mirasçıları ödemek istememiştir. Ölen kişinin tekesinden alacağın tamamının verilmesi için yazılmıştır.
130	150/440	Evâhir Rebi'ülevvel 1169 (25 Aralık 1755-3 Ocak 1756)	Nakşa adasında konsolos olan Bron De Difros evine giderken ada sakinlerden zımmi, konsolosa saldırmış ve kurşunla darp etmiştir ve konsolos bir saat içerisinde ölmüştür. Konsolosun canına kast eden kişinin bulunması lazım olanın yapılması için yazılmıştır.
131	150/441	Evâhir Rebi'ülevvel 1169 (25 Aralık 1755-3 Ocak 1756)	İsveçlilerin adada işlerini görmek için görevli konsolos vekili Baron De Difros sene-i mübarekte adada evine giderken sakinlerden konsolosa saldırmış ve kurşunla darp etmiş ve konsolos bir saat içerisinde ölmüştür. Durumun gereğinin araştırılması ve lazım gelenin yapılması için yazılmıştır
132	150/442	Evâ'il Rebi'ülahir 1169 (4 Ocak-13 Ocak 1756)	İsveçliden birisi borçlu ya da kefil olup kaçarsa veya iflas ederse borçludan istenip başkasından o kişinin borcu istenmemesi.
133	150/443	Evâhir Rebi'ülahir 1169 (24 Ocak-1 Şubat 1756)	İstanbul'a gelen gemi fırtınaya tutulup Limni adasına karaya oturmuştur. Kurtulan eşyalara

			gümrük emini ve zabitan el koymuştur. Malların İsveçlinin gönderdiği vekiline teslim edilmesi ve bu mallardan yağama edilen olmuşa bulunup malların tamam olarak teslim edilmesi istenmiştir.
134	151/444	Evâhir Rebi'ülâhir 1169 (24 Ocak-1 Şubat 1756)	Nakşa adasında elçinin konsolos vekili olan Baron De Difros isimli konsolos evine giderken saldırıya uğrayıp ölmüştür. Katillerin yakalanması ve mirasının mirasçılara verilmesi istenmiştir.
135	151/445	Evâsıt Cemâziyelevvel 1169 (12 Şubat-21 Şubat 1756)	Narde konsolosu Nikola Franko veledi Mihail ile Niyaki veledi Tomara ve Linardo Kalvira arasında İstanbul hıntası satışı sebebiyle ortaya çıkan anlaşmazlık.
136	151/446	Evâ'il Cemâziyelâhir Sene 1169 (3 Mart -12 Mart 1756)	Narde konsolosu Nikola Franko veledi Mihail ile Papa Niyalotin Kanomo veledi Papa Eriri ve Golgito veledi Londo birbirlerini kefil olmakla konsolosa olan borç anlaşmazlığı.
137	151/447	Evâhir Cemâziyelâhir Sene 1169 (23 Mart-31 Mart 1756)	İzmir'de Yilerde Yosem isimli tacir borç aldıktan sonra iflas etmiş ve kaçmıştır. Borç İzmir'de tercüman olan Kiryako Deskostal'den istenmiştir. Borçlu tüccar yüzünden tercümanın rahatsız edilmemesi istenmiştir.
138	152/448	Evâhir Cemâziyelâhir 1169 (23 Mart-31 Mart 1756)	İzmir'de İsveç tercümanına mahkemede ahidnameye aykırı muamele edilmesi.
139	152/449	Evâsıt Receb 1169 (11 Nisan-20 Nisan 1756)	Sakız iskelesinde tercüman olan Abram veledi Simon'a yol hükmü.
140	152/450	Evâ'il Şa'bân 1169 (1 Mayıs-10 Mayıs 1756)	Nakşe adasında İsveç konsolosu iken ölen Baron De Difros'un mirasına dışarıdan kimsenin dâhil olmaması. Karina isimli karısı ve yetimlerine mirasının kalmaması.
141	152/451	Evâsıt Şa'bân 1169 (11 Mayıs-20 Mayıs 1756)	Tercüman Barog veled-i Abram isimli tercüman ve iki kişi hizmetkârı için yol hükmü.
142	153/452	Evâ'il Ramazan Sene 1169/30 Mayıs-8 Haziran 1756	Elçi yanında tercüman olan Mıgırdıç isimli tercüman ve yakaçısı Mehmet Paşa'ya yol hükmü.
143	153/453	Evâhir Şevval 1169 (19 Temmuz-27 Temmuz 1756)	İsveç kaptanlarından Yakman'ın Konti De Tesen isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
144	153/454	Evâhir Zilka'de 1169 (17 Ağustos-26 Ağustos 1756)	Terkin: Elçi yanında tercüman olan Simon Alof veledi İsak'ın hizmetkârı Mayer veledi Naktali'den usulsüz cizye talep edilmesi.
145	153/455	Evâhir Zilka'de 1169 (17 Ağustos -26 Ağustos 1756)	Yenileme için yazılmıştır. Karinâbâd ve ve (evrakta boş) kadılarına ve kethüda yerlerine ve yeniçeri serdarlarına ve diğer zabıtlere yazılmıştır.
146	153/456	Evâsıt Safer Sene 1170 (5 Kasım-14 Kasım 1756)	Elçi ve adamlarının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi.
147	153/457	Evâhir Safer 1170 (15 Kasım 23 Kasım 1756)	Selanik'te tercüman olan Yandeziz Akra oğlu, Selanikli Sirozi Londa ve Aleksî Avta ve Yahudi Kemal veledi Poda ortak olmuşlardır. Kemal'in ölmesi ile aralarında çıkan şirketle ilgili anlaşmazlık ile ilgili dava.
148	154/458	Evâsıt Rebi'ülevvel Sene 1170 (4 Aralık-13 Aralık 1756)	Selanik iskelesi konsolosu Antuan Delo, Selanik sakinlerinden Samuel Ardin isimli Yahudi'ye borç vermiştir. Yahudinin ölmesi ile varislerin borç talep edilmiş, borç verilmek istenmemiştir.

149	154/459	Evâ'il Rebi'ülâhir 1170/ (24 Aralık 1756-2 Ocak 1757)	Hanya iskelesinde tercüman olan Codada Moiz Kostantin hizmetkârı İsak isimli bir hizmetkâra yol hükmü.
150	154/460	Evâhir Rebi'ülâhir 1170 (13 Ocak-21 Ocak 1757)	Selanik iskelesinde konsolos olan Mark Antuan Delo ve Selanik sakinlerinden Derviş Ali ile ortağı Yani Kostandi'ye beş yüz kuruş borç vermiştir. Yine ada sakinlerinden Yani Bakluva borca kefil olup ödememek için hileye başvurmuştur.
151	154/461	Evâhir Rebi'ülâhir Sene 1170 (13 Ocak-21 Ocak 1757)	Hanya iskelesi İsveç konsolos vekili yanında tercüman Petro veledi İstefani Lefteri hizmetkârı Markos İstratoyo Lozorinaki'den tercüman beratına aykırı olarak cizye talep edilmiştir.
152	155/462	Evâhir Rebi'ülâhir Sene 1170 (13 Ocak-21 Ocak 1757)	Selanik iskelesinde konsolos olan Mark Antuan Delo ve Selanik sakinlerinden Derviş Ali ile ortağı Yani Kostandi'ye beş yüz kuruş borç vermiştir. Yine ada sakinlerinden Yani Bakluva kefil olup hile ile ödemek istememiş, borcun bu kişiden alınması istenmiştir.
153	155/463	Evâhir Rebi'ülâhir Sene 1170 (13 Ocak-21 Ocak 1757)	Girit adası Kandiye iskelesi İsveç konsolos vekili yanında tercüman Petro veledi İstefani Lefteri'nin adada bulunmasına müdahale edilmemesi ve tercümanın hizmetkârı Markos İstratopoloz veledi Niyagi isimli hizmetkarından berata aykırı olarak cizye talep edilmemesi.
154	155/464	Evâ'il Şa'bân 1170 (21 Nisan-30 Nisan 1757)	Boğazhisarlarında berâtle İsveç konsolosu Teodor veledi Yani hizmetinde İsak Hayim isimli hizmetkâr hizmetinin engellenmesi.
155	155/465	Evâhir Şa'bân Sene 1170 (11 Mayıs-19 Mayıs 1757)	Selanik'te İsveç konsolosu yanında tercüman olan Samuel veledi Yom Tomilyano'nun Selanik Sandıkçılar'da yanan mahzenin kötü niyetle yakılmasıyla ilgili davası.
156	156/466	Evâhir Şa'bân Sene 1170 (11 Mayıs-19 Mayıs 1757)	Sakız iskelesinde İsveç konsolosu yanında tercüman olan Abram veledi-i Simon isimli tercümana ortağı Karban'ın malına eşkıyanın saldırması.
157	156/467	Evâhir Şa'bân Sene 1170 (11 Mayıs-19 Mayıs 1757)	Sakız iskelesi İsveç konsolosu yanında tercüman olan Abram veledi Simon'a saldırılması.
158	156/468	Evâsıt Zilka'de 1170 (28 Temmuz- 6 Ağustos 1757)	Elçi hizmetinde olan Minas veledi Artin isimli hizmetkârına yol hükmü.
159	157/469	Evâsıt Muharrem 1171 (25 Eylül-4 Ekim 1757)	İzmir'de İsveç bezirgânlarında Palmo Vehbe isimli tacirin Selanik iskelesinde ortağı Naderlanda tüccarından Markanton Selanik'te gümrüğü ödedikten sonra malını Petri isimli kaptanın gemisinde yüklenip İzmir'e geldiğinde tekrar gümrük vermemesi.
160	157/470	Evâhir Cemâziyelevvel 1171 (31 Ocak -9 Şubat 1758)	Selanik iskelesinde İsveç konsolosu yanında tercüman olan Samuel veledi Yom Tomilyano isimli tercüman ticaret amacıyla Selaniğe getirdiği duhânın ahidnâme gereği yüzde üç gümrüğü verdikten sonra eda tezkiresini istemiştir. İsveçlinin karadan ve denizden getirdiği mallardan sadece yüzde üç gümrük vergisi alındıktan sonra başka bir şey talep edilmemesi istenmiştir.
161	157/471	Evâhir Cemâziyelevvel 1171 (31 Ocak -9 Şubat 1758)	Kıbrıs iskelesinde konsolos olan Gabrola Moyergadi vatanına geri dönmesi, yerine Can Kalimoy atanması.
162	157/472	Evâhir Cemâziyelevvel 1171	İsveç bezirgânlarından Simon Todori isimli İsveçli ticaret için iki kişi müste'men hizmetkârına yol

		(31 Ocak -9 Şubat 1758)	hükmü.
163	157/473	Evâhir Şevval 1171 (28 Haziran-6 Temmuz 1758)	Elçi yanında tercüman olan Simon Alof'a, bir yasakçı ve bir hizmetkârına yol hükmüdür.
164	158/474	Evâsıt Rebi'ülevvel 1172 (12 Kasım-21 Kasım 1758)	Elçi ve adamlarınının 140 re's kara canavar satın alıp evlerine nakletmesi
165	158/475	Evâsıt Rebi'ülâhir 1172 (12 Aralık-21 Aralık 1758)	Mısır iskenderiyesine konsolos atanana kadar vekil atanan Hasel Kirse'nin ölmesiyle yerine adamı Maryo isimli vekil atanması.
166	158/476	Evâhir Cemâziyelâhir 1172 (19 Şubat -27 Şubat 1759)	Tarih Aralığı Dışında.
167	158/477	Evâhir Cemâziyelâhir 1172 (19 Şubat -27 Şubat 1759)	Tarih Aralığı Dışında.
168	158/478	Evâhir Şa'bân 1172 (19 Nisan-27 Nisan 1759)	Tarih Aralığı Dışında.
169	159/479	Evâsıt Zilka'de 1171 (17 Temmuz 1758-26 Temmuz 1758)	İsveç bezirgânlarından Palmo ve Hebe'nin Kırkağaç'a gönderdikleri simsarin hizmetini engelleyerek rencide edilmesi.
170	159/480	Evâsıt Zilka'de 1171 (17 Temmuz 1758-26 Temmuz 1758)	Kıbrıs'ta İsveç konsolos vekili müste'men Covani Mihail isimli hizmetkârına yol hükmü.
171	159/481	Evâhir Muharrem 1172 (24Eylül-3 Ekim 1758)	İsveç kaptanlarından Andres Habrek'in İstokholm isimli gemisine izn-i sefine verilmesi.
172	159/482	Evâhir Muharrem 1172 (24 Eylül-3 Ekim 1758)	İsveç kaptanlarından Matyas'ın Taysal Komosi isimli kalyonuna izn-i sefine verilmesi.
173	159/483	Evâsıt Rebi'ülevvel 1172 (12 Kasım-21 Kasım 1758)	İzmir'de İsveç tüccarından Hayye isimli tüccarın simsarı Uzun Mael veledi Kosta simsarin tercümana hizmetlerinin engellenerek rencide edilmesi.

SONUÇ

Osmanlı Devleti ve İsveç Devleti arasındaki diplomatik ilişkiler 16. yüzyılda başlamış olup 18. yüzyılın başlarında oldukça yoğunlaşmıştır. İki devlet arasındaki ilk resmi ilişki İsveç Kralı Sigismund Vasa'nın 1587'de Sultan III. Murad'a yazdığı mektup ile olmuştur. Sonrasında 1631'de Kral II. Gustav Adolf, IV. Murad ile resmi ilişki kurmak için girişimlerde bulunmuş fakat sonuçsuz kalmıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde İsveç zayıflayarak parçalanma ile karşı karşıya kalmış, ayrıca Avrupa'da kendisine karşı ittifaklar oluşturulmuştur. Bu durum neticesinde İsveç Kralı XII. Şarl bu ittifakı bozmak için faaliyetlerde bulunmuş fakat 1709'da gerçekleşen Poltova Muharebesi'nde ağır bir yenilgi alarak Osmanlı topraklarına sığınmıştır. Osmanlı Devleti'ne geldikten sonra Bender'de ikamet etmeye başlayan XII. Şarl Osmanlı yönetiminden borç alarak bu süreci geçirmiştir. 1714 yılında beş yıl üç aylık bir ikamet sürecinden sonra Osmanlı topraklarından ayrılmıştır. Bu dönem sonrasında da Osmanlı-İsveç ilişkileri diplomatik ve ticari nedenlere bağlı olarak devam etmiştir.

1737 yılında İsveç Devleti Osmanlı Devleti'nden ahidnâme olarak ticari hak ve imtiyazlar elde etmiştir. Tezimiz kapsamında ahidnâme defteri içerisindeki on sekiz maddelik antlaşma metni incelenmiştir. İsveç'ten gelen diplomatlar ve tüccarlar öncülüğünde 1738 yılında Levantiska Kompaniet kurulmuştur. Söz konusu şirketin kurulması ile ticaret daha sistematik hale gelmiştir. Levantiska kompaniet 1756 yılına kadar faaliyetlerini devam ettirmiştir. 1756 yılında Levant Şirketi rekabetin fazla olması, diğer Avrupalı devletlere göre Doğu Akdeniz limanlara uzak olması, sürekli artan taşıma masrafları ve deniz korsanlığının da etkilemesi gibi nedenlerden dolayı faaliyetlerine son vermiştir.

Osmanlı-İsveç ilişkilerininin devam ettirilmesinde diplomatların rolü çok önemlidir. Kuşkusuz bu diplomatların içerisinde en önemlileri elçilerdir. Osmanlı Devleti ile İsveç Devleti arasındaki elçi trafiği 1734 yılında başlamış olup Cumhuriyet Dönemi içerisinde de devam etmiştir. İncelemiş olduğumuz 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri içerisinde elçilerden bahsedilmektedir. Söz konusu 1736-1758 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde üç İsveç elçisi ikamet etmiştir. Bu kişiler Carl Frederik von Höpken, Edvard Carlsson ve Gustav Celsing'tir. İsveç elçileri İsveç Devleti'nin görevlendirmesi ile Osmanlı topraklarında ticari ve diplomatik faaliyetlerin yöneticisi olmuşlardır. Elçilerin görevlendirmesi ile ticaret yaptıkları şehirlerde ve limanlarda

görevli konsoloslar mevcuttur. Konsolosların görev tanımı içerisinde tüccarların ve kaptanların ticaret yaptıkları şehirlerde ve limanlardaki “umur ve mesalihlerini görmek” girmektedir. İsveç ticaretinin Osmanlı topraklarında sorunsuz ilerlemesini sağlayan görevlilerden birisi de tercümanlardır. Dil bilmeyen İsveç Devleti diplomatları, Osmanlı yöneticileri ve halkı arasındaki iletişimi sağlamışlardır. Ayrıca tercümanlar bağlı buldukları elçilerinin ve konsolosların gözü ve kulağı olmuşlardır. İsveç ticaretinin yürütülmesinde katkısı olan diğer görevliler de hizmetkârlardır. Bu kişiler elçiler, konsoloslar ve tercümanlara bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Hizmetkârlar bağlı buldukları elçiler, konsoloslar ve tercümanların sahip olduğu bazı ayrıcalıklardan da yararlanmışlardır.

49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri’ne göre Osmanlı topraklarında ticareti aktif yürüten aktörler tüccarlar, kaptanlar ve aracılık rolüyle görev yapan simsarlardır. Tüccarlar güvenli bir şekilde ticaret yapabilmek için Osmanlı Devleti tarafından verilen yol hükümleri ile güvenli bir şekilde kara ticaretini sürdürmüşlerdir. Tüccarların ayrıcalıkları, imparatorluk sınırları içerisinde ticaret ve yolculuk yapmak, mallarını bir yerden başka bir yere götürmek, ülkelerinin bayrağı ile ticaret yapabilmek gibi haklardı. 17.ve 18. yüzyıllarda kapitülasyonla verilen hakların da genişlemeye başlamasıyla, kendi mahkemelerini kurma hakkı elde etmişler, ticari sıkıntılarını bu mahkemelerde görme hakkı da edinmişlerdir. Avrupalı tüccarların ödemesi gerekli olan gümrük vergisi de en alt seviyede tutulmuştur. Ticaretin içerisinde aktif rol alan diğer bir görevlide kaptanlardır. 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri’nde, kaptanlar ile ilgili kendi isimleri, gemilerinin isimleri, bazı durumlarda taşıdıkları yükler, hangi limandan gidip geldikleri gibi pek çok bilgi yer almaktadır. Bu da Osmanlı yönetiminin kaptanlara verdiği önemi göstermektedir. Kaptanlar sadece Osmanlı yönetimi için değil mallarını taşıdıkları Osmanlı ve İsveç tüccarları için de önem arz etmektedir. Osmanlı Devleti kaptanların bazı ticaret faaliyetlerinden faydalanabilmesi için izn-i sefine belgesi almalarını şart koşturmuştur. Tüccarlar arasında aracılık yapmakla görevli kişiler de simsarlardır. Deniz yolu ile yapılan ticaret faaliyetlerinin en büyük düşmanı korsanlık, kara yolu ile yapılan ticaretin aksamasına neden olan diğer durum eşkıyaların faaliyetleridir. Osmanlı Devleti bu gibi sorunlara karşı hukuki önlemler almıştır.

Çalışmamızın son bölümünde 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri’nin özeti verilmiştir. Tezimiz kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defteri’ne göre Osmanlı topraklarında bulunan İsveçli diplomasi ve ticari

temsilcileri hakkında geniş bilgiler edinilmiştir. Söz konusu deftere göre Osmanlı Devleti kendi topraklarında bulunan İsveçli görevlilerin 1737 İsveç Ahidnâmesi ile elde ettikleri hakları güvence altına almıştır. Ayrıca İsveçli görevlilerin karşılaştıkları problemlere karşı da hukuki çözümler üretmiştir. Örneğin 1756 yılında Nakşa konsololsu Baron De Difros katledilmiş katillerinin yakalanması için derhal Nakşa Kadısı ve Kaptan Paşa'ya gerekli işlemlerin yapılması için hüküm yazılmıştır. Osmanlı yerel yöneticileri gereğine uygun olay ile ilgilenmişlerdir. Olay sonucunda katiller yakalanmıştır ve ailesi ile ilgili miras işlemleri sorunsuz çözümlenmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında 1736-1758 yılları arasında Osmanlı Devleti ve İsveç Devleti arasında gerçekleştirilen diplomatik ve ticari ilişkilerin kapsamlı ve sistematik bir şekilde yürütüldüğü görülmüştür.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynağı

BOA, A.DVN.DVE.d., 49/1, İsveç Ahidnâme Defteri.

Diğer Kaynaklar

- Afyoncu, Erhan. “İbrahim Müteferrika”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 21: 324-327. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
- Alakom, Rohat. *İstanbul ve İzmir’de İsveç İzleri (1730-1930)*, İstanbul: Avesta Yayınları, 2014.
- Apaydın, Bahadır. *Kapitülasyonlar ve Osmanlı –Türk Adli ve İdari Modernleşmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Baş, İbrahim. “18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı- İsveç İlişkileri Ve Mehmet Sait Efendi’nin İsveç Elçiliği (1732-1733)”. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2004.
- Beydilli, Kemal. “İsveç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 23:407-414. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.
- Bozkurt, Nebi. “Korsan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 26:210-212. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.
- Bozkurt, Nebi. “Tercüman”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 40:489-490. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Burian, Orhan. “Türk- İngiliz Münasebetinin İlk Yılları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* IX. sy:1-2 (1951): 1-41.
- Canatar, Mehmet. “Kavas”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 25:66-68. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.
- Çiçek, Kemal. “Osmanlı Devleti’nde Yabancı Konsolosluk Tercümanları”, *Tarih ve Toplum*. sy. 25/146 (1996): 173-183.
- Demiryürek, Mehmet. “Yabancı Konsolos, Konsolos Tercümanı ve Tercüman Hizmetkârlarının Serbest Dolaşım Belgeleri: Berâtlar ve Yol Emirleri (1600-1800)”, *Kebikeç*, sy. 30 (2010):89-103.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları, 2011.

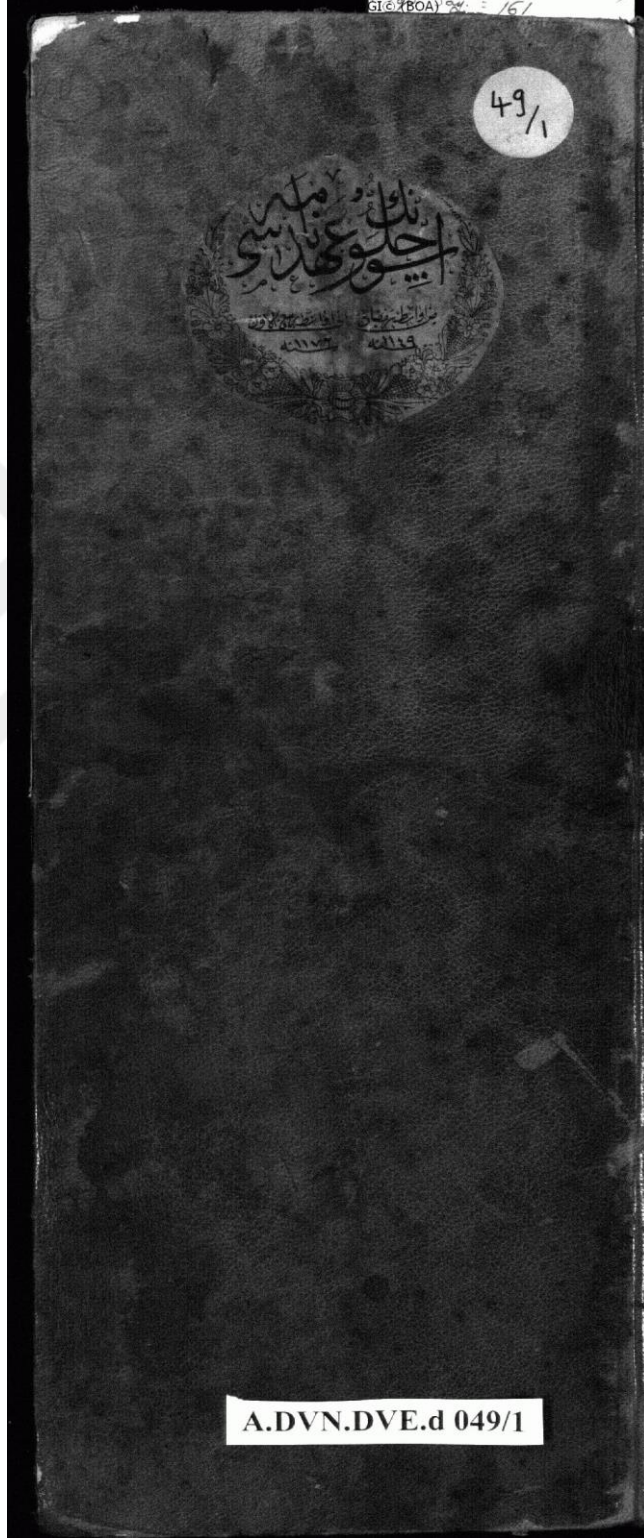
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*. İstanbul: Başbakanlık Basımevi, 2010.
- Eyice, Semavi. “Elçi Hanı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 11: 15-19. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- Goffman, Daniel. *İzmir ve Levanten Dünya (1550-1650)*, Çev. A. Anadol- Neyyir Kalaycıoğlu. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995.
- Gökbilgin, M.Tayyip. “Konsolos”, *İslam Ansiklopedisi*. 6: 836-840. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1967.
- Görür, Cem. “1736-1743 İttifak Sürecinde Osmanlı- İsveç İşkileri”. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2012.
- Güler, Mustafa. “1150/1737 Osmanlı-İsveç Ticaret Anlaşması”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (2007): 101-119.
- İbrahim Savaş , “Konsolos”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 26: 178-180. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.
- İdris Bostan, “İzn-i Sefine”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 23:542-543. İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.
- İnalcık, Halil. Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi- I. 1300-1600, Çev. H. Bertkay. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- İnalcık, Halil. “Osmanlı’nın Avrupa ile Barışıklığı: Kapitülasyonlar ve Ticaret”, *Doğu Batı Makaleler I*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2018.
- İnan, Kenan. “Osmanlı Döneminde Yabancı Elçilik ve Konsolosluklarda Görevli Tercümanların Statüleri”, *Tarih ve Toplum*, sy. 154 (1996): 96-201.
- İpşirli, Mehmet. “Eman”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 11:77-79. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- İpşirli, Mehmet. “Elçi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 11: 3-15. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- Jorga Nicole. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, IV. Cilt*. Çev. N. Epçeli. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2009.
- Kallek, Cengiz. “Simsar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 37:215-218. İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.
- Kalay, Mahmut. “1827-1912 İsveç Ahkâm Defteri’nin Transkripsyonu Ve Değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2014.

- Kanar, Mehmet. *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 2011.
- Kuzucu, Serhat. “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti İle İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 35 c. 13 (2016): 402-426.
- Kütükoğlu, Mübahat. “Ahidnâme”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 1:536-540. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988.
- Kütükoğlu, Mübahat. *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 1994.
- Kütükoğlu, Mübahat. “Ahidnâmeler ve Ticaret Muâhedeleri”, *Osmanlı Ansiklopedisi*. 3: 329-339. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999.
- Meray, Seha. “Bazı Türk Antlaşmalarına Göre Korsanlık Deniz Haydutluğunun Yasaklanması”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 18, sy.3, (1963): 105-188.
- Muâhedât Mecmuası*. Türk Tarih Kurumu I.Cilt. Ankara, 2008.
- Orhonlu, Cengiz. “Tercüman” *İslam Ansiklopedisi*, 12/1: 175-181. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979.
- Ortaylı, İlber. “1727 Osmanlı-Avusturya Seyrû Sefain Sözleşmesi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, sy. 28/03, (1975): 97-109.
- Pakalın, M. Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993.
- Pamuk, Şevket. *Osmanlı - Türkiye İktisat Tarihi 1500-1914*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- Sevinç, Tahir. “İsveç Kralı XII. Şarl’ın Osmanlı Devletine İlticası ve İkâmet (1709-1714)”. *History Studies* 6, Issue. 1 (2014): 139-159.
- Sezen, Tahir. *Osmanlı Yer Adları*. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017.
- Şemseddin Sami. *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2009.
- Şakiroğlu, Mahmut H. “Tercüman” Osmanlılar’da, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 40:490-492. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Theolin, Sture. *The Swedish Palace in İstanbul A Thousand Years of Cooperation Between Turkey and Sweden - İstanbul’da bir İsveç Sarayı İsveç ile Türkiye Arasında Bin Yıllık İşbirliği*, Çev. S. Okyay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000.

- Uzunçarşılı, İ. Hakkı. *Osmanlı Tarihi III. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı. *Osmanlı Tarihi XVIII. Yüzyıl VI. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı. *Osmanlı Devlet'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- Ünal, M. Ali. *Osmanlı Tarih Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2011.
- Ünver, Mustafa. “18. Yüzyılda Osmanlı- İsveç Diplomatik İlişkileri”. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, 2018.
- Van den Boogert, Mauris H. *Kapitülasyonlar ve Osmanlı Hukuk Sistemi*, çev. A. C. Tuncer. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Wensinck,A.J. “Hamr”, İA, 5/1: 195-199. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1987.
- Yazar, Hakan. “ 2 Numaralı Mora Ahkâm Defterine Göre; Osmanlı İmparatorluğu'nda İngilizler (1717-1750)”. Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2014.

EKLER

EK-1: 49/1 Numaralı İsveç Ahidnâme Defterinin Kapak Fotoğrafi

EK-2: Evâsıt-ı Cemâziyyevvel 1151 (27 Ağustos 1738-5 Eylül 1738) Tarihi 32. Numaralı Konsolosluk Beratı ve Transkripsyonu

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a consular decree or certificate. The text is written in a cursive script (Rika script) and is densely packed. It begins with a date: "Evâsıt-ı Cemâziyyevvel 1151" (27 August 1738 - 5 September 1738). The document is numbered "32". The text is written in Ottoman Turkish, mentioning various administrative and legal matters. There are several marginal notes and signatures. The text is written on aged, slightly yellowed paper. The handwriting is clear but dense, typical of official documents of that era. The document is a consular decree (Konsolosluk Beratı) and its transcription (Transkripsyonu).

EK-2: DEVAMI

Nişân-ı hümâyûn oldur ki;

İsvec beyzâdeleri arzuhâl gönderübmemâlik-i mahrûsamdan İzmir ve tevâbi‘ iskelelerinde İsveç bayrağı altında gemiler ile gelüb giden tüccâr taifesinin umûr ve mesâlihlerin görülmek için kendü cinslerinden bundan âkdememr-i şerifimle konsolos vekili olan râfi‘ kıdvetü’l ayân’ül-milleti’l-mesihkiye Hakston hutimet ‘avâkıbuhu bi’l-hayr halâ iskele-i mezbûre.... Konsolos nasb ve ta’yînlunubbi-berâtolmağla‘ahidnâme-i hümâyûnmûcebinceyedine berât-ı ‘âlişanım verilmek bâbında inâyet ricâ ve divân-ı hümâyûnumda mahfuz olan ‘ahidnâme-i hümâyûnumamürâca‘atolundukda İsveç elçileri memâlik-i mahrûsemdan konsolos ikâmetimünâsib olan mahallere konsolos ta’yin eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya deyü mestur ve mukayyedbulunmağın bu nişân-ı hümâyûnu verdim ve buyurdum ki mezbûr Heksonzıkr olunan iskelelerde konsolos olub ‘ahidnâme-i hümâyûnmûcebince ol taraflara gelüb giden İsveçlü ve onlara tâbi‘ olan tüccâr taifesinin umûr-ı mesâlihleringörübumûr-ı müşkilelerivâki‘oldukdamezbûr konsolosa mürâca‘atidüb iskele-i mezbûrlaravarubİsveçlü ve bayrakları altında yürüyen tüccârtaîfesi iskeleye dâhl olduğu gibi âded-i kadîme üzere metâ‘lar defter suretine ve ta’yin olunan elçinin ve konsolosluk ‘avâidetine‘ahidnâme-i hümâyûnmûcebince mezbûr konsolota vireler ve adamlarını aherin borcu ve töhmeti(suç) için kefâletsiz ândan talep olunmaya ve ol câniblerde mezbûr konsolos ve adamlarına garazen bir da‘vâ olursa on bin akçeden ziyade mademki müseccel(mahkeme defterine geçirilmiş) ve hüccet(mahkemede hükmün yazıldığı belge) olunmak olmayub veyahut kendü hattıyla temessük(borç senedi) alınmış olmaya ol makule(çeşitli) ile olmayan da‘vâlarırâsitâne-i sâ‘adetehavâleolunubdivân-ı hümâyûnda görüle bi-vechişâhidleri üzere istimâ‘ olunmaya ve bazıları müceddidâhz ve kabziçün mezbûr konsolos vesair İsveçlülere bizim adedde ve oğlanımızı şeyheyledinüz? deyü in‘ad ve iftirâ idüb ta‘addiider olur ise men‘ ve def‘olunub‘ahidnâme-i hümâyûnamuhâlif iş olunmaya mezbûr konsolos talebeyledikde sahîh İsveç re‘âyasındanolunubmu‘azzer olur ise esir Müslüman olmuş ise azâd olunan henüz küfri üzere ise ‘ahidnâme-i hümâyûnmûcebince ıtlakolunsun eğer korsan eşkıyâsı ve .....? İsveç gemileri ve adamları deryada tutub gâret etdikden sonra ol câniblere gönderirlerse vilâyet kadıları ve zâbitleri ol makule gâret olunan İsveç gemilerini ve esvâbları? ve davar vesair eşyalarını korsan eşkıyasının elinden halâs

veayni ile İsveç konsolosuna teslim idüb bu makule fesâdı edenler âsitâne-i sâ'adete gönderile ve İsveçlüden karadan ve deryadan gelen tüccârve re'âyaya kimesne dahleyemeyüb İsveç mâlı olubticâret eyleyeler ve emtiâtâifesi ve gayrılar 'ahidnâme-i hümâyûnzamanlarında gümrük taleb eylemeyüb emtiâ ve iskele yasakçılar parçalarından ve gemilerinden peşin-keş??ve hedâyâ namıyla bir akçe ve bir habbelerini almayalar mâkûlat ve meşrûbât ve melbûsât ve mefrûşâtı iskeleye gelürse gümrük ve bâc ve yasak ve reft nâmına bir akçe ve bir habbelerin almayalar ve konsolosları habs olunmaya ve evleri mühr olunmayüb her ne makule da'vâları varsa âsitâne-i sâ'adetimde görüle İsveç taifesi birbirleri mâ-beyninde da'vâları olursa âyinleri üzere konsolosları görüb fasl idüb haricden kimesne dahl eylemeye memâlik-i mahrûsamda olan zabitimden her biri mukayyed olalar menâzil-i merâhilde konsolos ve adamların bazıları mesâlihi için gönderdükde deryada ve karada kendülerine ve adamlarına ve âlet-i harblarına ve davar ve sâkin oldukları meskenlerinde dahl olunmaya emin ve sâlim varub geleler haricden dahl olunmaya ve kendünün ve adamlarının ma'iyetleriçün kifâyet mikdarı şıra tedârik eylediklerinde dahl ve ta'arruz olunmaya ve lazım olan zâd u zevâdelerini akçeleriyle narh-ı rûzi üzere alalar kimesne mâni' olmaya ve birinin cerhi? olub vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni' olmaya ve konsolos bir husus için mahkemeye varmak istedikde sûbâşı cebren evine girmeyübber-vechle ifâdesi alınmaya her hususları muktezâ-yı.....i şerif üzere görüle mezbûr konsolos mahkemeye gitmek istedikde kâdı takiye itmeyüb da'vâsı şer'i-i şerif üzere görüle bevâ bahicahadmâni' ? dahl ve ta'arruz kılmaya şöyle bileler 'alâmet-i şerife i'timâd kılalar deyü nişân-ı hümâyûn yazıldı.

Fi EvâsıtCemâziyyevvel 1151

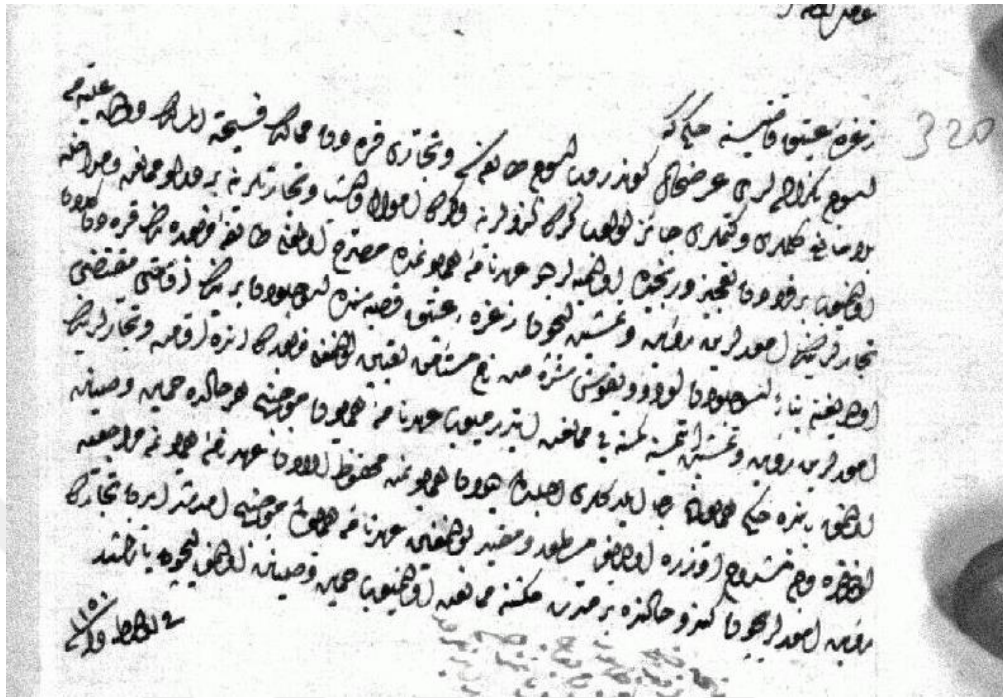
EK-3: DEVAMI

Nişân-ı humâyun oldur ki;

İsveç kralı tarafından münba'is olub halâ asitâne-i saâdetimde ikamet üzere olan beyzâdelerinden kıdvetü'l ayân'ül-milleti'l-mesihîyyeBaron Honkin ve Komsar Karlson hutimet avakıbuhubil hayr dergâh-ı muâllama arzuhâl gönderüb İsveç elçileri yanlarında baş tercümanlık hidmetinde olmak üzere râfi' Yakob veled-i İlya(elya) nasb ve ta'yin olunmağla ahidnâme-i humâyun mûcibince yedine berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet rica eyledikleri ecilden iş bu nişân-ı humâyunu virdüm ve buyurdum ki mezbûr Yakob veled-i İlya İsveç elçileri yanlarında baş tercüman olub tercümanlık hidmetinden olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avâriz ve kassâbiyye akçesi vesâir rüsûm ve tekâlif-i örfiyye teklifi ile rencide olmayub ve kul ve câriye istihdâm edermişsin deyu kimesne harâc ve rüsûm taleb eylemeye ve mekûlatdan ve meşrûbât ve melbusât ve mefruşatına kimesne dahl-u taarruz eylemeyüb kadîmden olageldüğü üzere afv olunub ve resm-i gümrük ve bac taleb olunmaya ve evlerine askeriden konak konulmak ile rencide olunmaya ve kendü bağından hasıl olunan şıradan hamr emini ve Galata Voyvodası sairlerden olageldüğü üzere fiçı akçesi taleb itmeyüb kendüsi ve âdemi ve tasarrufunda olan cariyeleri harac ve avâriz ve kasâbiye akçesinden ve rüsûm-u örfiyyeden ve tekâlif-i örfiyyenin cümlesinden muâf ve müsellemler olub ve mezbûr ile her kimin da'vâsı olur ise ellerinde olan ahidnâme-i humâyûn mucibince dört bin akçeden ziyâdesi âsitâne-i saâdetime havale olunub gayri yerde istima' olunmaya ve mezbûr tercümân bazı zamanda bir yere gitmek istedikte gidişte ve gelişte ve karada ve deryada ve menâzil ve merahilde kendüye ve esvâb ve davarlarına ve emvâl ve erzakına ve yanında olan âdemlerine ulakdan ve ulak akçesinden ve gayri cânibden kimesne ve dahl-u taarruz eylemeyüb her kande dâhil olur ise zad-ü zevadı ve sair zahiresin narh-ı ruzi akçesiyle aldıkta bir ferd taallül ve niza' eylemeye ve muhavvef ve muhâtara? olunan yerlerde başına ak sarınub ve kılıç ve ok ve yay ve mahmûz vesâir âlât-ı harb götürmedükte kadılar ve beylerbeğiler ve gayriden bir ferd rencide ve remîde olmayub ahidnâme-i humâyunda ve olubgeldüğü üzere himaye ve siyanet olunub daima bu nişân-ı humâyûnum mazmun-ı münîfi ile amel ve hilafına rıza ve cevaz gösterilmeye şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar

Fi 12 Şevval 1149

EK-4: Evâsıt Zilka‘de 1150 (2 Mart – 11 Mart 1738) Tarihli 320 Numaralı Yol Hükümü

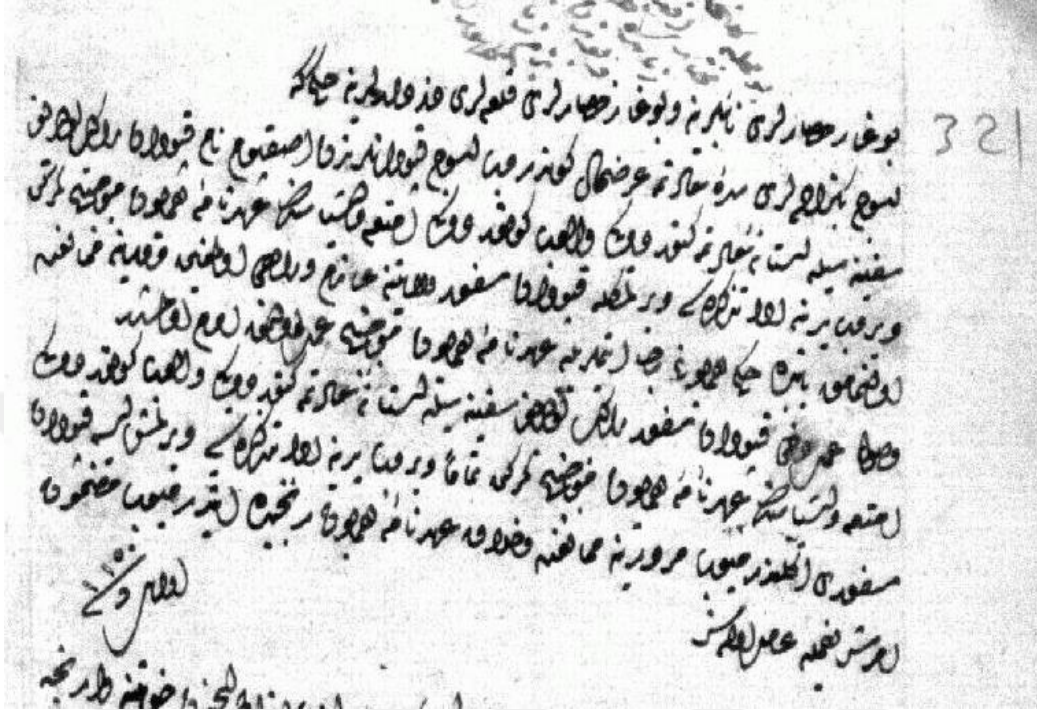
Zağra-i Atik kadısına hüküm ki;

İsveç beyzâdeleri arzuhâl gönderip İsveç tâifesi ve tüccarı karadan memâlik-i fesîhatül memâlik devlet-i âliyeme bila-mani gelmeleri ve gitmeleri câiz olup gerek kendülerine ve gerek emvâl ve eşya ve ticaretlerine bir dürlü mümane‘at ve müdâhale olunmayup bir ferdden tâciz ve rencîde olunmayalar deyû ahidnâme-i hümâyûnumda musarrah olmağla taife-i mezbûrenin karadan gelen tüccarlarının umurların ru‘yet ve temşiyet için Zagra-i Atik kasabasında İsveçliden birinin ikameti mukteziolduğuna binaen Levadoykos Şeremet nam müste‘men ta'yîn olunmağla mezbûrun anda ikamet ve tüccarlarının umûrların rûyet ve temşiyet etmesine kimesneyi mümane‘at ettirmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mücibince her halde himâyet ve sıyânet olunmak bâbında hükm-ü hümâyûnum rica eyledikleri ecilden divân-ı hümâyûnumda mahfuz olan ahidnâme-i hümâyûnuma müracaât olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mücebince âmed şod iden tüccarın ruyet-i umurlar için kendi halinde bir müddet meksne mümane‘at olunmayup himâyet ve sıyânet olunmak için yazılmıştır

Fi Evâsıt Zilka‘de 1150

EK-5: Evâhir Zilhicce 1150 (11 Nisan-20 Nisan 1738) Tarihli 321 Numaralı İzn-i Sefîne

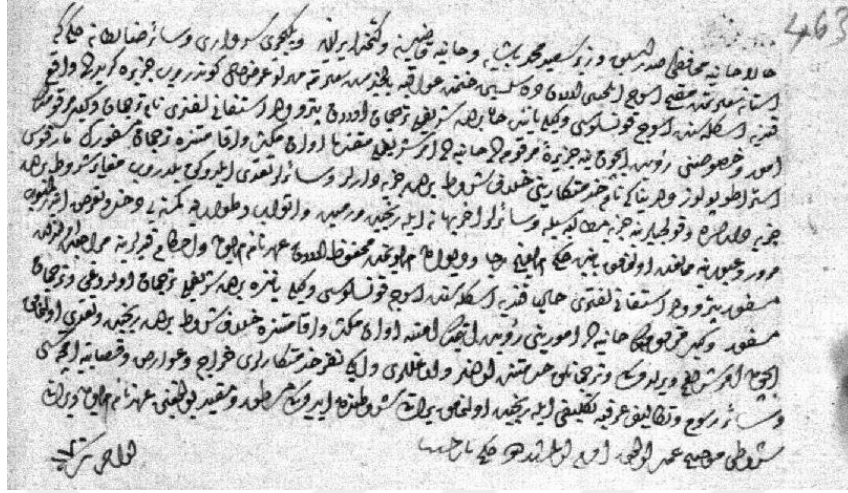

Boğaz Hisarları naiblerine ve boğaz hisarları kal'aları dizdarlarına hüküm ki

İsveç beyzâdeleri Südde-i Sa'âdetime arzuhal gönderubİsveç kapudânlarından Askapom nam kapudân rükûb olduğu sefinesiyle Asitane-i Sa'adetime getürdüğü ve alub götürdüğü emtiâ ve eşyasının ahidnâme-i hümâyûn mûcİbince gümrüğünü verip yedine edâ tezkiresi verilmekle kapudân-ı mesfûr vilayetine âzim ve rahi' olmağın mezbûrîne mümane'at olunmamak bâbında hüküm-ü hümâyûnum rica etmeleriyle ahidnâme-i hümâyûn mûcibince amel olunmak emrim olmuştur vüsulünde amel dahi kapudân-ı mesfûr rükûb olduğu sefinesiyle Asitâne-i Sa'adetime getürdüğü ve alub götürdüğü emtiâ ve eşyasının ahidnâme-i hümâyûn mûcİbince gümrüğünü tamamen verip yedine edâ tezkiresi verilmiş ise kapudân-ı mesfûru eylendirmeyip mürûruna mümane'at ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn rencide ettirmeyüp mazmun-i emri-şerifimle âmil olasız

Evâhir Zilhicce 1150

EK-6: Evâhir Rebi'ülâhir Sene 1170 (13Ocak-21 Ocak 1757) Tarihli 463 Numaralı Hüküm, Tercüman ve Hizmetkâr'a Ahidnâme'ye Aykırı Davranılması

Hâlen Hâniye muhafızı sadr-ı esbak vezir Sa'id Mehmed Paşaya ve Hanya kadısına ve kethüdâ yerlerine ve yeniçeri serdarı ve sâ'ir zâbitana hüküm ki;

Asitâne-i Sa'âdetimde mukîm İsveç elçisi olan Deselsin hutimet avâkıbühû bi-i hayr südde-i sa'âdetime mühürlü arzuhâl gönderüp cezîre-i Giritte vâki' Kandiye iskelesinde İsveç konsolosu vekîli yanında hâlen berât-ı şerîfle tercümân olan Petro veled-i İstefani Lefteri nâm tercümân vekîl-i merkumun umûr ve husûsunu ru'yet için yine cezîre-i merkûmede Hânyada emr-i şerîfimle mukaddemen evân-i müks-ü ikâmetinde tercüman-ı mesfûrun Markos İstratopoloz veled-i Niyagi nâm hıdmetkârını hilâf-ı şurût-ı berat cizyedarlar ve sâ'irler te'addî eyledüğün bildirüp mugâyir-i şurût-ı berât cizyedarlara ve kolcularına cizye mutâlebesiyle ve sâ'irlerine âhar bahâne ile rencîde ve remîde ve esvâb ve davarına kimesneyi dahl-ü ta'arruz ittirmeyüp mürûr ve ubûruna mûmâne'at olunmamak bâbında hük-m-i hümâyûnum rica ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan ahidnâme-i hümâyûn ve ahkâm kayıtlarına mürâca'at olundukda mesfûr Petro veled-i İstefani Lefteri hâliyyen Kandiye iskelesinde İsveç konsolosu vekîli yanında berât-ı şerîfimle tercümân olduğu ve tercümân-ı mesfûr vekîl-i merkûmun Hâniyede umûrunu ru'yet itmek üzere meks ve ikâmetinde hilâf-ı şurût-ı berat rencîde ve te'addî olunmamak için emr-i şerîfim virildiği ve tercümânlık hıdmetinde olanlar ve oğulları ve iki nefer hıdmetkârları harac ve avârız ve kasabiye akçesi ve sâ'ir rûsûm ve tekâlîf-i urfiyye teklifi ile rencîde olunmamak berat şurûtundan idüğü mestûr ve mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn ve berat şurûtu mücebince amel olunmak emrim olmuştur deyû hüküm yazılmıştır

Evâhir Rebi'ülâhir Sene 1170

